

6920.

N. 1012.

ÉRTESITŐ

AZ ERDÉLYI MUZEUM-EGYLET

ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI

SZAKOSZTÁLYÁBÓL.

A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG SEGÉLYÉVEL ÖSSZEÁLLITJA

A T I T K Á R.

A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG TAGJAI:

<i>Orvosi szak:</i>	<i>Természettud. szak:</i>	<i>Népszerű szak:</i>
BELKY JÁNOS.	KOCH ANTAL.	FARKAS GYULA.

1890. XV. ÉVFOLYAM.

I.

ORVOSI SZAK.

KOLOZSVÁRT.

AJTAI K. ALBERT KÖNYVNYOMDÁJA.

1890.

A XV. ÉVFOLYAM TARTALMA.

I. II. III. füzet.

I. *Eredeti közlemények.*

	Lapsz.
1. Dr. B ó k a i Á r p á d tnr. 1. A veszettség vírusa és némely desinficiens szer.	1
2. Az epének és alkotó részeinek hatása a bélmozgásra	19
2. Dr. G e n e r s i c h G u s z t á v tnrsgd. 1. Sclerosis lateralis amyotrophica egy esete	25
2. Adatok a chloralamid altató hatásához	29
3. P r i h o d a G y u l a tnrsgd. Az állati alkaloidákról	45
4. Dr. P u r j e s z Z s i g m o n d tnr. A typhus abdominalisnál észlelhető némely hőmérséki módosulatról, tekintettel a typhus és malaria vegyes infectiójára	145
5. Dr. L e c h n e r K á r o l y tnr. Az izommunka szerepköre értelmi műveleteinkben, tekintettel a testgyakorlásra	171
6. Dr. G e n e r s i c h A n t a l tnr. A hasnyálmirigy egy ritka alaki eltérése	215
7. Dr. R u d a s G e r ő. Vizsgálatok a fogzománcz szerkezetéről	225

II. *Könyvismertetés és szakirodalom.*

1. Az elmekórírtan tankönyve. L.	57
2. Dr. B a l t a G y u l a tnrsgd. A magyar orvosi szakirodalom 1889-ben	60

III. *Vegyesek.*

Az Erdélyi Muzzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya 1890. febr. hó 9-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyve	107
Az Erdélyi Muzzeum-Egylet orvosi szakosztályának jegyzőkönyvei: a) Szakülés 1890. január 17-én. b) Szakülés 1890. márczius 7-én. c) Szakülés 1890. márczius 29-én	113
Jegyzéke azon társulatoknak, melyekkel az Erdélyi Muzzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya csereviszonyban áll	114

	Lapsz.
Az Erdélyi Muzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya tagjainak névsora 1889. év végén	117
Az ábrák magyarázata	232
Az Erdélyi Muzeum-Egylet orvosi szakosztályának jegyzőkönyvei: a) Szakülés 1890. szeptember 19-én. b) Szakülés 1890. október 24-én . .	233

INHALT DER REVUE.

1. Dr. Árpád Bókai. 1. Das Lyssavirus und einige Desinficientia	123
2. Ueber die Wirkung der Galle und deren Bestandteile auf die Darmperistaltik	129
2. Dr. Gustav Genersich. 1. Ein Fall von amyotrophischer Lateralsclerose	133
2. Beiträge zur hypnotischen Wirkung des Chloramid	136
4. Julius Prihoda. Ueber animalische Alkaloide	140
4. Dr. Sigmund Purjesz. Ueber einige Eigenthümlichkeiten des Temperaturverlaufes beim Typhus abdominalis, mit Berücksichtigung der Mischform zwischen Typhus und Malaria	235
5. Dr. Karl Lechner. Ueber den Einfluss der Muskelarbeit auf die Geistesthätigkeiten, mit Rücksicht auf die Körperübung	237
6. Dr. Anton Genersich. Seltene Anomalie des Pankreas: Ringförmige Umschlieszung des Duodenums mit Verengerung desselben und consecutiver Magenerweiterung	240
7. G. Rudas. Untersuchungen ueber das Email der Zähne	241

ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÉRTESITŐ

AZ ERDÉLYI MUZEUM-EGYLET ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI SZAKOSZ-
TÁLYÁNAK SZAKÜLÉSEIRŐL ÉS NÉPSZERŰ ELŐADÁS AIRÓL.

I. ORVOSI SZAK.

XII. kötet.

1890.

I. füzet.

KÖZLEMÉNYEK A KOLOZSVÁRI EGYETEM GYÓGYSZERTANI
ÉS ÁLTALÁNOS KÓRTANI INTÉZETÉBŐL.

A veszettség vírusa és némely desinficiens szer.)*

Szilágyi János vizsgálatai alapján közli:

Dr. Bókai Árpád, egyetemi tanár.

A vezetésemre bizott intézetben 1887 január hó 29-ike óta folynak vizsgálatok a veszettség körül. Eleintén okulás céljából Pasteur némely kísérleteit ismételttem, majd a fix vírus előállításával volt az intézet elfoglalva, közben a veszettség gyógyszeres gyógyítását kísértük meg, végre azon kérdést tanulmányoztuk, hogy a már ismer-
teken kívül mily desinficiens szerekkel lehet még a veszettségi virust elpusztítani. Az utóbbi kérdés tanulmányozása fontosabb, mint az első pillanatra látszik. Fontos egyrészt a megmartaéknak adandó első se-
gély szempontjából, u. i. azon szerrel lesz legcélszerűbb a mart sebet helybelileg kezelni, a mely a veszettségi vírusra a legkisebb mennyi-
ségben, tehát a legerélyesebben hat pusztítólag; fontos továbbá azért is, mert esetleg nyomra vezethet a veszettségnek belső gyógyszeres gyógyítását illetőleg; fontosnak tartottam végre a vírus természete-
nének megismerése szempontjából is, mert bár nem jut eszembe a virusnak microba természetét kétségbe vonni, ha mindjárt a microbák tisztán nem is voltak tenyészthetők, szemmel nem is voltak eddig láthatók, mégis, ismerve az egyes bacteriumfajták különböző visel-

*) Előadatott a szakosztálynak 1890. jan. 17-én tartott orvosi szakülésén.

kedését vegyi anyagokkal szemben, hasznos dolgot véltem cselekedni, ha ez irányban némi adatokat gyűjthetek.

A veszettség gyógyszeres gyógyítását czélzó kísérleteket vezetésem, felügyeiletem és útasításaim szerint néhai dr. Tóthmayer Ferencz volt tanársegédem végezte, s a jelentés ez irányban nevezettnek tragicus halála miatt szenved késést. A tetemes kísérleti anyagnak feldolgozását korán elhunyt buzgó tanítványom helyett most már magamnak kell eszközölni. Mindjárt itt felemlíthetem, hogy ez irányban számos, különösen a népgyógyászatban használt szerrel tett gyógykísérleteink mind negativ eredményűek voltak, de majdani közlésük így is becses lehet azok számára, kik e kérdést esetleg tovább fogják dolgozni, mert más utat, más nyomot választhatnak, a már czéltalannak bizonyult helyett, s hasznos lesz már azért is, mert alaposan, leszámolhatunk oly gyógyszerekkel, melyekben néha nemcsak laikusok hanem volt idő, midőn orvosok is biztak, milyenek p. o. a gentiana, a kórisbogár, s a higany.

A veszettség vírusának némely desiniciens szerrel szemben viselkedését vezetésem alatt Szilágyi János úr tanítványom vizsgálta nagy buzgalommal s lelkiismeretességgel. Az ő vizsgálatainak eredményeiről akarok ez alkalommal lehető röviden beszámolni. Mielőtt azonban ezt tenném, meg kell említenem, hogy a vizsgálatokhoz szükséges veszettségi fix virust intézetem önállóan állította elő, s tartja fenn mai napig oly módon, mint azt Pasteur előírta.¹⁾ Az oltogatásra kiindulási pontul egy a Karolina orsz. kórházi osztályomon 1887 jan. hó 29-én hydrophobiában elhalt s azonnal bonczolt nőnek nyúltveleje szolgált. Az intézetemben előállított veszettségi vírusnak Pasteur értelmében és határok közötti fixitását mutatja a következő táblázat, mely szabályszerűen intracranialisan különböző és nagy időközökben oltott nyúlaknak egyenlő idő múlva, egyenlő tünetek közt megbetegedését, s egyenlő idő múlva elpusztulását tünteti föl.

¹⁾ Tudomásom szerint kivülem még Rózsashegyi Aladár tr. t. tanártársam is rendelkezik oly fix virussal, melyet önállóan állított elő.

Táblázat, mely a kolozsvári gyógyszer-tani és ált. kórtani intézeti veszettsegi virus fixitását tünteti fel, hosszabb időközökben nyúlakon végzett intracranialis oltások egybehasonlítása segélyével. *)

312. sz. nyúl. Fix virussal intracranialis úton fertőzve. 56-ik passage						331. sz. nyúl. Fix virussal intracranialis úton fertőzve. 66-ik passage						381. sz. nyúl. Fix virussal intracranialis úton fertőzve. 89-ik passage					
Oltás napja	A beoltás órá- lefolyó idő na- pokban	Végbél hőm. °C-ban d. e.	Testsúly grm- mokban d. e.	Ideges tü- netek fel- lépte	Halál napja	Oltás napja	A beoltás órá- lefolyó idő na- pokban	Végbél hőm. °C-ban d. e.	Testsúly grm- mokban d. e.	Ideges tü- netek fel- lépte	Halál napja	Oltás napja	A beoltás órá- lefolyó idő na- pokban	Végbél hőm. °C-ban d. e.	Testsúly grm- mokban d. e.	Ideges tü- netek fel- lépte	Halál napja
1888.						1889.						1889.					
Nov. 11.	—	39.0	600	—	—	Mart. 5.	—	38.5	1520	—	—	Nov. 13.	—	38.9	1750	—	—
Nov. 12.	I.	39.1	570	—	—	Mart. 6.	I.	38.4	1570	—	—	Nov. 14.	I.	38.8	1750	—	—
Nov. 13.	II.	38.8	550	—	—	Mart. 7.	II.	38.5	1550	—	—	Nov. 15.	II.	38.7	1760	—	—
Nov. 14.	III.	38.7	510	—	—	Mart. 8.	III.	38.0	1500	—	—	Nov. 16.	III.	39.0	1770	—	—
Nov. 15.	IV.	38.8	500	—	—	Mart. 9.	IV.	38.1	1500	—	—	Nov. 17.	IV.	38.7	1800	—	—
Nov. 16.	V.	39.8	470	—	—	Mart. 10.	V.	39.7	1490	—	—	Nov. 18.	V.	39.4	1850	—	—
Nov. 17.	VI.	39.7	450	—	—	Mart. 11.	VI.	40.6	1450	—	—	Nov. 19.	VI.	40.0	1780	—	—
Nov. 18.	VII.	37.7	420	*	—	Mart. 12.	VII.	37.4	1436	*	—	Nov. 20.	VII.	40.2	1750	*	—
Nov. 19.	VIII.	35.3	350	*	—	Mart. 13.	VIII.	36.9	1400	*	—	Nov. 21.	VIII.	38.8	1700	*	—
Nov. 20.	IX.	32.0	340	*	† dél.	Mart. 14.	IX.	34.1	1340	*	—	Nov. 22.	IX.	38.0	1650	*	—
						Mart. 15.	X.	30.0	1270	*	† este	Nov. 23.	X.	35.5	1500	*	† d. u.

Halál után testsúly 340. Súlyfo-
gyás 260. grm. Beoltástól fogva
élt 9 napot.

Halál után testsúly 1220. Súly-
fogyás 300 gm. Beoltástól
fogva élt 10 napot.

Halál után testsúly 1500.
Súlyfogyás 250 gm. Beoltás-
tól fogva élt 10 napot.

*) *Jegyzet.* A csillagok e dolgozatban mindenütt az ideges tünetek felléptét jelzik, a kereszt pedig a halál beálltát.

A cikk végén közölt táblázatban összehasonlítottam a Pasteur-féle, Högyes-féle ¹⁾ és a kolozsvári gyógyszerintézet fix virust. Kiténik ebből, hogy az általam előállított vírus kissé gyengébb a Högyes-félenél, mely azonban a Pasteurenél erősebb.

Jelenleg a 90-ik passage-on túl vagyunk, s a vírus fixitását eddig még megtartotta.

(Lásd a táblázatot a cikk végén.)

Desinficiens szereznek a veszettség vírusára gyakorolt hatását tudtommal eddig csupán csak Babes tnr.²⁾ tanulmányozta, mint az egyik dolgozatának következő pontjaiból kiténik: „1:1000 sublimat oldattal, vagy 1:100 carbololdattal készített fejete a virulens velőnek még órákon át is megtartja fertőző képességét, (akkor is, ha papíron átszűretett); 3 óra múlva a fejet már nem volt fertőző.“ „Ha a gerincvelőből gyenge borszesszel készítettett virulens velő-emulsió, s az egyszerűen szűrléztetett, a szűrt folyadék nem volt fertőző.“ Említi továbbá Babes, hogy az előbbieknél töményebb desinficiens anyagok a veszettségi virust tönkre teszik, s azon következtetésre jut, hogy míg a veszettség vírusa a hővel szemben kevésbé ellentálló, mint sok más bacterium, addig desinficiens anyagokkal, névleg carbollal és sublimattal szemben ellentállóbb.

Szilágyi János úr a chlór, bróm, acidum sulfurosum, kalium hypermanganicum, oleum eucalypti és thymol hatását vizsgálta meg a veszettség fertőző anyagára. Vizsgálatainak módja s azok eredményei a következőkben foglalhatók össze

1. C h l ó r.

A chlórt Szilágyi J. a hivatalos és frissen készült aqua chlori alakjában alkalmazta, mely 1000 sr.-ben 4 sr. chlórt tartalmaz. A fix virussal intracranialisán oltott, s a szabályszerű időben meghalt; nyúlnak legtöbbször még ki nem is hült hullájából a nyúltvelőt a Pasteur által előirt cautelákkal kivéve, azt 4 km. 0,6%-os sterilisált konyhasó oldattal emulsióvá dörzsölte össze, s az emulsióhoz ugyanoly mennyiségű, de az egyes esetekben különböző töménységű chlór-vizet (chlórvíz és destillált víz keverékét) csepegtetett, s az összedörzsölt keveréket néhány percnyi állás után (a mennyit a kísérleti állat koponyájának meglékelése igénybe vett) rögtön felhasználta, hogy azzal házi nyúlakon intracranialis oltásokat tegyen, nem mulasztva el természetesen, hogy ugyanakkor ellenőrzési célból tiszta, nem kezelt

¹⁾ Högyes. A párisi és budapesti fix veszettségi vírus összehasonlítása. Orvosi Hetilap. 1887. 5. és 6. szám.

²⁾ Babes. Studien über die Wuthkrankheit. Vichow's Archiv. Bd. 110. S. 562.

fix vírussal is tegyen oltásokat, ügyelve arra, hogy a nem kezelt fix vírus-emulsió ne legyen hígabb vagy töményebb, mint a chlórvides, ügyelve továbbá arra is, hogy egyenlő mennyiségű emulsióval történjék az oltás. Hogy ismétlésekbe ne essem, megjegyzem, hogy mutatis mutandis ugyanez volt az eljárás a többi desiniciens anyagokkal történt vizsgálatok alkalmával is.

A chlórral tett kísérletek eredménye, hogy a chlórnak már rendkívüli csekély mennyisége elpusztítja a veszettségi vírust; u. i. ha 10 csepp hiv. chlórvizet 10 gm. párolt vízzel hígítottunk, s ezen keveréket egyenlő mennyiségű fix vírus emulsióval dörzsöltük össze, az így kezelt emulsióval agyra oltott nyúl életben maradt, súlyában nem fogyott, hőmérséke normalis maradt, szóval, meg sem betegedett. (L. 3. sz. kísérlet) Ugyanez történt természetesen, ha a beható chlór mennyiségét emeltük. Ha az említettnél kevesebb volt az emulsióra ható chlór mennyiség (L. 1., 2. sz. kísérlet) a beoltott állatok ép oly tünetek között betegedtek meg, ép azon időben haltak el, mint ha tiszta veszettségi fix vírussal oltattak volna be.

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma	A fix vírus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly grammokban	Hőmérsék C°	Leges tünetek	Halál	Jegyzet
1.	Középnagy, 1700 gm. súlyú szürke nyúl 328a jk. sz.	Agyra oltás 1889 február 4-én fix vírussal, melynek emulsiója = r. hígított chlór vízzel (3 csepp 10 gm. párolt vízre) dörzsöltött össze	I.	1700	38.5			Veszetség kitört. Ellenőrző állat (328. jk. sz.) a beoltás utáni 10-ik napon éjjel halt el.
			II.	1700	38.5			
			III.	1700	38.4			
			IV.	1650	38.4			
			V.	1670	38.6			
			VI.	1660	39.0			
			VII.	1650	38.7			
			VIII.	1620	40.2			
			IX.	1550	39.6	*		
			X.	1450	38.0	**		
			XI.	1360	—	*		
2.	Fehér, 1050 gm. súlyú nyúl. 330a jk. sz.	Agyra oltás 1889 február 26-án fix vírussal, melynek emulsiója = r. híg chlór vízzel (5 csepp aqua chlóri 10gm. vízre) dörzsöltött össze.	I.	1050	38.9			Veszetség kitört. Ellenőrző állat (330. jk. sz.) a beoltás utáni 11-ik napon éjjel halt el.
			II.	1020	38.7			
			III.	1050	38.9			
			IV.	1070	38.8			
			V.	1050	38.9			
			VI.	1050	39.8			
			VII.	1020	40.4			
			VIII.	980	38.9	*		
			IX.	900	37.6	**		
			X.	880	—	*		

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma	A fix vírus kezelés, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly grammokban	Hőmérsék C ^o	Idéges tünetek	Halál	Jegyzet
3.	Nagy, 2600 gm. súlyú szürke nyúl. 329a jk. sz.	Agyra oltás 1889 február 16-án fix virussal, melynek emulsiója = r. híg chlóros vízzel (10 csepp 10 gm párolt vízre) dörzsöltetett össze.	I.	2600	38.8			Veszetttség nem tört ki. Az állat ma is él és egészséges. Az ellenőrző állat (329 jk. sz.) a beoltás után 11. napon halt el.
			II.	2650	38.7			
			III.	2620	38.5			
			IV.	2570	38.4			
			V.	2650	38.5			
			VI.	2700	38.7			
			VII.	2750	39.0			
			VIII.	2700	39.0			
			IX.	2650	39.0			
			X.	2650	39.1			
			XI.	2670	38.7			
			XII.	2830	38.9			
			XIII.	2800	38.8			
			XIV.	2800	39.2			
4.	Kis, 1050 gm. súlyú, fehér házi-nyúl. 333a jk. sz.	Agyra oltás 1889 martius 12-én fix virussal, melynek emulsiója = r. híg chlóros vízzel (20 csepp 10 gm. vízre) dörzsöltetett össze.	I.	1050	38.8			Veszetttség nem tört ki. Az állat hónapokig él és egészséges; később más czélokra lön felhasználva. Ellenőrző állat (333 jk. sz.) beoltás után 9-ik nap éjjel halt el.
			II.	1050	38.6			
			III.	1050	38.7			
			IV.	1060	38.8			
			V.	1080	39.0			
			VI.	1050	39.0			
			VII.	1030	39.0			
			VIII.	1050	38.0			
			IX.	1050	39.0			
			X.	1050	38.3			
			XI.	1050	38.6			
			XII.	1030	38.6			
			XIII.	1050	38.8			
			5.	Nagy, 2420 gm. súlyú szürke házi-nyúl. 329b jk. sz.	Agyra oltás 1889 február 16-án fix virussal, melynek emulsiója = r. híg chlóros vízzel (chlórvíz + párolt víz aa) dörzsöltetett össze.	I.	2420	
II.	2470	38.5						
III.	2440	38.7						
IV.	2500	38.8						
V.	2500	39.1						
VI.	2460	38.9						
VII.	2520	39.1						
VIII.	2500	38.8						
IX.	2520	38.3						
X.	2450	38.7						
XI.	2430	38.4						
XII.	2500	39.2						

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma	A fix virus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly gmmokban	Hőmérsék C ^o	Ideges tünetek	Halál	Jegyzet
6.	Nagy, 2100 gm. súlyú fehér, angora nyúl. 389 jk. sz.	Agyra oltás 1889 november 13-án fix virussal, melynek emulsiója = r. hiv. chlórvizzel dörzsöltetett össze.	I.	2100	39.7			Veszettség nem tört ki. Az állat ma is él és egészséges Ellenőrző állat (379 jk. sz.) a beoltás utáni 9-dik napon éjjel halt el.
			II.	2150	39.0			
			III.	2150	39.1			
			IV.	2150	39.0			
			V.	2150	38.8			
			VI.	2170	39.0			
			VII.	2180	39.1			
			VIII.	2200	39.5			
			IX.	2200	39.0			
			X.	2240	39.2			
			XI.	2250	39.3			
			XII.	2260	39.5			

2. Bróm.

A brómot aqua bromata alakjában alkalmaztuk, mely úgy készítettett, hogy megfeleljen az aqua chlóri-nak, azaz 1000 sr.-ben 4 sr. brómot tartalmazzon. A különböző töménységű brómos vízzel kezelt fix virussal tett oltások eredményei megfelelnek annak, a mit a chlóra nézve észleltünk. A brómnak már igen kis mennyiségben jelenléte elpusztítja a veszettségi virust. Ugy látszik azonban, hogy e tekintetben a bróm kissé gyengébb hatású, mint a chlór; ú. i. ha szembeállítjuk a közölt brómos kísérletek 1. számú állatját a chlóros kísérletek 3. számú állatjával, látjuk, hogy bár egyenlő volt a virusra beható bróm és chlór mennyisége, mégis, a brómos állatnál kitört a veszettség, a chlórosnál nem. Azon határt, melynél a bróm már biztosan elpusztítja a veszettségi fix virust, a 2-ik számú brómos kísérlet jelzi.

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma	A fix virus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly grammokban	Hőmérsék C ^o	Ideges tünetek	Halál	Jegyzet
1	Kis fehér nyúl, 1050 gramm. 335b jk. sz.	Agyra oltás 1889. év martius 20-án fix virussal, melynek emulsiója = r. híg brómos vízzel (10 csepp bromviz 10 grm. párolt vízre) dörzsöltetett össze.	I.	1050	38.8			Veszetttség kiltört. Ellenőrző állat (335. jk. sz.) a beoltás utáni 9. napon éjjel halt el.
			II.	1050	38.9			
			III.	1000	38.6			
			IV.	1000	38.7			
			V.	1070	38.8			
			VI.	1070	38.7			
			VII.	1030	40.3			
			VIII.	1000	40.0	*		
			IX.	950	39.0	*		
			X.	850	—	*	†	
2	Kis, 1000 grm. súlyú fehér nyúl. 335c jk. sz.	Agyra oltás 1889. martius 20-án fix virussal, melynek emulsiója = r. híg brómos vízzel (aqua brom. 20 csepp + aqu. dest. 10 grm) dörzsöltetett össze.	I.	1000	38.9			Veszetttség ki nem tört. Az állat 1889. decz. hó végéig él és egészséges, midőn más czélokra lőn felhasználva. Ellenőrző állat (335 jk. sz.) a beoltás utáni 9-ik napon éjjel halt el.
			II.	1000	38.8			
			III.	980	38.8			
			IV.	970	39.2			
			V.	960	39.0			
			VI.	950	38.1			
			VII.	950	38.1			
			VIII.	900	38.0			
			IX.	950	38.5			
			X.	970	38.4			
			XI.	950	38.6			
			XII.	970	38.4			
3	Középnagy szürke nyúl, 1650 grm. 382. jk. sz.	Agyra oltás 1889. november 13-án fix virussal, melynek emulsiója = r. brómos vízzel dörzsöltetett össze.	I.	1600	39.1			Veszetttség ki nem tört. Az állat ma is él és egészséges. Ellenőrző állat (381 jk. sz.) a beoltás utáni 10-ik napon este halt el.
			II.	1620	39.2			
			III.	1700	39.0			
			IV.	1700	38.9			
			V.	1700	39.2			
			VI.	1770	39.2			
			VII.	1800	38.8			
			VIII.	1780	39.0			
			IX.	1800	39.4			
			X.	1800	39.3			
			XI.	1850	39.3			
			XII.	1850	39.4			

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma	A fix virus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly grammokban	Hőmérsék C ^o	Idéges tünetek	Halál	Jegyzet
4	Középnagy állat 1420 grm. sárga nöstény nyúl. 383. jk. sz.	Agyra oltás 1889. nov. 13-án fix virussal, melynek emulsiója = r. bromos vízzel dörzsöltetett össze.	I.	1420	39.0			Veszetttség ki nem tört. Az állat ma is él és egészséges. Ellenőrző állat (381. jk. sz.) a beoltás utáni 10-ik napon estehalt el.
			II.	1400	39.5			
			III.	1470	39.3			
			IV.	1480	39.3			
			V.	1500	39.8			
			VI.	1550	39.6			
			VII.	1580	39.3			
			VIII.	1560	39.3			
			IX.	1550	39.2			
			X.	1540	39.4			
			XI.	1500	39.0			
			XII.	1540	39.2			
5	Kis fehér angora nyúl. 1250 grm. 384 jk. sz.	Agyra oltás 1889. nov. 13-án fix virussal, melynek emulsiója = r. bromos vízzel dörzsöltetett össze.	I.	1250	40.0			Veszetttség ki nem tört. Az állat ma is él és egészséges. Ellenőrző állat (381. jk. sz.) a beoltás utáni 10-ik napon este halt el.
			II.	1270	39.4			
			III.	1270	39.2			
			IV.	1280	39.3			
			V.	1320	39.6			
			VI.	1350	39.6			
			VII.	1380	39.8			
			VIII.	1350	39.5			
			IX.	1340	39.4			
			X.	1360	39.6			
			XI.	1370	39.4			
			XII.	1380	39.4			

3. Acidum sulfurosum.

A kénessavat 9.2%-os vizes oldatában használtuk, azon készítmény ez, mely a britt gyógyszerkönyvbe fel van véve, s mely Angliában belső használatra is gyakran szolgál. Ezen savoldatot majd egyenlő rész vízzel hígítottuk, s ezen hígításban dörzsöltük össze egyenlő rész veszettégi fix virus emulsióval, majd pedig töményen dörzsöltük össze egyenlő rész virus emulsióval. Az utóbbi esetben az

emulsió körülbelül 4·6% kénessavat, az előbbi esetekben pedig körülbelül 2·3% kénessavat tartalmazott. Mindkét kísérlet jegyzőkönyvét alább találja a t. olvasó. Kísérleteink mutatják, hogy a kénessav már körülbelül 2%-nyi oldatban teljes biztossággal elpusztítja a veszettség fertőző anyagát. Ha ily oldattal 10—15 perczen át érintkezik a veszettségi vírus, az azzal beoltott állatok el nem pusztulnak, sőt meg sem betegednek, szóval, a beoltás eredménytelen marad.

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma	A fix virus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly grmokban	Hőmérsék C ^o	Idéges tünetek	Halál	Jegyzet
1	Középnagy 1750 grm. súlyú, fehér házi nyúl. 405 jk. sz.	Agyra oltás 1889. nov. hó 22-én fix virussal, melynek emulsiója 2·3%-nyi acid. sulfurosumot tartalmazott.	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.	1710 1720 1730 1700 1720 1680 1700 1700 1720 1710 1720 1730	39·4 39·5 39·4 39·2 38·7 38·6 38·4 38·3 38·5 38·6 38·8 39·0			Veszetttség ki nem tört. Az állat ma is él és egészséges. Az ellenőrző állat (402. jk. sz.) az oltás utáni 9-dik napra következő éjjel halt el.
2	Középnagy, 1800 grm. súlyú fehér nyúl. 406. jk. sz.	Agyra oltás 1889. nov. hó 22-én fix virussal, melynek emulsiója 4·6%-nyi acid. sulfurosumot tartalmazott.	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.	1760 1750 1760 1760 1720 1780 1780 1780 1800 1850 1820 1850	39·8 39·7 39·6 39·4 39·4 40·0 38·5 38·0 39·0 39·2 39·1 39·0			Veszetttség ki nem tört. Az állat ma is él és egészséges. Az ellenőrző állat (402. jk. sz.) az oltás utáni 9-ik napra következő éjjel halt el.

4. Kalium hypermanganicum.

A kalium hypermanganátot majd 2%-os, majd 4%-os frissen készült vízdalban alkalmaztuk. Ez oldatokat egyenlő rész vesztségi fix vírus-emulsióval dörzsöltük össze; tehát, ha 2%-os oldatot használtunk, az emulsió 1%-nyi kalium hypermanganicumot tartalmazott, ha 4%-osat alkalmaztunk, úgy 2%-os volt a manganvegyület mennyisége az emulsióban.

Ezen vegyületnek, mint desiniciensnek értéke tudvalevőleg igen alacsony fokon áll, s inkább mint desodorans szokott használatba vétetni, azért kissé meglepett bennünket, hogy 1%-nyi mennyiségben már ártalmatlanná teszi a vírust tartalmazó emulsiót. Hogy vajjon a kalium hypermanganicum élenyítő hatásának rójjuk-e fel ezen hatást, vagy sem, arra nézve igyekeztünk szintén felvilágosítást szerezni magunknak, mint az a függelékben olvasható.

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma	A fix vírus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly grmokban	Hőmérsék C ₀	Idegcs tünetek	Halál	Jegyzet.
1.	Nagy fehér nyúl, testsúlya 2070 grm. 404 jk. sz.	Agyra oltás 1889 november 22 ikén, fix virussal, melynek emulsiója = r. 2%-os kalium hypermanganicum oldattal dörzsöltetett össze.	I.	2000	39.5			Vesztség nem tört ki. Az állat ma is él és egészséges. Az ellenőrző állat (400 jk. sz.) a beoltás utáni 10-ik napon este halt el.
			II.	2010	39.5			
			III.	2000	39.4			
			IV.	2000	39.2			
			V.	2150	39.0			
			VI.	2220	39.2			
			VII.	2180	39.3			
			VIII.	2200	38.6			
			IX.	2250	39.0			
			X.	2220	39.0			
			XI.	2200	39.4			
			XII.	2250	39.2			
2.	Középnagy hamuszínű angora nyúl, testsúlya 1450 grm. 403 jk. sz.	Agyra oltva 1889 november 22-ikén fix virussal, melynek emulsiója = r. 4%-os kalium hypermanganicum oldattal dörzsöltetett össze.	I.	1510	38.6			Vesztség nem tört ki. Az állat ma is él és egészséges. Az ellenőrző állat (400 jk. sz.) a beoltás utáni 10-ik napon este halt el.
			II.	1520	38.8			
			III.	1510	39.0			
			IV.	1470	38.8			
			V.	1450	38.8			
			VI.	1430	38.9			
			VII.	1450	39.1			
			VIII.	1470	39.2			
			IX.	1450	39.1			
			X.	1460	39.2			
			XI.	1420	39.3			
			XII.	1460	39.5			

5. Oleum Eucalypti.

Az eucalyptus levelek illó olaját más téren már jól ismert desiniciens hatásánál fogva vonta Szilágyi János ur vizsgálatai körébe, valamint azon okból is, hogy a desiniciens illó olajok közül is megvizsgálja egynek hatását a veszettség vírusára. Két kísérlet áll e tekintetben rendelkezésre, az egyikben 3 rész fix virus-emulsió 1 rész eucalyptus olajjal dörzsöltetett intensiven össze, a másikban 6 rész emulsió 1 rész illó olajjal; az így kezelt s mintegy 10—15 perczig állni hagyott virus-emulsióval történt a nyulak agyra oltása; az eredmény azt mutatta, hogy az így oltott állatok egészségesek maradtak. Az ol. eucalypti tehát szintén megsemmisíti a veszettség vírusát.

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma	A fix virus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly gramokban	Hőmérsék C ^o	Leges tünetek	Halál	Jegyzet
1	Középnagy, 1900 grm súlyú fehér nyúl. 407. jk. sz.	Agyra oltás 1889. nov. 22-én. fix virussal, melynek emulsiójából 3 rész 1 rész oleum eucalyptivel dörzsöltetett össze.	I.	1950	39.0			Veszettőség nem tört ki. Az állat ma is él és egészséges. Ellenőrző állat (400 jk. sz.) az oltás utáni 10-ik napon este halt el.
			II.	1960	39.2			
			III.	1950	39.1			
			IV.	1950	38.9			
			V.	1920	39.0			
			VI.	1880	39.2			
			VII.	1860	38.6			
			VIII.	1900	38.8			
			IX.	1900	39.0			
			X.	1900	39.0			
			XI.	1920	39.0			
			XII.	1920	39.2			
2	Középnagy 1650 grm. súlyú nyúl. 408. jk. sz.	Agyra oltás 1889. nov. hó 22-én. fix virussal, melynek emulsiójából 6 rész 1 rész oleum eucalyptivel dörzsöltetett össze.	I.	1600	38.6			Veszettőség nem tört ki. Az állat ma is él és egészséges. Ellenőrző állat (400. jk. sz.) az oltás utáni 10-dik napon este halt el.
			II.	1610	38.5			
			III.	1630	38.4			
			IV.	1650	39.4			
			V.	1650	39.2			
			VI.	1650	39.2			
			VII.	1650	38.4			
			VIII.	1660	39.4			
			IX.	1660	38.7			
			X.	1650	39.0			
			XI.	1650	39.0			
			XII.	1660	39.2			

6. Thymol.

A thymollal tett kísérletek nem adtak oly kétségtelenül positiv eredményt, mint a többi szerrel tettek, sőt ellenkezőleg; pedig tekintve azt, hogy a thymol a desiniciens szereknek sorozatában igen előkelő helyet foglal el, a priori is meg voltunk győződve arról, hogy e szer méltón fog az előbbieket mellé sorakozni. Eleintén a thymolt, tekintve annak vízben oldhatlanságát, ol. sesamiban oldva használtuk, 2%-os oldatot készítvén; ezen olajoldat dörzsöltetett azután össze = rész virus emulsióval, s ily 1%-nyi thymolt tartalmazó virus emulsióval történt csak az agyra oltás. Az eredmény két kísérleti állatnál (1. és 2. sz.) negativ volt, az állatokon kitört a veszettség. Megjegyzendő azonban, hogy ez állatoknál az ideges tünetek a rendesnél kissé később léptek fel, u. i. az 1. sz. a. állatnál a 8-ik, a 2. sz. a. állatnál a 9-ik napon, s a halál is a szokottnál később állott be, t. i. a beoltás utáni XI., illetve XII-ik napon, míg az ellenőrző állatnál az ideges tünetek a fix virusunkra szabályszerű 7-ik napon jelentkeztek, a halál pedig a X-ik napon. Hogy a két állat tényleg veszettségben halt el, arról nyúltvelejük sikeres tovább oltásával győződünk meg.

A nem várt negativ eredmény azon véleményt keltette fel, hogy annak oka talán a thymolnak olajban oldása volt, s ezért a thymolnak 1 és 2%-os vizes oldatával tétetett kísérlet, mely minimalis mennyiségű borszesz és glicerin segélyével készült. Ezen vizes thymol-oldatokkal = részben összedörzsölt virus-emulsióval tétettek ezután oltások, és pedig, 3 állat 1%-os thymol oldattal kezelt emulsióval, 3 pedig 2%-os oldattal kezelttel. Az eredmény mindkét esetben teljesen egyenlő volt; mindkét sorozatból 2 állatnál kitört a veszettség, egy pedig egészséges maradt. A meghaltakra nézve még csak azt sem lehet mondani, egyet kivéve (4. sz.), hogy később betegedtek volna meg, vagy hogy később pusztultak volna el, mint az ellenőrző állatok. Ép úgy viselkedtek azok, mintha tiszta fix virus emulsióval oltattak volna az agyra. Az egészségesen maradtakra nézve, melyek ma is élnek, meg kell jegyezni, hogy azok a legutóljára oltottak voltak, midőn a thymol-oldat a virus emulsióval körülbelől 40—50 perczig már érintkezett. Lehet, hogy a thymol behatásnak hosszabb ideje oka an-

nak, hogy a vírus elpusztult, s hogy így az emulsió veszettséget nem idézett elő.

A thymolt tehát nem sorozhatjuk azon vegyanyagok közé, melyek a veszettségi virust erélyesen elpusztítani képesek, legalább is nem rövid idő alatt.

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma	A fix vírus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly grmokban	Hőmérsék C ₀	Idéges tünetek	Halál	Jegyzet
1.	Középnagy 1950 grm. súlyú, szürke házinyúl. 312a jk. sz.	Agyra oltás 1888 év novemb. 16-án fix vírus-emulsióval, mely = rész 2%-os thymololajjal dörzsöltött össze.	I.	1950	40.1			Veszetttség kitört. Ellenőrző állat (312 jk. sz.) a beoltás utáni 10. napon halt el.
			II.	1950	39.2			
			III.	1900	39.4			
			IV.	1970	38.8			
			V.	1950	39.0			
			VI.	1920	39.4			
			VII.	1850	40.3			
			VIII.	1850	39.6	*		
			IX.	1850	39.4	*		
			X.	1750	38.4	*		
			XI.	1670	35.5	*	†	
2.	Középnagy 1850 grm. súlyú házinyúl. 312b jk. sz.	Agyra oltás 1888 év novemb. 16-án fix virussal, melynek emulsiója = rész 2%-os thymololajjal dörzsöltött össze.	I.	1850	39.5			Veszetttség kitört. Ellenőrző állat (312 jk. sz.) a beoltás utáni 10. napon halt el.
			II.	1900	39.5			
			III.	1850	38.9			
			IV.	1850	38.7			
			V.	1850	39.1			
			VI.	1920	38.7			
			VII.	1900	39.8			
			VIII.	1850	39.8			
			IX.	1900	39.5	*		
			X.	1850	39.3	*		
			XI.	1750	38.3	*		
			XII.	1700	30.0	*	†	
3.	Nagy, 2450 grm. súlyú fehér nyúl. 394 jk. sz.	Agyra oltás 1889 év novemb. 13-án fix virussal, melynek emulsiója = rész 1%-os vizes thymolos oldattal dörzsöltött össze	I.	2450	39.6			Veszetttség kitört. Ellenőrző állat (380 jk. sz.) a beoltás utáni 10. napon reggel halt el.
			II.	2400	39.0			
			III.	2410	39.0			
			IV.	2400	39.1			
			V.	2400	39.2			
			VI.	2400	40.0			
			VII.	2400	39.5	*		
			VIII.	2200	40.0	*	† este	

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma.	A fix virus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly grmokban	Hőmérsék C ^o	Ideges tünetek	Halál	Jegyzet
4	Kicsiny, 800 grm. súlyú, angora fehér nyúl. 395. jk. sz.	Agyra oltás 1889. nov. 13-án fix virussal, melynek emulsiója = rész 1 ^o / _o -os vizes thymol-oldattal dörzsöltetett össze.	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.	800 770 770 780 780 800 850 820 800 750 700 620	39.4 39.5 39.5 39.4 39.5 39.8 39.4 40.1 39.5 38.3 38.0 35.5			Veszetség kitört. Ellenőrző állat (380. jk. sz.) a beoltás utáni 10-ik napon reggel halt el.
5	Nagy, 2300 grm. súlyú, szürke nyúl. 396. jk. sz.	Agyra oltás 1889. nov. hó 13-án fix virussal, melynek emulsiója = rész 1 ^o / _o -os vizes thymol-oldattal dörzsöltetett össze	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII.	2280 2250 2250 2250 2250 2280 2300 2280 2200 2300 2230 2200	39.5 39.5 38.8 38.7 39.0 39.5 39.3 39.1 38.2 38.8 38.6 38.6			Veszetség ki nem tört. Állat egészséges maradt, s ma is él. Ellenőrző állat (380 jk. sz.) a beoltás utáni 10-ik napon reggel halt el.
6	Nagy 2550 grm. súlyú szürke házi nyúl. 397. jk. sz.	Agyra oltás 1889. nov. 13-án fix virussal, melynek emulsiója = rész 2 ^o / _o -os vizes thymololdattal dörzsöltetett össze.	I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX.	2500 2450 2530 2500 2580 2600 2600 2500 2450	39.0 39.1 39.3 39.1 38.7 39.5 40.0 39.4 35.4			Veszetség kitört. Ellenőrző állat (380. jk. sz.) a beoltás utáni 10-ik napon reggel halt el.

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma.	A fix virus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly grmokban	Hőmérsék C ₀	Idéges tünetek	Halál	Jegyzet
7.	Középnagy 2400 grm. súlyú fehér nyúl. 298 jk. sz.	Agyra oltás 1889 november 13-án fix virussal, melynek emulsiója = rész 2%-os vizes thymol-oldattal dörzsöltetett össze	I.	2400	40.2			Veszettség kitört. Ellenőrző állat (380 jk. sz.) a beoltás utáni 10. napon reggel halt el.
			II.	2250	39.6			
			III.	2250	39.4			
			IV.	2250	39.5			
			V.	2280	39.4			
			VI.	2270	39.3			
			VII.	2300	39.4			
			VIII.	2200	39.7	*		
			IX.	2050	38.1	*		
			X.	1850	30.0	*	†	
8.	Középnagy 1550 grm. súlyú fehér nyúl. 399 jk. sz.	Agyra oltás 1889 november 13-án fix virussal, melynek emulsiója = rész 2%-os vizes thymol-oldattal dörzsöltetett össze	I.	1550	38.8			Veszettség ki nem tört. Állat egészséges maradt és ma is él. Ellenőrző állat (380 jk. sz.) a beoltás utáni 10-ik napon reggel halt el.
			II.	1470	39.5			
			III.	1480	39.3			
			IV.	1460	39.4			
			V.	1480	39.5			
			VI.	1530	39.5			
			VII.	1550	39.2			
			VIII.	1580	39.2			
			IX.	1500	38.0			
			X.	1480	38.6			
			XI.	1450	38.4			
			XII.	1500	39.0			

Függelék. Kísérletek oxgyénnel.

A kalium hypermanganicummal nyert eredmények azon gondolatot keltették fel bennünk, hogy talán annak élenyítő hatása alatt pusztul el a veszettség vírusa, s ezért lesz a fix virus-emulsió hatástalanná. A chlórnak és brómnak ismert élenyítő hatása is támogatta ezen gyanút. Ezért történt, hogy tiszta élenygázzal kezelt fix virus-emulsióval is tettünk oltásokat. Eljárásunk következő volt. Gázometerbe gyűjtött élenygázt frissen készült fix virus-emulsió $\frac{1}{4}$

órán át hagytunk átáramlani, s ezután oltottunk agyra az emulsióval. A 3 kísérleti állat közül egy ép oly időben, ép oly tünetek között betegedett meg, s ép oly időben pusztult el, mint a kezeletlen fix vírussal agyra oltott házi nyulak, tehát, mint az ellenőrző állat; 2 nyúlnál azonban 2, illetőleg 3 nappal hosszabb lappangási idő mutatkozott az ideges tünetek kitöréséig, s az egyik 3, a másik 4 nappal később pusztult el, de oly tünetek között, mint a fix vírussal oltott nyulak általában.

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma	A fix virus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly grmokban	Hőmérsék C ₀	Ideges tünetek	Halál	Jegyzet
1.	Ellenőrző állat. Kicsiny, 800 grm. súlyú fehér nyúl. 409 jk. sz.	Agyra oltás 1889 november 24-én tiszta fix virus emulsióval.	I.	720	40.0			Ellenőrző állat.
			II.	750	39.4			
			III.	670	38.4			
			IV.	720	38.1			
			V.	710	38.5			
			VI.	740	39.6			
			VII.	720	39.2	*		
			VIII.	650	37.3	*		
			IX.	600	33.0	*	† este	
2.	Kis, fehér nyúl, 1100 grm. 410 jk. sz.	Agyra oltás 1889 novemb. 24-én fix virus-emulsióval, melyen 1/4 órán át Oxygén áramlott át.	I.	1100	38.9			Veszetség kitört.
			II.	1100	39.0			
			III.	1170	39.0			
			IV.	1160	38.5			
			V.	1170	39.0			
			VI.	1170	39.8			
			VII.	1150	39.1	*		
			VIII.	1030	39.2	*		
			IX.	960	30.0	*	† este	
3.	Kis, 1130 grm. súlyú fehér nyúl. 411 jk. sz.	Agyra oltás 1889 novemb. 24-én fix virus emulsióval, melyen 1/4 órán át Oxygén áramlott át.	I.	1180	39.0			Veszetség kitört.
			II.	1150	39.2			
			III.	1200	39.4			
			IV.	1180	38.9			
			V.	1210	39.0			
			VI.	1270	39.1			
			VII.	1250	39.2			
			VIII.	1250	39.8			
			IX.	1160	38.3			
			X.	1200	38.6	*		
			XI.	1120	38.0	*		
			XII.	1020	35.6	*	†	

Szám	A kísérleti állat súlya, jegyzőkönyvi száma	A fix virus kezelése, oltás napja	Oltás napja után hányadik nap	Testsúly grmokban	Hőmérsék C ₀	Idéges tünetek	Halál	Jegyzet
4.	Kis, 1310 grm. súlyú fehér nyúl. 412 jk. sz.	Agyra oltás 1889 novemb. 24-én fix virus-emulsióval, melyen $\frac{1}{4}$ órán át Oxygén áramlott át.	I.	1320	38.9			Veszettség kitört.
			II.	1320	39.0			
			III.	1370	39.2			
			IV.	1360	38.8			
			V.	1360	39.0			
			VI.	1380	39.0			
			VII.	1310	39.2			
			VIII.	1370	39.4			
			IX.	1350	39.5			
			X.	1350	40.4			
			XI.	1350	39.8	*		
			XII.	1300	38.1	*		
			XIII.	1220	36.4	*	†	

Vajjon gyengítette-e a veszetségi virust az oxygén? Nem valószínűtlen ugyan, de biztos felelet nem adható, ép úgy, mint a kiinduló kérdésre sem, hogy t. i. a kali hypermangan. chlór és bróm élenyítő hatása alatt pusztul-e el a veszetségi virus; u. i. az élyen in statu nascendi (a mily állapotban ez utóbbi esetekben szerepelhet) sokkal erélyesebben hat, mint kísérleteink alkalmával a tisztán előállított élyen hathatott.

Bár ezen kísérleteink negativ eredményűek voltak, már most jelezhetem, hogy meg fogjuk kísérteni a veszetséggel fertőzött nyúlakat systematicus élyenygáz beleheltetéssel kezelni, midőn nem lehetetlen, hogy az élyennyel a rendesnél erősebben telített vér, esetleg megakadályozza a betegség kifejlődését. Ezen kísérletekről, bármily eredményűek legyenek is azok, minden esetre meg fogom tenni jelentésemet.*)

Kolozsvár, 1889. decz. 31.

*) *Jegyzet.* Az élőknek jelzett állatok 1890. jan. 27-én, midőn e dolgot nyomdai revisióját végzem, még mindnyájan élnek, e naptól fogva azonban más czélokra fognak elhasználtatni. (Bókai Á.)

I. Pasteur-féle fix virus.

643. sz. nyúl (Högyes). Infectio *Pasteur-féle* fix virus-al intracranialis úton.

Kelet	A beoltás óta le- folyt idő napokban	Végbél hőmérsék C ^o -ban		Testsúly grmokban		Szoba hőmérsék C ^o -ban	<i>Észrevételek</i>
		d. e.	d. u.	d. e.	d. u.		
1886.							
Decz. 15.	—	38·9	39·8	1100	1100	15—17	{D. u. 12—1 ó. közt beoltatik.
Decz. 16.	—	38·9	39·9	1100	1050	16·5—18·5	
Decz. 17.	I.	40·0	40·2	1080	1060	17—17·8	
Decz. 18.	II.	39·1	39·3	1120	1100	17—19	
Decz. 19.	III.	38·8	39·5	1070	1080	18·5	
Decz. 20.	IV.	40·0	40·3	1070	1080	17·5—18	
Decz. 21.	V.	40·1	40·5	1050	1050	17·5—20	
Decz. 22.	VI.	40·2	40·8	1040	1050	17	
Decz. 23.	VII.	39·9	39·5	1020	1000	16—16·5	{D. e. 10 ó. Gyengült, a feje remeg. Nyugtalan, neki megy a tárgyakra. D. u. 5 ó. Nyugtalan, a feje remeg, járás közben megtántorúl.
Decz. 24.	VIII.	37·0	35·5	1000	930	16·5—17	{D. e. 10 ó. Feje erősen remeg; az eleje parieticus; járási nem tud, könnyen felhengeredik. D. u. 5 ó. Félold. feksz. fejét nem bírja
Decz. 25.	IX.	18·5	—	930	—	13·5	Déli 12 ó. megdőglött.

A beoltástól fogva élt 9 napot; összes súlyfogyás 120 grm.

II. Högyes-féle fix virus.

655. sz. nyúl. Infectio Högyes-féle fix-virus-al intracranialis úton.

III. Bókai-féle fix virus.

331. sz. nyúl. Infectio Bókai-féle fix-virus-al intracranialis úton. 66-ik passage.

Kelet	A beoltás óta le- folyt idő napokban	Végbél hőmérsék C°-ban		Testsúly grmokban		Szoba hőmérsék C°-ban	Észrevételek	Kelet	A beoltás óta le- folyt idő napokban	Végbél hőmérsék C°-ban		Testsúly grmokban		Szoba hőmérsék C°-ban	Észrevételek
		d. e.	d. u.	d. e.	d. u.					d. e.	d. u.	d. e.	d. u.		
1886.								1889.							
Decz. 18.	—	—	39·2	—	1350	19	{D. e. 12 ó. 17 p. beoltatik.	Mart. 4.	—	38·7	38·9	1520	1540	18—20	{D. u. 4 ó. beoltatik. " " " " " " " " " " " {D. e. feje remeg, az állat járáskor inog. D. u. hátsó végtag- jait nem tudja visz- szahúzni. " {D. e. féloldalon fek- szik, hátsó végtag- jait kinyújtva tartja, mellső végtagjaival járó mozgást végez. D. u. ugyanez. Remegés. " {D. e. féloldalon fek- szik, remeg erősen. " Este későn halál.
Decz. 19.	—	39·5	41·0	1350	1320	18·5		Mart. 5.	—	38·5	38·7	1520	1520	"	
Decz. 20.	I.	39·7	39·6	1300	1300	17·5—18		Mart. 6.	I.	38·4	38·2	1570	1570	"	
Decz. 21.	II.	39·4	39·6	1320	1300	17·5—20		Mart. 7.	II.	38·5	38·3	1550	1540	"	
Decz. 22.	III.	39·0	40·1	1320	1270	17.	Mart. 8.	III.	38·0	38·6	1500	1500	"		
Decz. 23.	IV.	40·3	40·7	1240	1250	16—16·5	Mart. 9.	IV.	38·1	38·4	1500	1500	"		
Decz. 24.	V.	41·2	40·8	1230	1200	16·5—17	{D. e. nyugtalan, egy kissé gyengült. D. u. izgatott. Izgatott; neki fut a tárgyaknak. Nagy ugrásokkal rohan; kifáradás után re- meg. D. e. az eleje bénult, jágni nem tud; ha mozdul felhengere- dik. Fejét hátra ve- ti, vagy egészen far- ra ül. D. u. 5 ó. féloldalt fekszik, a fejét nem bírja.	Mart. 10.	V.	39·7	39·5	1490	1500	"	
Decz. 25.	VI.	40·3	39·8	1170	1160	13·5	Mart. 11.	VI.	40·6	40·0	1450	1440	"		
Decz. 26.	VII.	37·9	35·8	1170	1110	14·5—15	Mart. 12.	VII.	37·4	37·0	1430	1430	"		
Decz. 27.	VIII.	17.	—	1070	—	14·5	{Reggel dögölve és meredten találtat- tott.	Mart. 13.	VIII.	36·9	36·5	1400	1380	"	
								Mart. 14.	IX.	34·1	33·0	1340	1300	"	
								Mart. 15.	X.	30·0 alul	—	1270	1220	"	

A beoltástól fogva élt 7¹/₂ napot összes súlyfogyás 250 grm.

A beoltástól fogva élt 10 napot; összes súlyfogyás 300 grm.

1. Pasteur-ähnliche Viren

Die folgenden Tabellen zeigen die Ergebnisse der Untersuchungen über die Eigenschaften dieser Viren.

Virus	Kultur	Eigenschaften	Inaktivierung		Stabilität
			Temperatur	Zeit	
1. Pasteur-ähnliche Viren	1	...	50°C	10 Min.	...
	2	...	50°C	10 Min.	...
	3	...	50°C	10 Min.	...
	4	...	50°C	10 Min.	...
	5	...	50°C	10 Min.	...
	6	...	50°C	10 Min.	...
	7	...	50°C	10 Min.	...
	8	...	50°C	10 Min.	...
	9	...	50°C	10 Min.	...
	10	...	50°C	10 Min.	...
11	...	50°C	10 Min.	...	
12	...	50°C	10 Min.	...	
13	...	50°C	10 Min.	...	
14	...	50°C	10 Min.	...	
15	...	50°C	10 Min.	...	
16	...	50°C	10 Min.	...	
17	...	50°C	10 Min.	...	
18	...	50°C	10 Min.	...	
19	...	50°C	10 Min.	...	
20	...	50°C	10 Min.	...	

Die Ergebnisse zeigen, dass diese Viren gegenüber hohen Temperaturen sehr empfindlich sind und durch Erhitzen auf 50°C für kurze Zeit inaktiviert werden können.

KÖZLEMÉNYEK A KOLOZSVÁRI EGYETEM GYOGYSZERTANI ÉS ÁLTALÁNOS KÓRTANI INTÉZETÉBŐL.

Az epének és alkotórészeinek hatása a bélmozgásra.)*

Höntz Kálmán és Anka Aurél vizsgálatai alapján közli:

Bókai Árpád egyet. tanár.

Frerichs a májbetegségekről szóló alapvető munkájában a czimben foglalt kérdést illetőleg a következőket mondja: „Die Neigung zur Obstipation ist bei Icterus so constant, dass die Annahme, sie werde durch das Fehlen der Galle im Darm vermittelt, vollkommen gerechtfertigt erscheint. Ob die Galle durch Belebung der peristaltischen Bewegung, oder durch Steigerung der Darmdrüsensecretion, oder durch Verdünnung der Ingesta die Ausleerung fördere, lassen wir dahingestellt.“ — A legtöbb belgyógytani és kórtani kézikönyv átvette Frerichs ezen nyilatkozatát, csakhogy nem azon reservával, mint a nagynevű kórbúvár, hanem, mint p. o. Murchison²⁾ is tette a májbántalmakról szóló érdekes előadásaiban, apodictice állították oda a Frerichs által mint lehetőséget említett, s így némileg megszokottá vált az epét úgy tekinteni, mint a peristalticumot előmozdító anyagot, a nélkül, hogy megnyugtató kísérletek biztosították volna a tétel igazságát. Igaz, hogy Hoppe Seyler,³⁾ Robert Werner⁴⁾ és Leyden⁵⁾ ha kutya, nyúl, v. tyúk gyomrába vagy bőre alá nagy mennyiségű, legtöbbször halált okozó epemennyiséget fecskendeztek, hasmenést is jegyeztek

*) Előadatott a szakosztálynak 1890. jan. hó 17-iki orvosi szakülésén.

1) Klinik der Leberkrankheiten Bd. I. S. 119.

2) Murchison, Clinical lectures on diseases of the liver. London, 1868.

3) Hoppe-Seyler. Virchow's Archiv. Bd. 24.

4) Rob. Werner. Arch. für experim Pathol. u. Pharmacol. Bd. 24.

5) Leyden. Beiträge zur Pathol. des Icterus.

fel kísérleti jegyzőkönyveikben a többi mérgezési tünetek között; de ily mellékesen nyert adatok kielégítően nem deríthetik fel a kérdést, épen úgy a régi gyógyszerzetanokban (Strumpf, Posner, Schroff) olvasható azon tétel sem, hogy a fel tauri inspissatum nagy adagban hashajtó hatású. 1883-ben közrebocsátott egy dolgozatomban kifejeztem szükségét ezen irányú újabb kísérleteknek.¹⁾ A véletlen úgy hozta magával, hogy 1885-ben jelent is meg egy rövid közlemény e tárgyban Fubini és Luzzatti olasz bűvárok tollából.²⁾ Ők az állatnál Vella-féle módszer segélyével készített bélsipolyba dugott s fonalra kötött borsónak tovahaladási gyorsaságát határozták meg előzetesen, azután kihúzták a borsót a rá kötött fonal segélyével, s 2 gm. epét fecskendve a sipolyon át a bélbe, 10—15 p. mulva újra a bélbe helyezték a borsót, s azt találták, hogy az epe nagy mértékben emelte a peristalticus mozgást, a borsó gyorsabban haladt tova. Ennyi néhány szóval az, mit F. és L. körülbelöl egy oldalon elmondanak, mellőzvéen minden részletesebb adat felsorolását.

Az utóbbi rövid közlemény kísérleti eredményei daczára sem tartottam fölöslegesnek, hogy a kérdés újabb, s szerintem helyesebben tervezett kísérleti berendezés segélyével megvizsgáltassék. A vizsgálatok kivitelére 1888-ban tanítványaim Höntz Kálmán és Anka Aurél urak, ma már egyetemünk tudorai, vállalkoztak. Munkálkodásuk eredményeit, melyeket magam is ellenőriztem, s egyben-másban ki is egészítettem, a következőkben közölhetem.

A kísérleti eljárás következő volt: A Sanders-Ezn-féle fürdőbe belémerített s nem bódított házi nyúlnek hasürege a fehér vonal hosszában szokás szerint megnyittatott³⁾, s a bélhúzzam egyes részeibe Pravaz-fecskendő segélyével friss (alcalicus kémhatású) nyúl-epe vagy marha-epe vagy kutya-epe langyosan fecskendeztetett be, azonban csak néhány cseppnyi (0.2—0.5 kctm.) mennyiségben. A vízben elterülő beleken a befecskedésre mutatózó és szemmel látható következmények voltak: A befecskedés után bármily kis mennyiség epe jutott is a bélbe, azonnal előbb ingó bélmozgások, majd gyürüs befűződések, végre erőteljes peristalticus mozgás állott be, mely az epe mennyiségéhez mérten majd hosszabb, majd rövidebb bélrészletre

¹⁾ Bókai A. Dolgozatok. 251. l.

²⁾ M o l e s c h o t t's Unters. zur Naturlehre. 1885.

³⁾ Bókai Á. Dolgozatok. 188. l.

terjedt ki. Egy-egy befecskendésre 5—10, sőt 20 perczig is tartott a bélmozgás, mely idő leteltével lassan nyugalom állott be; de megtörtént az is, hogy a nyugalmat újabb beavatkozás nélkül ismét jelentkező peristalticus mozgás váltotta föl. Mint más körzeti bélinge-
rekre, úgy epére is legingerelhetőbbek a vékonybelek s a végbél, ke-
vésbé a vastagbél, még kevésbé a vakbél. A hová epe a bélhu-
zamba befecskendeztetett, vagy hová azt a peristalticum széthordotta,
nagy mérvű vérbőség jött létre. Ha a beleket langyos epével lecsep-
pentettük, vagy azzal megkentük, rövidebb-hosszabb bélkacsra kiter-
jedő s a pylorus felő irányuló bélösszehuzódást tudunk kiváltani,
olyant, mint p. o. chlórnatium jegeczcel történő érintésre Nothna-
gel leirt volt. Az epét tehát joggal úgy tekinthetjük,
mint körzeti bélmozgató vegyi ingert, s nem habo-
zunk kimondani, hogy az epe a physiologicus bélmoz-
gások fenntartásában nagy szerepet kell hogy játszóék.

A második lépés volt, meghatározni azt, hogy az epének mely alkotórésze idézi elő a bélmozgásokat. E célból az epe festőanyagai elhagyásával, melyek már a priori is indifferenseknek látszottak len-
ni, megvizsgálták tanítványaim a glycocholsavas natriumnak, tauro-
cholsavas natriumnak, a glycollnak és taurinnak, cholalsavnak és
cholesterinnak hatását.

A glycoll 3°/_o-os oldata ép úgy, mint a taurinnak ily olda-
ta, valamint a cholesterinnel készített 3°/_o-os rázadékok langyosan a
bélhuzamba fecskendezve $\frac{1}{2}$, sőt 1 kctnyi mennyiségben is hatástal-
lanok voltak a bélmozgásra, legfeljebb enyhébb ingó mozgás jött
létre, de ez is legtöbbször csak a glycoll befecskendése után. A
cholalsav vizben rossz oldhatósága miatt szintén rázadék, és pedig
különböző töménységű rázadék alakjában lón használva, de hatástal-
lannak mutatkozott.

Kísérletezők továbbá a glycocholsavas natriumnak 1°/_o-os viz-
oldatát használták, s ezt fecskendezték $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ —1 kctnyi mennyi-
ségben a bélhuzam különböző részletein a bél belsejébe. Kísérle-
teik egyhangú tanúsága szerint a befecskendés után legtöbbször azon-
nal, néha néhány mp. mulva, erős helybeli gyűrűs befűződés, s az-
után 20—30 mp. mulva előbb ingó, majd peristalticus mozgás jelent-
kezett, mely utóbbi fokozatosan mind hosszabb és hosszabb bélrész-
letre terjedt ki, s 9—10—15 perczen át is eltartott, azután alább-

hagyott, vagy egészen meg is szűnt, de gyakran időszakonként újra és újra fellépett, úgy, mint az a tiszta epe befecskendése után is előfordult. Ha 2—3%-os glycocholsavas natriummal történt a kísérlet, s ebből 1 kmnyi fecskendeztetett a duodenumba, úgy lassanként a vékonybél egész hosszúságában kifejlődött a peristalticus mozgás, mely mind hevesebbé lett, s végre erős hengeredő mozgásba ment át; ezen tünetek 9—10 perczen át tartottak, midőn lassanként nyugalom állott be.

A taurocholsavas natrium befecskendése is előidézte ugyan ezen tüneteket, azonban ezen epesavas só határozottan enyhébb hatásúnak bizonyult be, mint a glycocholsavas natrium, u. i. az utóbbi 1%-os oldatainak a taurocholsavas só 3%-os oldata felelt meg. Mindkét sóoldatra vérbőség jelentkezett a belekben ott, hol azok az oldattal érintkeztek, de ez nem volt oly nagy fokú, mint az epe befecskendése után fellépő vérbőség.

Meg kell még emlitenem, hogy míg a vízben oldhatlan cholalsav a belekre hatástalan volt, addig annak natriumsója, mely vízben oldható, saját vizsgálataim szerint úgy viselkedett 1—3%-os vizoldatokban a bélmozgásokat illetőleg, mint a glycocholsavas natrium, csakhogy annál kissé gyengébbnek látszott lenni; úgy tetszik, a glycocholsavas natrium és taurocholsavas natrium között a középhelyet foglalja el.

A cholalsavra azért fektettem különös súlyt, mert a glycocholsav és taurocholsav tudvalevőleg bomlanak a belekben, s belőlük glycocoll, illetve taurin mellett cholalsav is hasad le, mely utóbbi, főleg mint natriumsó van jelen a bélhuzamban. Megemlíthetem még különben, hogy ugyancsak intézetemben régebben dr. Barcsi Lajos ur által 1886-ban végzett más irányú vizsgálatok alkalmával a cholalsavas natrium toxicitására nézve méltón sorakozott a taurocholsavas és glycocholsavas natriumhoz, melyekkel különben egyforma mérgezési tüneteket idézett elő.¹⁾

Mindebből kitetszik, hogy az epének perifericus bélmozgási ingert képező alkatrészei a glycocholsavas és taurocholsavas natrium, valamint azok hasadási terményéből, a cholalsavból képződött cholalsavas natrium.

¹⁾ D. Rywoschnak és Kobertnek (Kobert. Arbeiten des pharmacol. Institutes zu Dorpat. Bd. II. 1888.) dolgozatában megerősítve találom dr. Barcsi ezen leletét.

Egy további kísérlet-sorozatban kísérletezők a kísérleti házi-nyúlak külső torkolati visszereit előzetesen kikészítették, s úgy helyezték az állatokat a Sanders-Ezn-féle fürdőbe, s azután fedték fel a beleket; miután azokat huzamosabb időn át nyugalomban lévőknél találták, a kikészített visszérbe fecskendezték be a langyos epét, s a három fajta epesavsóoldatot.

Az epe, ha 0.1—0.5 ketmnyi mennyiségben jutott a véráramba, 20—30 mp. mulva már jellemző bélmozgásokat idéz elő. A vékonybél egyes helyein előbb ingó mozgás volt látható, majd itt-ott gyűrűs befűződéses támadtak, ezen mozgásokból fejlődött ki a peristalticus mozgás, mely fokozatosan elterjedt az egész vékonybélre, később a vastag-bélre is, sőt megtörtént, hogy a renyhe coecum is megmozdult. A mozgás néha rendkívül heves volt, s a bél hallható korgással energicusan továbbította bennékét. A beleknek ezen játéka 4—5 perczen át tartott, ezután 3—4 percre nyugalom állott be, majd ismét megkezdődtek a bélmozgások.

Mindez látható volt félórán át is, mely idő leteltével a belek mintegy kifáradva, tartós nyugalomba merültek.

Ha a kísérletezők ugyanígy járva el, glycocholsavas vagy taurocholsavas vagy cholalsavas natriumot fecskendeztek 0.003—0.005—0.01 grammnyi mennyiségben az állat véredényrendszerébe, ugyanazon eredményt nyerték mint epére, csak hogy előbb jelentkezett a bélmozgás, mely különösen nagyobb adagokra igen heves volt, néha annyira, hogy hengeredő mozgásba ment át.

Ha kísérletezők a két bolygó-ideget előzetesen kikészítve azokat az epének vagy epesavas sóknak az edényrendszerbe vitele után s a heves bélmozgásoknak tetőpontján metszették át, a bélmozgások vagy azonnal, vagy néhány mp. mulva teljesen megszűntek, s a belek tartós nyugalomban maradtak, mely nyugalomukat még akkor is megtartották, ha a vérbe újlag fecskendeztetett be epe vagy epesavas só.

Azon esetekben, midőn a két bolygóideg a kísérlet elején előzetesen metszetett át, s az epe vagy epesavas sók csak azután fecskendeztettek a véredényekbe, bélmozgások nem léptek fel. A belek nyugalmán nem változtatott semmit, ha a vagus-átmetszés és epesavas sóknak a vérbe vitele után a splanchnicus idegek mindkét oldalon átmetszettek, csupán csak az történt, hogy a beleknek vágusátmetszésre fellépő elhalványulását a bél edényeinek kitágulása,

s így vérbőség váltotta fel. Meg kell még azt is említenem, hogy ha Nothnagel szerint járva el 0.01—0.02 gm. sósavas morphinumnak a házinyúl bőre alá fecskendése segélyével a bélmozgást gátló ideg-apparatust fokozott ingerületi állapotba hoztuk, sem akkor nem kapunk bélmozgást, ha epét vagy epesavas sókat fecskendeztünk a bélhuzamba, sem akkor, ha azokat az edényrendszerbe vittük be.

Az epe és a három epesavas só tehát nemcsak körzeti bélmozgató ingerek, hanem a nyúltvelőben s talán feljebb is elhelyezett bélmozgató központra v. központokra is izgatóan hatnak, mint azt a bélmozgató idegnek, t. i. a vagusnak átmetszésével combinált utóbbi kísérletek eredményei elég szabatosan bizonyítják.

Ezek szerint tehát az epe egyéb élettani szerepe mellett még mint a bélmozgást előidéző automaticus inger is tekintetbe kell hogy jöjjön. Az epe ezen szerepét főleg mint körzeti inger játszva, tekintve azt, hogy mily nagy mennyiségben választatik el. Nincsen persze az sem kizárva, hogy az epesavas sók mint centralis ingerek is hatnak, u. i. az epe egy része, s így az epesavas sók egy része is felszívódnak a belekből; természetesen így a bélmozgató központokig is eljuthatnak; azonban az epesavas sóknak ezen hatása a körzetihez képest igen alárendelt lehet, tekintve azon körülményt, hogy azok a vérbe jutva, gyorsan bomlanak, mert bár kétségtelen az, hogy a bélből felszívódnak, még sem sikerült az egészséges vérben vagy a normalis vizeletben (a hol természetsszerűleg kiürülnének) jelenlétüket kimutatni, sőt még sárgaságnál is, midőn nagy mennyiségük jutott a vérbe, korántsem lelhető fel a vizeletben összes vérbe jutott tömegük.

Kolozsvár, 1890. Január 16-án.

KÖZLEMÉNY DR. PURJESZ ZSIGMOND EGYETEMI NY. R. TANÁR
BELGYÓGYÁSZATI KÓRODÁJÁBÓL.

Sclerosis lateralis amyotrophica egy esete.

Bemutatja:

Dr. Genersich Gusztáv, kórodai tanársegéd.)*

Van szerencsém az előttünk levő betegen oly kóralakot bemutatni, mely ugyan nem tartozik a ritkaságok közé, de egyfelől csak néhány évvel ezelőtt lett Charcot által, mint külön betegség leírva, másfelől oly tökéletességgel van jelen esetben kifejlődve, hogy ezek miatt talán megérdemli a figyelmet és bemutatását ezen tisztelt szakülés előtt.

Betegem 30 éves, izraelita, nős ember és napszámra jár; egészséges családból származik, szülei, sőt nagyszülei még élnek és úgy, mint 2 testvére, egészségesek. Feleségétől van 3 ép gyermeke. Eddig állítólag beteg nem volt. Mostani bántalmának kezdetét 2 évre vezeti vissza. Hideg novemberi nap délutánján vékony ruhában 2 órai gyalog utat tett meg, s kifáradva, kiizzadva és egyúttal átfázva érkezett meg rendeltetése helyére. Lefeküdt és elaludt, 11 órakor felébredve, alvás közben feje alá tett karjait onnét kimozdítani nem tudta. A karok merevsége némi erőlködés után engedett, hanem e helyett oly fájdalom keletkezett mindkét oldali alkarában és kezében, hogy — mint szégyelve bevallja — sírni volt kénytelen. 2 óra múlva a fájdalom csillapult s beteg másnap semmi feltűnő változást nem észlelt magán. Fél év múlva azonban esténként feje kezdett fájni, úgy, hogy e miatt 12—1 óráig el sem aludhatott. A főfájáshoz később a hátnak és vállak fájdalmassága csatlakozott. Már a főfájás kezdetében vette észre, hogy kézereje fogy; s azóta az erőhianyatlás mindinkább

*) Az erdélyi muzeum-egylet orvos-természettudományi szakosztályának 1889. november 9-én tartott ülésén.

szembetűnővé vált, bár rendes napszamos-munkára még mindig képes volt. Egy év előtt hosszabb útat tett meg szekéren, és ezen idő óta nehézséget érez lábaiban, a járás azonban csak $\frac{1}{2}$ év előtt lett feltűnően rosszabbá, midőn $1\frac{1}{2}$ órai gyaloglás után annyira elfáradt, hogy alig bír saját lábán hazajönni. 3 hónap előtt úgy karjaiban, mint hátában és fejében érzett tompa fájdalmak miatt gerincoszlopa mentén állítólag 49 vérszipót rakatott, melyek úgy elgyengítették, hogy tulajdonképen ezen idő óta nem használhatja kezeit evésre sem, alig bír járni és rosszul beszél, szóval ezen idő óta szorult szobai tartózkodásra, az ágyra és mások segélyére. Környezete állítása szerint a beszéden mintegy 5—6 hónap óta venni észre változást.

Ha most a beteget közelebbről megtekintjük, mindenekelőtt feltűnő az arcznak bágyadt, majdnem bamba kifejezése. Az orrajak-árkok elsímultak, az ajkak vastagok, száj állandóan kissé nyitva tartatik, alsó áll csüng. Beteg ajkát annyira összecsucsoríthatja, hogy a gertyát elolthatja, de fűtyülni nem képes és a fogycsoritást korlátoltan végezheti. Egyébként a zárízom elég jól működik.

Ha nyitott száj mellett a nyúgvó nyelvet nézzük, azon mindenféle irányu mély rovátkoltságot venni észre. A kiöltött nyelven a rovátkoltság még feltűnőbbben látszik, azonkívül a nyelv, egészében és részleteiben apró fibrilláris rángásokat mutat; a mellett talán a rendes terimével bír és minden irányban jól mozgatható. Rendellenesség leginkább a beszédnél nyilvánul: A beteg sajátságos egyhangú modorban, vonatva és lassan beszél, rövidebb szakaszok után légzik, a nélkül azonban, hogy beszéde scandálónak volna mondható. Complicáltabb és különösen a nyelvhangzók egyikén kezdődő szavak kiejtésén megbotlik a nyelve. Ízérzék és villamos reactio azonban rendes.

A törzsön, de kiváltképen a végtagokon szintén igen szembetűnő változások láthatók, melyeknél fogva az egész ember igen különös benyomást tesz a szemlélőre. Ha áll, inogva támasztékot keres, előre hajlott fejjel és ereszkedett vállakkal, melyekről a karok mintegy élettelenül lecsüngenek, az alsó végtagok ellenben igen merevek, s ha a beteget lefektetjük, ledöntjük úgy, mint egy fatönköt.

De részletezzük a némileg ellentétes változásokat: A vállöv izmai feltűnően fogyottak, a fossa supra és infraspinata bemélyedő árkot képeznek, míg az egyén különben eléggé jól táplált. Hasonlóképen soványok a karok, és a kéz egészen sajátságos békaláb külemet nyer,

a mennyiben legszélesebb a metacarpophalangealis ízületeknél és onnét az alkar felé vékonyodik. A hüvelykujj mély redőt vetve, a többi ujjakhoz lapúl, a csontközti terek mélyebb árkokat képeznek.

Az így megfogyott felső végtag sajátos helyzetet foglal el. A felkar a törzshöz szorúl, a könyök hajlott, az alkar pronált, a kéz hajlított helyzetben csüng, ujjai pedig első percükben feszítvék 2 és 3 percükben gyengén hajlítvák.

A teriméjökben megkisebbedett részeket megtapogatva, nem a bőr alatti zsírszövetet, hanem az izomzatot találjuk fogyottnak. Legszembetűnőbb e sorvadás a hüvelyk- és kis-ujj párnáján, a csontközti izmokon, a deltoideuson, a hajlítókon.

A sorvadt izmoknak megfelelő a felső végtag mozgási zavara. A kar a váll-izületben csak korlátoltan mozgatható és a törzstől csak 30—40 foknyira emelhető el, a passiv mozgatásnak pedig a derékszög elérése után ellentáll. Még legjobban mozog a könyökizület, a biceps eléggé jól hajlít, a feszítést pedig az alkar segíti elő. A pronatio és supinatio tökéletlen, a kéztő feszítése nehezen vihető keresztül. Az ujjak közül csak a mutató ujj egyenesíthető ki teljesen félig hajlott helyzetéből, míg a hüvelykujj nem is mozog önként.

Feltűnő, hogy a mozgások véghezvitelénél kifejezett remegés látható az izmokban és a tapintás tudomásunkra juttatja, hogy eme sorvadt izmok mintegy kifeszített állapotban vannak és nagyobb ellenállást tanúsítanak, mint a nyugvó, vagy más ok miatt sorvadt izmok. A kar csak fogódzásra használható, mert beteg kezével erőt kifejteni alig képes, a dynamometert 0° fokából nem nyomja ki.

Az alsó végtagok sok tekintetben épen ellentétes leletet adnak: Formáik teltek, tapogatásra az izmok keményebbek. Az alsó végtag egészben merev, a lábak bizonyos ellentállás legyőzése után távolíthatók el egymástól és hajlíthatók az egyes ízületekben. Felálláskor a beteg segítségre szorul, s midőn jár, lábai annyira megmerednek, hogy alig emelkednek fel a földről, a térd csak alig hajlítható meg, s ha a beteg nem ügyel, vagy nógatásunkra nagyobb lép, tántorogni kezd, és meredten feldől, nem tartva elébe karjait, mert azok lelőgnak törzséről.

Patellaris reflex rendkívül fokozott, bármely helyzetben kiváltható és néha egy ütés is elegendő, hogy az egész végtag remegésbe

jöjjön. Járás, mint előbbiekből is látható, spasticus azon kivétellel, hogy betegem egész talpán, nem pedig a láb mellső részén jár.

Kiemelendő, hogy az izmok villamos ingerlékenysége arányos a sorvadás fokával; az alsó végtagok merev izmai rendszeresen reagálnak, a kéz sorvadtságjaiban oly erős áram, mely már fájdalmat okoz, alig képes csekély összehúzódást létrehozni: elfajulási reactiót nem észleltem.

Az érzési sphaerában eltérést nem találni; beteg jól localisál, érzékszervei is jól működnek. A belső szervek nem mutatnak kóros változásokat. Étvág jó, széke rendes.

Csak a szellemi működés nem egész ép. A beteg egykedvűen tűri szomorú sorsát, kedélye inkább víg, s ha beszédgyakorlatokon nyelve megbicsaklik, vagy csak távolról is neveltető kérdést intézünk hozzá, elkaczagja, bamba módon elröhögi magát.

A bemutatott beteg 3 látszólag különálló tünetcsoport válik ki: 1) Az izmok sorvadása, mely különösen a felső végtagon kifejezett; 2) a fokozott reflexek, izmok merevsége, utóbbi az alsó végtagon látható jobban, 3) az u. n. bulbär paralysis tünetei.

Régebben és újabb időben különösen Leyden véleménye szerint e kóralakot az előhaladó izomsorvadáshoz számították, melyhez — a kórfolyamatnak a mellső dúczsejtekről az oldalkötegekre való átterjedésével — a sclerosis lateralis tünetei csatlakoztak.

Voltak azonban esetek, hol az izmok merevsége, a spasticus járás, a reflexek rendkívül fokozott volta elsődlegesen lépett fel és az izomsorvadás másodlagosan fejlődött ki. Másfelől külön észlelni előhaladó izomsorvadást és külön izomsorvadással járó oldalköteg keményedést; mely két betegség között, eltekintve az elsőnek évtizedekre terjedő és a másikkal gyorsabb 2—3 évre szorító gyorsabb lefolyásától, az az éles különbség van, hogy a reflexek utóbbinál míg a sorvadtság izmokban igen fokozottak, a sorvadtság izmok merevek.

Ennek alapján választotta el Charcot e kóralakot, mint „Sclerosis lateralis amyotrophica“-t az egyszerű, u. n. I izomsorvadástól és esetem eléggé kifejezett arra, hogy e kóralakot betegemen bemutathassam.

KÖZLEMÉNY DR. PURJESZ ZSIGMOND EGYETEMI TANÁR
BELGYÓGYÁSZATI KÓRODÁJÁBÓL.

Adatok a chloralamid altató hatásához.)*

Dr. Genersich Gusztáv kórodai tanársegédttől.

Mióta a vegytan az orvosi tudomány szolgálatába állott és a vegyészeti gyáripár virágzásnak indult, gyógyszereink napról-napra szaporodnak. Bár nem volt arányos az u. n. jó szerek száma a felfedezettekéhez, bár pl. a lázellenes szerek között a chinin, a szívreható szerek sorában pedig a digitalis megtartották régi elsőségöket, nem tagadhatni, hogy a felfedezett új szerek között vannak olyanok is, melyek egyrészt hézagpótlók, másrészt oly irányú therapeuticsus beavatkozásra nyitnak tért, mely eddig lehetetlen volt.

Az altató szerek között régi keletü az opium és alkaloidjai (morphium, codein, narcein stb.), már újabb szer a chloralhydrat. A 80-as évek elég bő sorozatát nyújtják az új altatóknak.

Cervello 1883-ban a „paraldehydét“ ajánlja, mint olyan szert, mely izgalmi melléktünetek nélkül altat, nem gyengíti lényegesen a szív működést s nem szállítja alább az üteres nyomást.

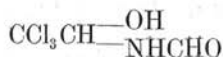
Az „urethánt“ Jaksch hozta gyakorlatba 1885-ben és enyhe altató hatását kivált gyermekeknél érvényesítette.

Igen jó altató a Mering által 1887-ben először alkalmazott „amylenhydrát“, melynek hatása közel áll a chloralhydratéhoz, a nélkül azonban, hogy a szív működést veszélyeztetné és a gyomrot nagyobb fokban rontaná. A betegek másnapra főfájás nélkül ébrednek a jótékony és huzamos álomból. A Kast által 1889-ban ajánlott „sulfonal“ szagtalan és majdnem íztelen, nem hat sem a szívre, sem a bélhuzamra, jól altat, bár nem oly biztosan, mint a chloralhydrat

*) Előadatott az Erdélyi muzeum-egylet orvos-természettudományi szakosztályának 1889. november 9-én tartott gyűlésén.

és amylenhydrat. Accumuláló hatása daczára képes volt utóbbit majdnem a gyakorlatból kiszorítani. Legutóbb — midőn a fájdalommal párosult álmatlanságnál különösen a morphiomot, delirium tremens és tartós görcsös állapotoknál a chloralt adták, ha a szív ereje eléggé jó volt, ellenben a paraldehydet, amylenhydratot és sulfonált inkább szívgyengeséggel járó agrypniáknál. — Reichmann, Peiper és mások újabb altató-szerről tesznek említést.

Az új szer a „chloralamid“, melyet Mering kezdeményezésére a berlini Schering-czég állított elő. Chloralanhydrid (CCl_3CHO) és formamid (CHONH_2) összegezéséből származik és a következő vegyképlettel bír:

Szintelen, fehér, jegeces port képez, mely 9 rész vízben és $1\frac{1}{2}$ rész 96% alkoholban oldódik, enyhén kesernyész ízü, de nem edző. Vizes oldata állandó, ha 60°-ot meg nem haladó hőmérséknél készítjük. AgNO_3 sem vizes, sem borszeszes oldatán változást nem idéz elő, míg alkáliák gyorsan, szénsavas alos sók pedig lassan szétbontják.

A megjelent cikkek az imént említett új szert oly tulajdonsokkal bírónak mondják, hogy ezeknél fogva tág alkalmazása észszerűnek látszott. Így pl. Reichmann¹⁾ azt találta, hogy 1) 2—3 gr.-nyi adag $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ óra múlva biztosan és gyorsan altat, 2) zavaró és a szert contraindicáló mellékhatások kimaradnak, mennyiben az illetők ébredéskor subjective jól érezték magukat, objective pl. a vérkeringésben eltérést kimutatni nem lehetett. Kísérleteit előbb kutyákon kezdte, melyeknél 3 grammtól altató hatást nem látott. Embereknél, illetve betegeknél 1 gr.-mal kezdte, mivel azonban ennyivel csak álmoságot idézhetett elő, 2—3 gr.-mal folytatta az adagolást. A hatás 2 grammnál jó volt, de 3 grammra biztosabban és nappal is beállott. Különösen kiemeli, hogy iszásokoknál és egy esetben epekőkolikánál is hatásosnak bizonyult a chloralamid. Csak néhány esetben tapasztalta, hogy a betegek mérsékelt főfájásról panaszkodtak, vagy ébredés után fáradtaknak, álmosoknak érzik magukat, kivált ha a szer nappal adatott.

1) Deutsche medizinische Wochenschrift, 1889. 31. szám.

Peiper²⁾ 24 betegen és 6 egészséges emberen próbálta ki a chloralamidot. 1 gr. nappal nem hatott, 2 gr. már néhány óráig tartó álmodást idézett elő, 3 gr. majdnem mindig biztosan hatott. Nőknél 2 gr. elégséges volt, s egy 11 éves leánykánál 0.5 gr.-tól is 3 óráig tartó mély álmodást észlelt. A hatás nagyobbára $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ óra múlva jelentkezett s csak kevés esetekben maradt ki.

6 beteg másnap álmos volt, 3 főfájásról panaszkodott, 1 szédülésről, más esetben hányás fordult elő. A pulsusra, légzésre és hőmérsékre, valamint az emésztő-szervekre látszólag nem hatott a chloralamid. Véleménye az új szerrel a következőkben van összefoglalva:

1) A chloralamid jó, ha nem is minden esetben hatásos hypnoticum, mely 2—3 gr.-nyi adagban felnőtteket $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ óra múlva elaltat.

2) Legjobban hat ideges álmatlanságnál, valamint akkor, ha az agrypnia gerinczagybajok, asthma, ízületi esúz, gyomorbántalmak és egyéb oly betegségek által feltételezett, melyek nagyobb fájdalommal nem járnak.

3) Melléktünetek, mint főfájás, szédülés, fáradtsági érzet több betegnél léptek fel az adagolás utáni napon, de csak egy esetben (Laryngophthisis) voltak komolyabb következményei.

4) Összehasonlítva hatását a chloraléval, a chloralamidnak kell előnyt nyújtani.

Hogy a chloralamid hatásáról magam is meggyőződjem, szeptember közepe táján a szert adagolni kezdtem, az agrypnia mindenféle alakjánál, sőt adtam olyanoknak is, kik különben jól aludtak, hogy a netaláni mellékhatásokat észleljem. A betegek nem tudták eleinte kísérleteim czélját s így legalább az első adagolások alkalmával kizártnak véltem a suggestiót.

Megfigyelésem a következő kérdések megoldására volt irányítva:

I. Milyen adagja a chloralamidnak elégséges az agrypnia szüntetésére, ha a szert estve nyújtjuk?

II. Képes-e az új szer nappal is altatni és mennyi szükséges e hatás előidézéséhez?

III. Van-e accumuláló hatása vagy megszokják-e a betegek a szert.

IV. Mutatkoznak kellemetlen mellékhatások, különösen nagyobb adagnál?

²⁾ Deutsche medizinische Wochenschrift, 1889. 32. szám.

V. Befolyásolja-e a chloralamid a szív működést?

VI. Megváltoztatja-e a vizelet mennyiségét és minőségét?

I. Hogy az első pontra megadhassam a feleletet, a szert különféle alapon nyugvó agrypnianál nyújtottam esti 8 és 9 óra között nagyobb részt 2 gramnyi adagban, mely dosist egyes esetekben 3, sőt 4 grammra emeltem. Az elért eredményt eseteim felsorolásával gondolom kimutathatni.

1. *Cz. Á. 30 éves sclerosis lateris amyotrophicában szenved,* arról pangszkodik, hogy éjjel többször felébred és nem tud ismét elaludni. IX./18-ikán $\frac{3}{4}$ 9 órakor kap 2 gr. chloralamidot, melytől $\frac{1}{2}$ 10 órakor elalszik és csendesen nyugszik reggeli $\frac{1}{2}$ 6 óráig. Ekkor nagyon jól érzi magát, nappal azonban betegségével járó hátfájdalmi voltak. 19-én nem vesz altatót, mégis jól aludt. 20-án $\frac{1}{2}$ 9 órakor újból vesz be 2 gr.-ot, $\frac{1}{2}$ 10 órakor elszendereg és egyszeri felébredéstől eltekintve, jól alszik. Megjegyzi, hogy, midőn vizeleti inger felébresztette, nagyon álmosnak érezte magát, s ezután úgyszólván rögtön elaludt. 23-ikán $\frac{3}{4}$ 9 órakor vett 2 grmmtól egész éjjen át egy huzamban alszik, de következő napokon is jól tölti éjszakáját altató nélkül, míg 26-ikán álma a rendesnél mélyebb volt. Igaz ugyan, hogy akkor nappal is kapott chloralamidot.

2. *F. M. 39 éves tabes dorsualisban szenved,* éjjel hátában és végtagjaiban jelentkező fájdalmak miatt többször felébredt és órákon át nem alhatik. IX./18-ikán $\frac{3}{4}$ 9 órakor adott 2 gr. chloralamidtól $\frac{1}{2}$ 10 órakor elalszik, éjjel csak 12 és 1 óra között van ébren. A beteg a nélkül, hogy az adott szer hatásáról informálva volna, állítja, hogy sokkal jobban aludt, mint máskor. 14-én magától alszik el és éjjel jól nyugszik. 20-ikán $\frac{1}{2}$ 9 órakor 2 grammot vesz be 12 óráig jól és mélyen alszik, de akkor nyilaló fájdalmi felébresztik és csak a reggeli órák felé engedik elaludni. 21-én, 22-én altató nélkül, 23-án 2 gr. chloralamidtól jól alszik. 26-án, miután délelőtt is 3 grammot bevett, esti 8 órakor ismét 3 grammot adtam, melytől $\frac{1}{2}$ 9 órakor már alszik és csak reggeli 6 órakor ébred, úgy mint eddig: főfájás, émelygés nélkül.

3. *W. M., kinél paralysis agitans van jelen,* lapocztáji és hátfájdalmak miatt nem alszik jól s különösen a többször jelentkező erősebb reszketés által felébresztetik. IX./18-án $\frac{3}{4}$ 9 órakor kap 2 gr. chloralamidot. Éjjel lába erősen reszketett, e miatt nem tudott

aludni, reggel feje kabultabb, mint máskor. 19-én nem adtam semmit és éjjel mégis jól alszik, nem reszket, míg 20-ikán 2 gr. chloralamidtól nem alszik jól, hanem akkor és 23-án éjjel erősebb reszketés miatt többször felébred, reggel főfájása van.

4. *R. I.* nyilaló fájdalomtól kinoztatik, melyek vándorló természetüknél fogva rheumaticus eredetűeknek látszanak, tényleg azonban egyéb gyanus jelek is lévén jelen, tabes által feltételezetteknek bizonyultak. IX/18-án $\frac{3}{4}$ 9 órakor kapott 2 gramm chloralamidot, 11 óra felé elaludt és éjjel jól nyugodott. 19-én $\frac{3}{4}$ 9-kor ismét 2 grammot kap, melytől 11 órakor álomba merül és reggel főfájás, szédülés, émelygés nélkül ébred fel. 20-án 2 grammtól elalszik $1\frac{1}{2}$ óra múlva és reggelig többször felébred, de akkor sem fáj a feje. 21-én, 22-én szintén jól alszik, bár altatót nem kap, míg 23-án éjjel 2 gr. bevétele után többször felébred és 26-án 8 órakor vett 3 gr.-tól ugyan 9 órakor elalszik, de 1-kor lábnyilalás miatt felébred. $\frac{1}{2}$ óra múlva az álom ismét elnyomja és 4 óráig nyugszik.

5. *G. S.* 22 éves előhaladt tuberculosissal fekszik a kórodán. Sokat köhög és e miatt éjjel gyakran felébred. IX./18-án $\frac{3}{4}$ 9 órakor adtam 2 gr. chloralamidot, melytől $\frac{1}{2}$ 10 órakor elalszik, éjjel nyugodtabban van és főfájás nélkül ébred fel. 19-én altató nélkül is volt nyugodt éjszakája. 20-án $\frac{1}{2}$ 9-kor vett 2 gr.-tól 10 órakor elalszik. Éjjel székelési inger ébreszti fel, azt hiszi, hogy otthon van s csak nagy nehezen ócsudik fel a valóra, midőn az ápolóné hangjára ráismer. 26-án 3 gr.-t kap esti 8 órakor, nagyon mélyen alszik egész éjjel át, de reggel nyugtalanságra ébred, nagyon levert s gyenge. Reggel és napközben több ízben van nyákos hasmenése, mely dysenteria terminalissá válik.

6. *F. R.* 13 éves leány, tuberculosiban szenved, erős izzadás és köhögés miatt nem alszik. IX./18-án $\frac{3}{4}$ 9 órakor vesz 2 gr. chloralamidot, melytől $\frac{1}{3}$ 2 és 3 óra között elaludt. 19-én 2 gr. vétele után csak 3-szor ébred fel, reggel főfájása nincs. 20-án 2 grammot kap, éjjel mégis többször felébred, sokat köhög és általában rosszul alszik.

7. *I. I.* baloldali tompulattal a csúcs felett, creosot kezelésre testsúlyában gyarapodik; köhögése éjjel, különösen midőn már reggel-felé jár az idő, minduntalan felébreszti álmából. IX./18-án esti $\frac{3}{4}$ 9 órakor vett 2 gr. chloralamidtól $\frac{1}{4}$ 10-kor elalszik, 3-szor felébred

ugyan, de aránytalanul jobban aludt, mint máskor és háláját fejezi ki az adott porért. 19-ikén 2 gr.-tól $\frac{3}{4}$ óra múlva elalszik, egész éjjel nyugodtan van, csak 3-szor ébredt fel. Ugy szintén 20-án is 2 gr. bevétele után jól alszik, habár néhányszor felébredt. Megjegyzendő, hogy a köhögése kisebb fokú.

8. *Sz. János* tuberculosis pulmonum miatt éjjel sokat köhög, izzad, s e miatt többször felébred. $\frac{3}{4}$ 9-kor beadott 2 gr. chloralamidtól úgy alszik, mint máskor; este úgy érezte, mintha feje nagyon nehéz lett volna. Reggel azonban főfájása, kábultsága nincs. Másnap chloralamid nélkül is alszik, de éjjel többször ébredt fel. Következő nap 2 gr.-ot vesz be este $\frac{1}{2}$ 9-kor. 10 órától alszik egészen 3 óráig. Miután néhány napon át altató nélkül is jól tölti éjszakáját egy ízben 8 óraker 3 gr.-ot adtam be, melytől $\frac{1}{2}$ 9 és $\frac{1}{2}$ 6 óra között egyhuzamban alszik, reggel azonban álmos és feje nehéz. Egész délelőttre elhuzódó álmatlansága daczára főfájása még sincs.

9. *I. Vasziné* nagyobb terjedelmű ovarium cystával fekszik az osztályon; éjjel sokszor felébred. Három egymásutáni napon szedett 2—2 gr. chloralamidot, melytől 4—5 óráig is aludt megszakítás nélkül és ha felébredt, csakhamar aludni kénytelen, míg máskor órákon át van ébren.

10. *Ty. Simon 17 éves*, typhus reconvalescens, éjjelenként főleg éhség érzete nem engedi egy folytában aludni. IX./23-ikán 2 gr. chloralamidot nyújtottam neki $\frac{1}{2}$ 9 óraker, melytől elálmosodik és $\frac{1}{2}$ óra múlva elalszik. 2 óraker felébred, de annyira álmos, hogy szemét sem nyitotta ki. 26-án 3 gr.-ot vesz $\frac{1}{2}$ 8 óraker, melytől $\frac{1}{2}$ 9 és $\frac{1}{2}$ 6 óra között egyhuzamban alszik. Felébresztve csak megmosdik, reggelizik és újból elalszik rövid időre. 8 óraker feje kissé szédül, később ugyan semmi kellemetlenséget nem érez, de egész napon át bágyadt.

11. *B. Árpádné* amyloid vesén alapuló vízkór és baloldali pleuritis miatt nagyon fullad és köhög, nemkülönben erős fájdalomtól gyötörve egész éjjel át nem alszik. IX./18-ikán adtam neki 2 gr. chloralamidot, mely azonban nem volt képes álmat hozni szemére. A beteg távozása megakadályozott abban, hogy ezen esetben az altató adagot megállapítsam.

12. *P. Fülöp 50 éves* lelkész, aranyeres-csomókhöz csatlakozott véghélelőésésben szenved és nagy fokban anaemicus. IX./23-án este $\frac{3}{4}$ 9-kor kapott 2 gr. chloralamidot, melytől $\frac{1}{2}$ 10 és 5 óra között

kétszeri felébredéssel alszik. IX./26-án 3 gr.-ot adtam be már 8 órakor. $\frac{1}{2}$ 9 órakor elaludt s midőn 9 óra tájban a betegszobában jártam, felébredt ugyan, de nyomban elszunyadt és megszakítás nélkül alszik reggelig. Főfájása, szédülése nincs, pulsusban eltérést nem találni, vizelet nem változott.

13. *M. József* főfájás mellett gyomortáji fájdalomról panaszkodik, éjjel többször felébred. 2 gr. chloralamidtól csak $2\frac{1}{4}$ óra múlva alszik el, azonban éjjel csak egyszer ébred fel és reggel főfájása, szédülése etc. nincsen.

14. *V. László* 87 éves öregnél atheromathosus processus, szív-túltengés, hörghurut van, melyek álmatlanságot tartanak fenn, úgy hogy a beteg egyenesen altató szert kért. IX./26-án 8 órakor bevett 3 gr. chloralamidot, melytől már $\frac{1}{4}$ óra múlva elalszik. Éjjel ugyan 2-szer felébred, különben igen jól alszik és reggel dicséri az altató por hatását. X./5-én este 8 órakor ismét 3 gr.-ot vesz be. 9 órakor elalszik, éjjel csak két ízben van ébren és reggel nagyon jól van, főfájása etc. nincs. Utána való napokon nem kap altatót, de nem is alszik jól, úgy hogy panaszait elnémitandó 12-én este 8 órakor 2 gr. chloralamidot adattam; $\frac{1}{2}$ 10-kor már alszik, éjjel 3-szor ébred fel, de reggel jól érzi magát. 14-én 2 gr.-tól 1 óra múlva elalszik és éjjel 4 ízben ébred fel, bár egyszerűsem hosszabb időre.

15. *K. Róza* 25 éves cholelithiasisban szenved és az azt követő icterusban. Nagy viszketés és májtáji zsábaszerű fájdalmak miatt nem tud aludni. X./13-án nyújtottam 3 gr.-ot, melyre nem reagált és állítólag nem alszik jobban, mint előző éjjelen. 14-én 8 órakor 4 gr.-ot vett be, 1 óra múlva elalszik és csak reggeli előtt ébred fel. Kissé báyadt, mintha részeg lett volna, de kifejezett főfájása nincs, még 8 óra után is álmos, báyadtsága azonban a főre alkalmazott hidegborogatásokra csakhamar elmúlik.

16. *C. János* 25 éves, lázas, 3 nap óta fennálló hát- és főfájása miatt nem tud aludni. 8 órakor adtam azért 2 gr. chloralamidot, mitől hátfájdalmi szünek és beteg bár 9 órakor ágyához közeledésemre felébred, egész éjen át jól alszik. Reggel ugyan fáig kissé a feje, de hidegborogatás ezt nemsokára megszünteti.

17. *Sz. Juon* syphiliticus tophusokból kiinduló végtagfájdalmak miatt állítólag már hetek óta nem aludt jól. X./18-án este 8 órakor

beadott 2 gr. chloralamid $\frac{1}{2}$ 9-kor elaltatja és 8 óráig tartó álmot szerez, mely után igen jól érzi magát.

18. K. *Vaszi*, typhus reconvalescens. Délutánonként nyilaló fájdalmak lépnek fel az alsó végtagokban, melyek éjjel sem szünetelnek és aludni nem engedik. X./13-án már $\frac{1}{2}$ 5-kor kap 3 gr. chloralamidot, mely oly főfájást okoz, hogy állítása szerint szétreped a feje. Elkábul ugyan nemsokára, de csak $\frac{3}{4}$ 9-kor alszik el. 3 órai álm után felébred és többé elaludni nem tud. Másnap a dosist négy grammra emeltem. Beteg ismét főfájást kap, bár nem oly nagymérvben, mint tegnap, egy óra múlva elalszik. Álma csak 3 órán át nyugodt, azután miduntalan ébren van és reggel kisebbfoku kábultságot érez.

Előbbi esetekből látható, hogy a chloralamidnak tényleg van altató hatása. Az esti 8 és 9 óra között nyújtott 2—3 gr.-tól az illetők túlnyomó számban $\frac{1}{2}$ —1 óra múlva elaludtak és néhány kivétellel jól nyugodtak. A hatás 3 gr.-nál biztosabb volt, sőt egy esetben 4 gr. oly viszonyok között altatott, midőn 3 gr.-nak még hatása nem volt. A chloralamid azonban nagyobbfoku fájdalmat nem nyom el, mert erős fájdalmak által okozott agrypniáknál álmot nem hozott. Kevés hatása volt előrehaladott tuberculoticusok éjjeli nyugalmára, miután ezeket a köhögési inger úgyszólván oly gyakran ébresztette fel, mintha chloralamidot nem vettek volna. Tabicusok nyilaló fájdalmait csak nagyobb (3 gr.) adagban csillapította. Kitünő hatását láttam egy esetben, midőn az álmatlanságot osteotrophicus fájdalmak tartották fenn. Nagyobb adag cholelithiasisnál a viszketegséget és zsábaszerű fájdalmakat megszüntetvén, álmot hozott. Legjobban hatott, midőn kisebb főfájás és egyéb kisebbszerű okok szerepeltek az álmatlanság előidőzésében és az agrypnia úgyszólván általános idegségnek részünete volt. Megemlítendő e helyen még az is, hogy a 18 beteg közül csak egynek volt nagyobb mérvű főfájása és egy tuberculoticus, kinél épen dysenteria lépett fel, másnapra nagyon levertnek látszott. Paralysis agitansnál a reszketést mindig fokozta.

II. Az este adott chloralamid hatása már csak azért is volt biztosabb, mert a betegek nagyobb része, ha álmatlanságról panaszkodik is, keveset mégis csak aludt volna. A környezet csendes, az éjjeli csend minden érzéki benyomást távol tart. E miatt meg akartam győződni arról, hogy nappal is altat a chloralamid és e kérdés megfajtésére következőleg jártam el:

Egy napon 3, más napon 9, összesen 12 betegnek adtam be a délelőtti órákban 3—3 gr. chloralamidot, mint olyan dosist, mely este adva, biztosan hat; ha csak különös fájdalmak, vagy nagyfoku rosszul lét nincs. Az eredmény különféle volt. Mivel ezen kísérleteket nagyobb, 4 gr.-nyi adaggal és biztosabb hatással ismételttem, legyen elég felsorolnom, hogy a 12 beteg közül 3 el sem álmosodott. Egy beteg $1\frac{1}{2}$ óra múlva álmos lesz, de aludni nem képes, bár álmosága még vagy 3 óráig tart, a többi 8 beteg $\frac{1}{4}$ —3 óra múlva tényleg elaludt, rövidebb-hosszabb ideig ($\frac{1}{2}$ —3°) tényleg elaludt. Csak egynek volt főfájása, a többiek felébredésük után 1—3 óráig álmosak voltak. Megjegyzem, hogy az alvás a legtöbbször az ebéd idejére esett s a betegek az altató hatása alatt nem érezték éhségöket, sőt még az ebédnél nálunk meglehetősen zajjal történő kiosztása sem ébresztette őket fel.

Miután 3 gr.-tól az altatottaknak csak $\frac{2}{3}$ -a aludt el, 4 gr.-ra emeltem a dosist. Attól nem tartottam, hogy a nagyobb adag káros hatással lesz az illetőkre, miután egyfelől 3 gr.-tól 12 beteg közül csak egynek volt főfájása, másfelől már felsorolt adataim egyikénél kivehető, hogy cholelithiasis egy esetében adott 4 gr. minden utókövetkezmény nélkül álmat idézett elő. Ismétlések kikerülése végett megjegyzendőnek tartom, hogy mind a 7 felsorolandó 11 órakor d. e. kapta a 4 gr. chloralamidot.

Első betegem a már egyszer említett és sclerosis lateralis amyotrophicában szenvedő Cz. Ábrahám nem aludt el. 12 órakor csak annyit említ, hogy meleget érez fejében, de nem álmos, feje nem fáj. 1 óra felé csak kissé bágyadt, de nem álmosodik. 2 órakor is bágyadt még kissé, de már 3 órakor nem érez semmi változást.

Második betegem 25 éves, malleusban szenvedő kocsis. 12 órakor csak a pulsus szaporább volta mutatja a hatást (56—44 helyett). Azonban $\frac{1}{2}$ órakor elalszik és csak $\frac{1}{2}$ órakor ébred fel. Ekkor alig hogy megvacsorált, újból elalszik, és egész éjen át tartó mély álomból csak reggel ébred fel, midőn még kissé álmos.

Harmadik betegem nephriticus, kiről előre kell bocsátanom, hogy néha hány és főfájásról panaszkodik (Uraemia) $\frac{1}{2}$ órakor émelygés és $\frac{1}{2}$ órakor hányás, fülzugás, szédülés áll be, pulsus 8 veréssel szaporább, pupilla szűk. 1 órakor elalszik és 2 órakor felébred, de még 3-kor is, midőn a pulsus ismét rendes és a pupilla középtág,

szédül és feje kábult. Azután még $\frac{1}{2}4$ és $\frac{1}{4}5$, valamint $\frac{1}{2}5$ és 8 óra között ismét alszik, éjjel pedig csak egyszer ébred fel.

Negyedik betegem spondylitis utáni paraplegiában szenved, éjjelenként jól alszik. 12 óraker még nem érez változást, de pulsus már 18 veréssel szaporább. $\frac{1}{2}1$ -kor elálmosodik és bár aludni nem akar, 1-kor mégis elalszik. $\frac{1}{2}5$ óraker csak azért ébred fel, mert lármáznak körülötte. Felébredéskor fejét nem fájtatja.

Ötödik betegem a már említett tabicus $\frac{3}{4}12$ óraker alszik el. $\frac{1}{4}1$ óraker felébreszti egy látogatója, főfájást nem érez. 1 óraker úgy érzi, mintha kissé részeg volna, 2 óraker sem tiszta még a feje, 3-kor még álmos és fülzugásról panaszkodik és csak 4 óraker szabadul meg a szer hatásától, midőn az elébb 10 veréssel szaporább pulsus rendes számát ismét eléri.

Hatodik betegem az első sorozatban említett betegek között már szerepelt; tibiáján syphiliticus tophusai vannak. 12 óraker álmos lett és $\frac{1}{2}1$ -kor elalszik. $\frac{3}{4}3$ óraker fölébredve, némi főfájást érez és még 4 óraker is kissé álmos.

Hetedik betegem, ki jobb lábában jelentkező rheumaticus fájdalmak miatt fekszik az osztályon, $\frac{1}{2}1$ óraker álmos lesz és kissé elszédül, kevés émelygést érez. 1 és 3 óra között jól és mélyen alszik, ébredése után még $1\frac{1}{2}$ órán át nehéznek érzi fejét.

Látni ebből, hogy a 4 gramm chloralamid még nappal is több órai álmat idézett elő majdnem minden kipróbált esetben és ha most e tényt összekapcsolom a 3 gr.-os adaggal elért eredménnyel, a feltett kérdésre úgy adhatnám meg a feleletet, hogy a chloralamid nappal is képes altatni, de ahhoz nagyobb, átlag 4 grammnyi adag szükséges.

Ennél nagyobb adaghoz már csak azért sem folyamodtam, mivel egyes esetekben már 4 grmra nagyon mély álom következett be, mely mellett a szív működés is feltűnően szaporodott és így tartanom kellett attól, hogy 4 gr.-nál nagyobb adagokkal könnyen árthatnék a betegeknek.

III. Megszokják-e a betegek a chloralamidot, vagy van-e az új szernek accumuláló hatása — volt a következő kérdés.

Ennek eldöntésére 5 oly betegnek, kik közül egyik-másik kapott is régebben chloralamidot, adtam egy héten át este 8 óraker 2 gr.-ot. A betegeket a meglévő állományból úgy válogattam ki, hogy a szert

valódi agrypnia ellen mintegy gyógyszerképen adtam. A betegek 5-ik napon chloralamid helyett 2 gramm czukorport vettek, 8-ik napon szintén és 9-ik napon minden „orvosság“ nélkül maradtak. Észleletem az 5 betegről következők:

1. *B. Mózesné*, éjjel tuberculosis által feltételezett köhögés miatt többször felébred, egyébiránt mégis képes altató nélkül is aludni.

- I. nap. $\frac{1}{2}$ óra mulva elalszik és 2-szeri felébredéstől eltekintve, jól és jobban alszik, mint máskor.
- II. nap. $\frac{1}{2}$ 9-kor elalszik, de 10 órára köhögni kezd, e miatt minduntalan felébred, csak reggelfelé alszik el újból és ébredés-kor nagyon kimerült.
- III. nap. $\frac{1}{2}$ 9 órakor elalszik, 3-szor ébred fel köhögés miatt, egyébként jól aludt, feje reggel nem fáj.
- IV. nap. $\frac{1}{2}$ óra mulva elalszik, csak egyszer ébred fel és reggel 6 órakor felfrissülve kél fel.
- V. nap. 2 gramm czukortól elalszik ugyan, de csak $\frac{1}{2}$ 10 órakor és nagyon sokszor ébred fel, általában rosszul alszik.
- VI. nap. Chloralamidra $\frac{1}{2}$ 10-kor elalszik és csak reggel 5 órakor ébred fel, midőn főfájást nem érez.
- VII. nap. $\frac{1}{2}$ 10 órakor elaludt, éjjel csak egyszer volt ébren, akkor is nagyon álmosnak érezte magát. Főfájása, szédülése nincsen, éjjel nem is köhögött.
- VIII. nap. 2 gr. czukortól, melynek vétele előtt is aludt már keveset, 12 óráig csendesen van, de akkor köhögés éri utól, mely miatt reggelig nem hunyta be szemét.
- IX. nap. minden orvosság nélkül maradt, éjjel rosszabbul alszik, mint eddig.

2. *Ny. Lajos* hemiplegiával, aphasaival és agyalapi tünetekkel fekszik a kórodán. Ugy nappal, mint éjjel egyszer-egyszer elszunyad, de éjjel többnyire kiabálási görcsök miatt sem maga nem alszik, sem másokat aludni nem enged.

- I. nap. $\frac{1}{2}$ óra mulva elalszik, éjjel csak egyszer ébred fel s nem kiabál.
- II. nap. $\frac{1}{2}$ óra mulva elalszik, éjjel csak 2-szer van ébren.
- III. nap. Az altató beadásakor már aludt. $\frac{1}{2}$ 2 órakor kicsuszik az ágyból, de visszafektetve tovább alszik reggelig, szokott kiabálásaival jelezve ébredését. Csak az ütés nyomai fájnak.

- IV. nap. $\frac{1}{4}$ óra múlva elalszik, és csak reggel 5 órakor ébred.
V. nap. 2 gr. czukortól nem alszik, egész éjjel nyughatatlan, kiabál és sokszor felébred.
VI. nap. Chloralamidre $\frac{1}{4}$ óra múlva elalszik és csendes éj után csak $\frac{1}{2}$ óráig ébred fel.
VII. nap. $\frac{1}{2}$ óra múlva elalszik és csak reggel ébred fel.
VIII. nap. Czukor vétele után az éjt nyughatatlanul tölti.
IX. nap. Altató nélkül szintén nem alszik és más napra altatóport kér.

Ezen betegnél a chloralamid 2 grammja inkább hatott csendesítőleg, mint 3 gramm paraldehyd, vagy 3 gramm chloralhydrat.

3. *H. Erzsébet*, typhus recidivában collabált, nagyon nyughatatlan, kezeivel ide-oda kapkod és gyengesége daczára ágyát elhagyja. Most decubitusai miatt jajgat. Chloralamidre azelőtt is már több ízben csendesedett.

- I. nap. Ugyszólva mindjárt ($\frac{1}{4}$ ó.) elalszik. $\frac{1}{2}$ óráig kicsúszik az ágyból, de alig hogy visszafektetik, újból elalszik és csak reggel ébred fel, midőn feje kissé fáj, de leginkább a megütött helyeken.
II. nap. $\frac{1}{2}$ óra múlva elalszik, csendesen tölti éjszakáját, mellék-tünetekről nem panaszkodik.
III. nap. $\frac{1}{4}$ óra múlva elalszik és reggel felébredéskor változást nem mutat. Állapota már javulóban van, pulsus jobb és gyérebbe.
IV. nap. $\frac{1}{4}$ óráig alszik.
2. nap. 2 gramm czukortól 9 órakor elalszik ugyan, de éjjel megint nyughatatlan és jajgat.
VI. nap. Chloralamid vétele után $\frac{1}{2}$ óráig jól alszik.
VII. nap. 9 órakor elalszik, éjjel egyszer maga alá vizel és felébred, de tisztába téve, a további időben is jól alszik.
VIII. nap. 2 gr. czukor vételére is jól tölti éjszakáját.
IX. nap. Jól alszik éjjelenként, de az egész bántalom komolyabb és súlyosabb tünetényei már lényegesen javultak.

4. *B. Ferdinándné* carcinoma hepatis miatt súlyos icterusban szenved és már hónapok óta nem alszik jól.

- I. nap. $\frac{1}{2}$ óra múlva elalszik, csak 2-szer ébred fel, reggel há-lálkodik.

- II. nap. $\frac{1}{2}$ 9-től reggelig alszik, úgyszintén
III. nap. bár ekkor 2 ízben volt rövid időre ébren.
IV. nap. $\frac{1}{4}$ óra múlva elalszik és csak egyszer ébred fel.
V. nap. (czukor) 10 órakor elalszik, de éjjel 4 ízben és pedig hosszabb időig van ébren.
VI. nap. Chloralamid után $\frac{1}{2}$ 10 és $\frac{1}{2}$ 1 óra között jól alszik, de azután mindegyre felébred.
VII. nap. 9 órakor elalszik, 3—4-szer felébred. Gyomortáji fájdalmi most erősebbek.
VIII. nap. 2 gr. czukor vétele után. $\frac{1}{2}$ 9 és 12 óra között alszik, de éjjel után gyakran felébred.
IX. nap. Port nem vesz be, rosszul alszik.

5. P. *Ábrahám*. Tumor hepatis (carcinoma) lapocztájra kisugárzó fájdalmakkal.

- I. nap. 12 órától reggelig aludt, ekkor főfájása nincsen. Következő napokon 11 óra felé elalszik, de már éjjel után felébred, reggel hátfájásai hevesebbek.
V. nap. Midőn czukrot vett, többször felébred ugyan, de állítása szerint jobban aludt.
VI. nap. Alszik, midőn a chloralamid bevitelére szólítják. Ezután ismét elalszik, de $\frac{1}{2}$ órán túl sokszor felébred.
VII. nap. Ismét minduntalan felébred, estve ugyan 9 és 11 óra között aludt.
VIII. nap. (Czukor). Éjjel után lapocztáji fájdalmak oly hevességgel jelentkeznek, hogy miattuk aludni nem tud.
IX. nap. És azután nem kap altatót, betegsége előhaladása miatt éjjel nappal nyughatatlan.

Az 5 eset több-kevesebb biztonsággal megengedi azon következtetés levonását, hogy a chloralamid nem bir accumuláló hatással, és azt sem lehetett tapasztalnom, hogy a betegek az új szert nagyon megszokják. Betegeim közül azok, kiknél az agrypnia az alapbántalom javulásával megszűnt, aludtak, ha csak czukrot is kaptak, vagy altatóképen nyújtott orvosság nélkül is maradtak. Ellenben, hol a bántalom egyformán fennállott és az agrypniát fenntartotta, nagy különbséget lehetett észlelni, ha chloralamid helyett csak czukrot nyújtottam és a betegek zokon vették az altató elmaradását.

Egy néhány ilyen esetben továbbra is adtam a chloralamidot,

vagy egyéb altatót és egy esetben azt észleltem, hogy a chloralamid 2 grammja jobban hat, mint 3 gramm paraldehyd vagy chloralhydrat.

IV. A legtöbb altató hatását kellemetlen melléktünetek követik, melyek főfájásban, szédülésben, émelygésben, bágyadtságban etc. állanak és néha komolyabb következményei az alterált agy, szív és bélhuzam működésének. Eddigi észleletek éppen azért látszottak előnyösöknek a chloralamidre nézve, mivel szerintök az új szer kellemetlen melléktünetek nélkül altat.

A már felsorolt betegeknél mindig tekintettel voltam a netalán bekövetkező mellékhatásokra is. 2 gr.-tól nem volt főfájás, szédülés, bágyadtság, hányás etc., csak egy esetben lépett fel bágyadtság és főfájás, midőn az illetőnél egy idejüleg dysenteria is mutatkozott. 3 gr. gyengébbeknél álmoságot okozott más napra, vagy csekély főfájást, mely hideg borogatásra könnyen elmúlt. 4 gr. után tartósabb főfájást és álmoságot észleltem, mely ébredés után 2—3 óráig elhúzódott. Paralysis agitans egy esetében a reszketés mindig nagyobb foku volt, ha estve chloralamidot adtam. Ettől eltekintve komolyabb következményeket soha sem észleltem.

V. Hogy befolyásolja az új szer a szív működést, ezt egyrészt a pulsus esetleges változásaiból, másrészt a sphygmogrammok különbségéből véltem kideríteni. 3 gr.-tól a pulsus alig változott, talán valamivel puhább volt, midőn az egyén a szer hatása alatt elálmosodott és a sphygmogramm is csak annyiban mutatott bekövetkezett eltérést és változást az edényrendszerben, hogy a görbék felszálló része kisebb volt és az elevatiók kevésbé kifejezettek. 4 grammnyi adag, mely 7 esetben 6 egyénnél nappal altatólag hatott, a szív működést tetemesen szaporította. A pulsus száma

1. esetben	72-től	96-ra
2. „	44-től	56-ra
3. „	80-tól	104-re
4. „	80-tól	100-ra
5. „	80-tól	88-ra
6. „	72-ről	92-re
7. „	80-tól	100-ra

emelkedett, mi mellett a pulsus sokkal puhább is lett. A pulsus

szaporodása tehát bizonyította, hogy a chloralamid legalább nagyobb adagban, tényleg befoly a szívműködésre és az edényrendszerre. 4 gr.-tól azonban tartósabb káros hatást nem észleltem.

VI. A vizelet változásairól más szerzők nem tesznek említést. Én minden betegnél, kinél a chloralamidot alkalmaztam, egyúttal arra is kiterjesztettem figyelmemet, nem változik-e a vizelet. Többszörös vizsgálat után sem találtam, hogy a vizelet mennyisége, fajsulya, minősége oly változást mutatna, mely az altatóra lett volna visszavezethető.

Midőn előbbieken megfigyelésemet csoportok szerint közöltem volna, nem lesz felesleges e helyen még azt felemlíteni, hogy én 104-szerre 32 betegnek 246 gr. chloralamidot nyújtottam és az itt közölt kísérletek befejezése óta már vagy 100 grammot, úgy hogy kerek számban 350 gr.-mot használtam el. A chloralamidot rendszeren ostyában adtam s ily alakban a betegek jól vették.

Mindezek alapján a chloralamidról a kórágynál tett tapasztalataim eredményét következőkben összegezhetem :

I. A chloralamid valóban altató és csak nagyobb adagban kábító szer. Narcoticus hatása (legalább az általam használt adagoknak) talán nincs is, mert azon esetekben, hol fájdalom okozta agrypnia állott fenn, álmat nem hozott.

II. Estve a rendes alvás idejekor adva, már 2 grammos adagban is hat, azonban 3—4 gr.-nál biztosabb hatást érünk el, mely adagok egyúttal arra is elégségesek, hogy a rendes alvás idején kívül, nappal is, álmat szerezzenek.

III. 3—4 grammnál többet adni nem szükséges, ha a cél tisztán altatás volt.

IV. Legjobb hatást látni oly agrypniáknál, melyek általános idegségnek résztünetét képezték. Egyébként indicálva van, illetőleg ajánlható bármely alapon nyugvó agrypniánál, hol hypnoticumot adni szokás. Miután enyhén hat és könnyen bevehető, sok, nála talán hatásosabb altató fölött előnyvel bír.

V. Mellékhatások igen csekély mérvben észlelhetők és csak nagyobb adagokban lép fel főfájás, szédülés, részegségi érzet, émelygés etc.

VI. Emésztésre nincs befolyással, a vizeleten nem változtat.

VII. Ellenben hat az edényrendszerre, mennyiben a pulsus na-

gyobb adagokra szaporább és puhább lesz. De nem mondhatni egyelőre, hogy ez akár az egyén subjectiv állapotában járna valamely kellemetlenséggel, akár, hogy oly objectiv kimutatható változásokat idézne elő, melyek káros következményekkel lettek volna összekötve. Azonban a pulsus szaporulata mindenesetre oly változás, melynek kellő méltánylása még további észlelésre vár.

KÖZLEMÉNY AZ ÉLET- ÉS KÓRVEGYTANI INTÉZETBŐL.

Az állati alkaloidákról.

(Előzetes ismertetés.)

Prihoda Gyula élet- és kórvegytani tanársegédétől.)*

A közelmúlt időkbén, alig két évtizede, hirreves kutatók reájöttek az állati alkaloidák tényének tudására. A tárgy részletekben való kérdéseit illetőleg a látóhatár azóta mind szélesebb és szélesebb lett, — fontosság tekintetében pedig ez idő szerint e kérdés egyike a legérdekesebbeknek.

Az érdeemes és tudós kutatók közül eddigelé a legtöbben a „Ptomain“-elnevezést használták ily irányu munkálkodásaik, kutatásaik közretételekor, — ez elnevezést ezúttal azért nem kívánom használni, mert nem csak a „πρωμα“ — görög szó után való értelmet (holttest) — kívánom felölelni, hanem az összes, az állati szervezetben előforduló s ekkoráig valamennyire ismert alkali viselkedésű testekre vonatkozólag kívánok némi általánosságban való rövid ismertetést nyújtani. Mert „Ptomain“-nak a szó szoros értelmében csak az állati anyagok rothadása, holtttá-válása alkalmakor fellépő alkali anyagokat lehetne gyűjtőnévvel nevezni, holott bebizonyított dolognak tekinthető, hogy nemcsak holt, rothadó szervezet, hanem élő, részben pathologiai, de nagyjában fiziologiai szervezet is produkál eddigelé nem eléggé ismert alkaloid viselkedésű anyagokat.

Irodalma e kérdésnek aránylag igen nagy van, bár alig hús évé, de szorosabban véve alig tíz éve csak, hogy a tudósvilág e kérdéssel tüzetesebben kezdett foglalkozni. Ez irodalom azonban nem rendszeres, szisztematizált műveket nyújtó, hanem csak egyes apró

*) Előadatott az orvosi szakosztály 1890. márczius hó 7-én tartott ülésén.

közleményekből áll, a melyek szétszórtan a világ művelt nyelvein megjelenő különféle tudományos folyóiratokban láttak napvilágot és épen ezért, talán felesleges is említenem, ez irodalomnak teljes megismerése igen nehezen legyőzhető akadályokba ütközik.

Majdnem minden most élő nevesebb orvosvegyész foglalkozott e kérdéssel, úttörőkül azonban Selmi, a nemrég elhunyt olasz tudós, Gauthier, Nencki, s még néhányan tekinthetők.

Brieger berlini professoré az oroszlánrész! Ő a fentemlitett tudósok sok tekintetben hiányos és kifogásolható eredményü kutatásai után önálló módszerekkel állott elő, amely módszereknek köszönhető az, hogy a kérdés tovább fejthetése ma tény!

Magának a „ptomain“-kérdésnek egyik igen nagy hordereje okvetlen a törvényszéki orvostanban van, mert tökéletes megfejtésével a tévedésen alapuló úgynevezett törvényes gyilkolások („Justizmord“) sok lehetősége egygyel csökkentve lenne. Értem amaz eseteket, amidőn törvényszéki vegyvizsgálatoknál a talált rothadási alkaloidákat összetéveszthetik a szervezetbe kívülről be sem jutott növényi alkaloidákkal. Legalább még nem rég így volt, s némileg még ma is így van. És itt a kérdésnek inkább vegytani részére nézve, az identitási reakciókat illetőleg kívánatos a megoldás.

Nagy horderejü a kérdés közegészségügyi szempontokból is, — utalok csak a tápanyagoknak megromlásával fellépő roppant nagyszámu mérgezési esetekre, a kolbász-méregre, heringméregre, avagy Wurtz tanár kísérleteire, a melyekkel bebizonyította, hogy az állati szervezetből a tüdő útján normális, tehát physiologiai életviszonyok között is borzasztó hatású illó alkaloid anyagok küszöböltetnek ki, a melyek zárt helyiségbe (színház, iskola, kávéház) lehelve ki, habár nagyon diluálva is, a szervezetre igen-igen káros hatásuak lehetnek.

De legfontosabb a kérdés pathologiai, toxicologiai és — a részletben — bakteriologiai szempontokból!

Ama bebizonyított és elismert tény, hogy a rothadó állati szervezetben előjövő alkaloidákat tulajdonképen mikroorganikus anyagok produkálják, egy újabb bizonyítékot szolgáltat arra nézve, hogy a bakteriológiával manapság még mindig nem foglalkoznak elég széles körben, elég behatóan, nem úgy, a hogy a dolog óriási hordereje megkíváná. Mondhatni ignorálva van ma is még mindig a bakteriologia, — sem tudós kutatás, sem pedig tanítás tekintetében nincs eléggé

méltányolva. Pedig az idő halad kérelhetetlenül, a maga óriás lábival!!

Fontos, ismétlem a részletekben, a ptomainok kérdése az úgynevezett immunitás theoriájának tanát illetőleg is. Mert hogy egyik ember szervezete miért áll ellent jobban a különféle betegségek mikrobáinak inkább, mint egy másik emberé, miért egyik ember inkább immunens, mint a másik, — erre nézve biztos magyarázatunk nincs, sem pedig világosságunk. Tudjuk, hogy az úgynevezett „recidiv“-betegségek legnagyobb részének ellenébe a szervezet immunitása esetről esetre csekély, vagy csak rövid ideig tartó. P. o. a recurrens-láznál, malariánál, stb. Ezeknél az első betegedés után már rövid idő múltán újra beálló betegedési rohamok nyilvánulnak. Ismét más betegségeknel az immunitás tartama hosszabb ideig való, s az ember kevesebbszer lehet beteg az illető infectiosus anyag következtében stb. Kérdés, vajjon az egyes betegségi fajok gyöngébb vagy erősebb fokú betegedési nyilvánulásakor e gyöngébb vagy erősebb fok az immunitás kisebb vagy nagyobb voltától függ-e? Hasi-typhus, kolera, himlőnél stb. tényleg nagyon enyhe lefolyású esetek fordulnak elő, még pedig elég örvendetes számban. Experimentálisan való bizonyítással azonban még nincs támogatva mind ez ideig az immunitási theoria.

A Jenner, Pasteur-féle védőoltások eltagadhatlan sikerének eddig való magyarázataihoz szó fér. És most fölmerül egy újabb dolog, egy ténynek, a ptomainok tényének tudása, amelylyel még a leginkább elfogadhatóan lehet kimagyarázni (bár fájdalom még nem experimentálisan) az immunitás, a betegségek ellen való egyes individuális mentesség tényeit, inkább mint bármely más föltevésekkel. Amott csak föltevések, itt a toxikus mérgek hosszú sorozata lételének ténye állanak szemben.

És itt a sok közül hivatkozom Toussaint tudósnak egy tapasztalására, jobban mondva fölfedezésére, a melyet ő 1881. tájon tett közre, alig félévre a Pasteur híres „jóindulatu mikrobák“-ról szóló közleményei után. Toussaint ugyanis az anthrax-mikrobákkal kísérletezve azt tapasztalta, hogy ha a lépfenés folyadékot hathatósan szűrt, avagy 10—15 perczig 55—60° C. hőn tartott és defibrinált, s aztán ehhez nagyon csekély, mondhatni minimális mennyiségű karbolsavat adott — az e folyadékkal befecskenedett állatok 10—12 napi lappangási idő után teljesen immunensek lettek a virulens anthrax-

anyaggal szemben. S e védő befecskendezésnél az állatok nem is betegedtek meg valami számbavehetően. Igaz, Toussaint e fölfedezésének értékét a bizonytalanra szállította le Löffler, a kinek mind e dolgok nem sikerültek, de maga is megjegyezte annak lehetőségét, hogy próbái közben valamelyes gátló komplikálódások történtek.

Ha Toussaint ojtásai csakugyan sikeresek voltak, úgy ama sikert csakis valamely vegyi produktumnak lehetne tulajdonítani és itt már közel áll az alkali viselkedésű toxikus anyagok közreműködésének föltevése.

E toxikus mérgek teljes megismerése, hatásuk feltétlen megálapítása a közeljövendő idők feladata.

Az állati alkaloidák, éppen mint a növényiek, kivétel nélkül légenyt tartalmaznak, s amid és imid vegyületeknek tekinthetők. Egyik részök illó, a másik nem. Az illók mondhatni kivétel nélkül borzasztó hatású mérgek, a nem illóknak is legnagyobb része az.

Már a régibb időkben is tudták az úgynevezett „hullaméreg“ létezését és az általa okozott szomorú kimenetelű véletlen mérgezési esetek száma elég nagy volt. Ma már ismerjük egy egész hosszú sorát amaz alkáli szerves vegyületeknek, a melyek állati testben az élet kihalta után, tehát holt állapotban produkáltatnak, s a melyek a tulajdonképeni bajtokozóknak vehetők föl.

Az ausztráliai szigeteken még ma is él egy néptörzs, a melynek a harczosai lándzsáikat és nyilvesszőiket állati dögből készített titkos mérlegbe mártják. Valószínűleg ptomainokkal dolgoznak, s ők már ismertek egy leválasztási methodust még mielőtt Stass Ottó, Dragen-dorf, Brieger stb. éltek volna.

A legújabb időkben a ptomainok föltalálása a kriminális vegyvizsgálatokat végző orvosvegyészeknek tulajdonítható. Az ily vizsgálatok alkalmával ugyanis az illető tudósok sok esetben kaptak oly igen mérges vegyületeket, a melyek hol coniin, hol nicotin, digitalin, atropin, s más növényi alkaloidákhoz hasonlítottak, de azoktól mégis sok tekintetben eltérő tulajdonságúak voltak. S ezzel megnyílt az út, a melyen a ptomainok tudására reájöttünk. Megindultak a kutatások, neves tudósok figyelme a tárgyra irányult. A többek között Selmi olasz hírneves professzor életének utolsó évtizedét a ptomainoknak szentelte, a kérdés továbbfejtésében megakadályozta a halál.

S a mint az első ez irányban való mozgalom megindult, a tudósok mind szélesebb látóhatárt nyertek.

Poehl bebizonyította, (Ber. XIX. pag. 1159.) hogy a ptomainokat bakteriumok produkálják. Ő ugyanis sterilizált gelatin kultúra-anyagot készített, a melyhez a beojtás előtt vörösvér-lúgsó, s ehez kevés vaschlorid oldatot adott. A mint ezután a bakteriumanyaggal való beojtás megtörtént, a kulturában rövid idő múltán beállott a berlinikék jellemző reakciója. Vagyis a kulturában a bakteriumok behatása alatt oly vegyületek fejlődtek ki, a melyek redukáló képességűek voltak. S erről az említett módon való kétszeri kísérlettemmel magam is meggyőződtem, — mindkétszer typhosusvizeletből vettem taláalomra ojtóanyagot.

Gauthier francia tudós volt az első, a ki a kérdést physiologiai oldaláról is kezdte feszegetni, oly értelemben, hogy megkülönböztetett oly alkali viselkedésű állati vegyületeket is, a melyek nem rothadási (halál utáni), nem is pathologiai folyamatok útján, hanem az élő szervezet normális viszonyai között képződnek — mint ő fölvette — a fehérjeanyagok szétesésénél. S ezeket „Leukomain“-eknek (λευκομα = tojásfehérje) nevezte el. Külön leválasztási módszerrel elő is állított friss marhahúsból több ily vegyületeket, melyek mérgeknek bizonyultak, s melyek állítólag közel viszonyban vannak a Kreatinhoz. Felfogása ez irányban az, hogy e normálisan képződő vegyületeket a szervezet részint kiválasztás, részint vegyi úton (további oxydáció) teszi ártalmatlanná. A mely szervezet ezt nem tudja, az beteg.

Eme physiologiai alkaloidák „Leukomainek“-ről való felfogás ellenében Schär azt állítja, hogy a Gauthier által különválasztott alkaloidanyagok nem mindannyian physiologiai termények, vagyis nem olyanok, mint a melyek az ember szervezetében normális viszonyok közt szereplő alap-sejtnek a terményei lennének, hanem olyanok is vannak közöttök, a melyek a béltraktus működése közben mikrobák behatása alatt létrejövve, a véráramba felszívattak, s onnan részben ki-küszöböltetnek, részben pedig lerakódnak a test különböző részeiben. (Chem. Zeit. 1886.)

Nekem ez időszerint nem czélom az ily irányban való mélyebbre ható kérdések feszegetése, a pro- vagy kontra-bizonyítás, eme föltevést fölhoztam, megemlítem, mint nagyon számbaveendő felfogást.

A normális viszonyok közt képződő alkaloidák tényét megerő-

síték Wurtz Róbert, D'Arsonvall és többen. E tudósok ugyanis aránylag egészséges emberek által kilehelt levegőből nyertek borzasztó hatású illó alkaloidákat. Wurtz chlór-sót, platin- és aranykettős-sókat is nyert, de mindezeket oly csekély mennyiségben, hogy sem vegyileg, sem élettanilag nem vizsgálhatta őket.

Eddigélé közel negyvenféle állati alkaloid anyag létezése van tudva. Hogy hányféle állati alkaloida lehet, arra nézve, ha bacteriologiai álláspontra helyezkedünk, azt lehetne mondani, hogy a hány fajta mikroba van, annyiféle az alkaloida is. Ezt azonban állítani még időelőtti dolog. Ha tekintetbe vesszük az eddig megállapított eredményeket, különösen a leukomaineek eredményét, továbbá azt, hogy bebizonyítottnak tekinthető, hogy a rothadási alkaloidákat mikrobák produkálják az ő életműködésük közepette, s ha tekintetbe vesszük a növényi alkaloidák létezését is, nem látszik merésznek amaz általánosságban való állítás, a mely szerint kimondható lenne, hogy szerves alkali viselkedésű vegyületek képződnek mindenütt, a hol csak a szervezett élet alap-individuum, a sejt, s szorosabban ennek protoplasmája él, mozog, táplálkozik és szaporít.

Ptomainokat és leukomaineeket eddigélé a legkülönbözőbb anyagokból állítottak elő. Rothadó hullákból Bergmann, Schmiedeberg, Zuelzer, Selmi, Nencki, Gauthier és Etard, s legfőképen Brieger állítottak elő. Azonkívül Brieger légenyirtalmu anyagokat mesterséges emésztéssel peptonizált (Zeitschr. f. phys. Chemie, VII.), s az ily alkalmakkor fellépő alkaloidát kivonta. E nagyon mérges anyagot „Peptotoxin“-nak nevezte el, empirikus képletét nem határozta meg. Brieger még meghatározta azt is, hogy a rothadás mely stádiumában lépnek fel a különféle alkaloidák. Konstatálta, hogy a tulajdonképeni nagy mérgek csak a rothadás hetedik napja után lépnek fel, még pedig ha élely is közbeszerepelhet, annál több. Így kapta az általa Saprinnek ($C_6H_{14}N_2$), Mydaleinnek és a Mydinnek ($C_3H_{11}NO$) elnevezett nagyon mérges alkaloidákat. Ugyanekkor kapta még a Methylguanidint is, a melyről azt állítja, hogy az a Kreatinból származik a mikrobák oxidáló hatása által.

Előállítottak szintén nagyon mérges hatású alkaloidákat a romlott tápszerekből is, így p. o. a heringléből, sózott halakból, sajtból, kolbászból. Ily irányban Gauthier, Brocklisch, Vaughan, Ehrenberg és Brieger dolgoztak.

Brieger, a ki a legtöbbet dolgozott, s a kinek a legtöbb az érdeme az állati alkaloidák kutatásaiban, friss és azonkívül sterilizált ember- és marhahúst beojtott pathogen természetűeknek ismert mikrobaikkal, s bizonyos idő multán kiválasztá a képződött alkaloidákat. Így például az állítólagos typhusbacillussal (Koch-Eberth) merev húskocsonyában kapta az általa „typhotoxin“-nak elnevezett — $C_7H_{17}NO_2$ — empirikus képletű alkali mérget, a mely állatba beojtva tifózus tüneteket idézett elő. Kapta továbbá marhahús kulturán Tetanus-mikrobával a roppant mérges „Tetarin“-t ($C_{13}H_{30}N_2O_4$), a melyet a Tetanus okozójának mondott.

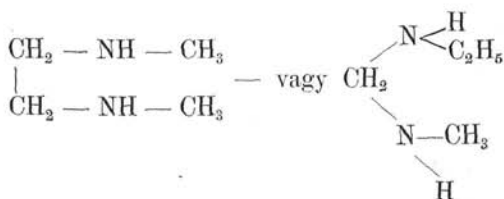
Mindez összes fölemlített anyagok szorosabb vegyi természetét illetőleg még kevés a határozott eredmény. Empirikus képlete a legtöbbnek ismerve van, a szerkezeti képleteket illetőleg azonban mondhatni teljes a homály. Csak alig egy pár ily vegyület van, a melynek struktur képlete minden kétséget kizáróan meg van állapítva. Ilyen p. o. a Brieger által rothadó holttestből előállított, s „Cadaverin“-nek elnevezett alkaloida, a melyről Ladenburg bebizonyította, hogy azonos az általa synthetice előállított „pentamethyléndiamin“-nal:

(Lásd Brieger „Ueber Ptomaine III. 97. pag. és Ber. XIX. 2585. pag.“) Ladenburgnak sikerült a Cadaverint Piperidinné átalakítani, éppen mint a pentamethyléndiamint. Az ugyancsak Brieger által nyert Putrescinre nézve Brieger arra a végeredményre jutott, hogy annak imid-vegyületnek kell lennie

dimethylaethyléndiamin

aethylmethylmethyléndiamin

— képlettel.

E testek szerkezeti képletének meghatározásánál a legfőbb akadály az, hogy még mind ez ideig esetről-esetre oly csekély mennyiségben voltak képesek őket a tudósok előállítani, hogy a vegyi földolgozáshoz szükséges quantumnak tizedrészét sem érték el. Az ál-

talam tuberkulotikus köpetből előállított többféle alkaloid anyag közül a legtöbb volt a mit egy fajtából, egyszeri földolgozásnál lehetőleg vegytisztán nyertem, mintegy $6\frac{1}{2}$ grammnyi.

Mind e vázlatos ismertetés után rátérek, mint ezúttal való felolvasásom utolsó pontjára, az állati alkaloid anyagok előállítási módjaira.

Előzetesen meg kell jegyeznem, hogy az alkali viselkedésű szerves anyagokat csak bizonyos csapadék — és színképződési reakciók által lehet kimutatni. Ily reakciók vannak általánosak, a melyek majdnem valamennyi alkaloidára szólnak és vannak olyanok, a melyek csak az egyes külön alkaloidára vonatkoznak. Tehát speciálisak. Az általános alkaloid-reagensszerek a tanninoldat, platinchlorid, higanychlorid, aranychlorid, jód-jódkáli, kaliumhiganyjódid, káliumcadmiumjódid phosphormolybdaensav, phosphorwolframsav, pikrinsav és még egy nehány.

Az alkaloidák leválasztásának eddigelé jóformán az egyedüli módja az extrahálási mód volt. Hogy t. i. az alkaloidát, annak valamely sóját víz, alkohol, benzol, aether, chloroform, vagy amylalkoholba stb. mint oldószerbe visszük át, az oldószertől megszabadítjuk, s e sőt újra oldva valamely erős alkalival bontjuk, a midőn aztán az így szabaddá tett alkaloidát aether, chloroform, amylalkohol stb.-vel kirázzuk. A Stass-Otto, Dragendorff-féle módszerek ezen alapszanak.

Érdekes, hogy a növényi alkaloidák szabad állapotban vízben legtöbbnyire oldhatlanok, míg alkohol, benzol, aether, chloroformban (itt is néhány kivétellel) jól oldódnak — ennek ellenében a tuberkulotikus köpetből előállított alkaloid anyagok nagyobb része vízben jól oldódik. A növényi alkaloidák sói alkoholban jól oldódnak, a tuberkulotikus köpet alkaloidáinak sói nem, legalább a chlórsók és a platin-arany és egyéb kettőssók nem. Annyira nem, hogy e tulajdonságot a vegytisztán való előállításra használom föl. T. i. kijegeczitek, s a jegeczeket a mennyiben alkoholban oldhatlanok, alkohollal mosom. Az általános alkaloid-reakciókat azonban, daczára ez eltéréseknek, mindig megkaptam.

Nencki, Selmi, Panum, Ciotto, Dupré, Bergmann, Schmiedeberg, Fasbender, Schwanert, Marquardt és Hager, Liebermann Leo, Wolkenhaar, Coppola, Guareschi és Mosso, Béchamp, Bocci Balduin és még sokan mások mindannyian az előbb említett u. n. kirázási módszerek szerint állították elő az általuk leírt állati alkaloidákat.

Selmi, a már említett hírneves olasz tudós szintén a Stass-Ottó módszer szerint dolgozott, s ő megkülönböztetett ptomainokat, 1. a melyek savanyu, 2. a melyek aljas oldatokból mennek át aetherbe, 3. ptomainokat, a melyek aljas oldatból chloroformba, 4. ptomainokat, a melyek aljas oldatból amylalkoholba és végül 5. ptomainokat, a melyek ez oldóanyagok egyikébe sem mennek át, sem savanyu, sem aljas oldatokból.

Az előbb említett tudósok közül sokan igyekeztek megállapítani a reakciókat illetőleg a különbségeket a növényi és az állati alkaloidák között, s mint a ptomainokra jellemző reagens szereket a jódjóhydrogént, jódjódkálit, jódsavat, ferricyánkáli és vaschlorid oldatot, phosphormolybdaensav és ammoniák oldatot, s végül a bromezüst-papirost állapították meg.

Mindeme kutatók munkálkodásaira Brieger berlini professor ki-mondta (Ü. Ptomaine I. II.), hogy nem vegyileg tisztának mondható anyagokat állítottak elő, hogy „tekintet nélkül az exact chemia principiumaira extractumokat és nem eléggé tisztított kristályosodó szörpöket ptomainoknak figuráltattak.“ (Brieger-Weitere Untersuch. ü. Ptomaine pag. 1.) Brieger munkáiban csakis Nenckit és Panumot említi meg, mint akik vegytiszta állati alkaloidanyagokat állítottak elő. S ugyanakkor föllépett ő maga egy új leválasztási módszerrel, a melylyel sokkal tisztábban lehet az alkaloidákat előállítani és amely nem is oly hosszadalmas, mint a régebbi methodusok. Ugyanis az alkali sónak nem egy erősebb alkaliával való szabaddátételét és valamely oldóanyagba átrázását alkalmazta, hanem a gyöngye savval való alkali sót erősebb sav sójává (p. o. HCL) változtatta át, e sőt ismét valamely fém kettős sójává alakította, ezt ismét kénhydrogénnel bontva egyszerű sóvá alakította vissza, e kettőssóvá átalakítást más fémsókkal (higany-arany-platinchloriddal vagy pikrinsavval) ismételte, s legvégül az így tisztává tett és egymástól elkülönített sókat vagy erősebb alkaliával szabaddá téve valamely oldószerbe kirázta, vagy a chlórsót, p. o. ezüstéleggel kezelve, vízben oldhatlan ezüstchloridot nyert és az oldatban kapta a szabad alkaloidát.

E principium alapján elindulva, a szükséghez képest többféle-

képpen módosította eljárását. Így p. o. egyik eljárása a következő: A földolgozandó anyagot hígított sósavval kezelte (1 : 10) a gyöngén savi hatásig, hosszabb ideig gyenge hőnél főzte, a fehérje anyagoktól szűrte, a szűrletet ecetsavas ólomoldattal kezelte, s a támadt csapadékot szűrővel eltávolítva, a szűrletből a fölösleges ólmot kénhydrogénnel kicsapta, szűrés után a szűrletet besűritette s alkoholos higanychlorid oldattal kezelte. Az így támadt csapadék már alkali vegyület volt. Ezt aztán forró vízben oldva kénhydrogénnel a higanytól megszabadítá, s nyerte az alkáliának chlórsóját. A higanychloridos csapadékról leszűrt folyadékban (szűrlet) azonban még mindig szoktak lenni más alkaliák is, olyanok t. i. a melyek Hg Cl₂-vel nem adnak csapadékot. Ezek kicsapására az előbbi eljárást használta, csak hogy corrosivus helyett más sót használt, p. o. platinchloridot stb.

Brieger kiemeli, hogy az állati alkaloidák még a nagyon hosszú ideig tartó kénhydrogén áramra sem bomlanak, s a főzés sem árt nekik.

Egy másik, a körülmények szerint módosított eljárása az, hogy a hol p. o. az oxysavak jelenlététől félt, ott az ólomkénegtől megsza-
ditott szűrletet amylalkohollal kivonta, ezt bepárlította, vízben oldotta, kénsavval erősen savította, s aetherrel kirázta. A kénsavat baríttal távolította el, a fölös barítot pedig szénsav-árammal. (Brieger, Ü. Ptomaine I. pag. 19.)

Nem lévén czélom ezúttal bővebben tárgyalni e módszereket, van szerencsém röviden bemutatni néhány alkaloidát, a melyeket tündő-
vészes köpetekből állítottam elő Brieger módszerei szerint.

E fehér poralaku, de mikroszopikus jegeczekből álló mintegy 6¹/₂ grammnyi alkaloid anyag chlórsó. Előállítottam úgy, hogy a kö-
petet H-Cl-al főzve szűrtem, a szűrletet besűritettem, híg alkohollal kivontam, a kivonatot besűritve s vízben oldva tömény Pb (C₂H₃O₂)₂
oldattal a még netalán jelenlévő fehérjéktől megtisztítottam, szűrtem, a szűrletet H₂S-el a fölösleges Pb (C₂H₃O₂)₂-től megtisztítottam, szűrtem s a szűrletet kevésbé besűritve jegeczedni hagytam. A kivá-
lott jegeczeket töm. alkohollal mostam. (Több auktornál leltem olyan ma-
gyarázatát e dolognak, hogy a vegyileg tiszta anyag alkoholban old-
hatlan lehet, de ha valamely tisztátalanító anyaggal van keveredve,
alkoholban oldódóvá válik. A kijegeczedett vegyület vegytisztza.) Reak-

ciókat illetőleg e só vörösvérugsó és vaschlorid oldattal adja a berlinikék reakziót. Platin-chloriddal nagy mennyiségű alkoholban oldhatlan, de forró vízben elég jól oldódó sárga csapadékot ad. Phosphorwolframsavval nagymennyiségű fehér turósszerű csapadékot, Kálium-cadmiumjódiddal kevés, a fölősből oldódó sárgás jegeczeket és végül Pikrinsavval sok hosszú tűkből álló sárga jegeczes csapadékot ad. Mikroskopium alatt e nagymennyiségű chlórós jegecezei hasonlítanak a chlórnátrium jegeczekhez.

E csekély mennyiségű barnás hamuszínű, makroszkopikus csilámló jegeczes vegyület szintén egy chlórós. Úgy nyertem, hogy az előbbi vegyület lúgjához HgCl_2 oldatot adtam, a támadt csapadékot forró vízben oldottam, hogy a netalán jelenlevő fehérje vegyületeket, mint forróvízben oldhatlanokat, elkülöníthessem. Ez elkülönítés után a besűrített folyadékot jegeczedni hagytam, — a kiváltott vegyület csekély mennyiségű, s ezért a reakzióit nem mutathatom be. A berlinikék reakziót, kettős sóképződést különben igen jól mutatja.

Itt van e feldolgozásnak további eredménye platinkettőssó alakjában, t. i. az előbbi HgCl_2 -os csapadékról leszűrt folyadékot a fölőshiganytól megszabadítva PtCl_4 oldatot adtam hozzá, mire eme körülből 3 grmnyi kettőssó váltott le. További tisztításra és kísérletezésre van eltéve.

A platinchloridos csapadék anyalúgja még mindig adta e földolgozásnál az alkali redukálási reakziót. A platintól ismét H_2S -el szabadulva az anyalúgot eltettem. Hogy platin nincs benne többé, arról jódkáli oldattal győződtem meg, amely vegyülettel a platin igen szép czeıklalészínű reakziót ad. E reakció igen érzékeny, s amennyiben sehol nyomát, mint vizsgálódásra alkalmas módszernek nem leltem, bátor vagyok ezt itt fölemlíteni.

Mind e földolgozásaimnál a legnagyobb akadályozóim voltak a fehérje-vegyületek. A biuretkemlés végigkísértett valamennyi anyalúgomban, — még az eczetsavas ólommal való kicsapás sem elégséges a köpet fehérjementesítésére, úgy hogy utoljára hosszas próbák és tanulmányozás után kénytelen voltam a kijegeczítési módszerhez fordulni. Hosszadalmas, de biztos módszer és vegytiszta vegyületeket nyerhetni vele.

Végeredményképpen ezúttal kimondhatom, hogy az állati alka-

loidák előállítására a legjobb módszer a Brieger professzoré és hogy tudományos köpetben igen sok és sokféle alkaloida van.

Ez alkaloidák részletesebb leírását egy későbbi alkalomra hagyom, hatástani tanulmányozásukat okvetlen keresztül akarom vinni, s az eredményről a tisztelt szakosztálynak annak idejében szintén el fogok számolni.

KÖNYVISMERTETÉS.

Az elmekórtan tankönyve.

Orvosok, bírák és ügyvédek számára írta:

Dr. Salgó Jakab, a lipótzmezei orsz. tébolyda elsőd orvosa stb.

A Franklin-társulat kiadása. Ára 2 frt.

E czímen figyelemre méltó munka jelent meg, mely egyúttal magyar nyelven írt legelső önálló elmekórtannak tekinthető.

Annál nagyobb örömmel üdvözölhetjük e művet, minél inkább tudjuk azt, minő nehéz az elmekórtannak még mindig forrongásban levő szaktudományát rendszeres alakba önteni, a nélkül, hogy az már egy rövid év alatt is elavulttá ne váljék.

Tankönyv bírása a magyar szakirodalom régi ohaja, miért is kétszeres sikerre számíthat mindama mű, mely egyrészt könnyen olvasható alakban az egyes elmekóralakok hű képeit rajzolja elénk; másrészt határozott rendszerre alapítva a tudomány mai állásáról is helyesen számol be, kerülve e mellett minden egyéni nézetet és kiemelve a gyakorlati pontossággal bíró tényeket.

Szerző műve e követelmények elsejének kitünően felel meg, ez irányban a legszigorubb kritikának is bátran vethetvén alá magát. Tényleg az elmebetegségek egyes alakjait élethűebben, magyarosabban, keresetlenebb nyelven, a tünetek helyesebb csoportosításával és a közvetlen észlelés elevebb mezében leírni alig lehet. És éppen ezen okból szerző művét az elmebetegségek symptomatológiájának felette becses, sőt mondhatni páratlan kézikönyve gyanánt üdvözölhetjük.

Tankönyvnek azonban el nem ismerhető. Minden tankönyvnek fő kelléke az, hogy az illető tudományt a legújabb állásponttól tekintse, de egyúttal egész teljességében is ismertesse meg az olvasóval, még

ha vázlatosan is. Mihelyest henne subjectiv nézetek tárgyaltatnak, mások véleményének figyelmen kívül hagyásával és abba egyéni polemiák is vétetnek fel: igen figyelemre méltó monographiának minősíthető, de tankönyvül használva egyoldalú ismereteket terjeszt. Szerző pl. határozott állást foglal az érzéki csalódások corticalis eredete mellett. Holott — eltekintve attól, miszerint az elmegyógyászat legjelesebb korypheusai éppen ellenkező véleményen vannak — a cortico-subcorticalis theoria legalább is ugyanazon jogosultsággal bír. Az illúziók és hallucinatiók közti különbség (azok külíngerozkotta voltát illetőleg) — elavultsága daczára — e tankönyvben teljes merevségében fentartatik. Pedig ma már nagyon jól tudjuk, hogy a hallucinatiók a legkritkább esetekben mondhatók külíngér behatása nélkül keletkezetteknek. És szerzőnek ezen tisztán egyéni nézetei még a káprázatok definitióiban is nyernek kifejezést, valamint helyet találnak a téveszme, az elme-
gyengesség stb. jellemzésében. Még szembeszökőbb és a tankönyv céljaival még inkább ellentétben álló azon mostoha bánásmód, melyben egyes mindennapos elmekóralakok részesültek. Így pl. a hysteriás és hypochondriás elmebetegségek, mialatt a neurastheniás, transitorikus és periodicus psychosisok egészen figyelmen kívül hagyattak.

Lényegesen emeli a könyv értékét az, hogy az egyes elmekóralakok jogi elbírálás alá eső tényeivel is foglalkozik és erre nemcsak kiváló gondot fordít, hanem értékes eszmékkel is gazdagítja ebbeli ismereteinket.

De bármi haszonnal iparkodik is szerző ez irányban az olvasót tájékoztatni, akaratán kívül az orvosi rend méltóságán sebet ejt és pedig főleg az által, hogy a véleményező szakorvost a törvényszéki becsü-
ssel egy rangra helyezi. Ez hizeleghet a bírónak, de az orvost lealacsonyítja. Nem igaz, hogy az orvos szakvéleménye csak arra terjedhet ki, valjon a megvizsgált egyén elmebeteg-e vagy sem! Még a törvény betűi is mást és többet követelnek tőle. Az úgynevezett szabad elhatározási és önrendelkezési képesség, a tanuképesség, az elmeérettség stb. mindmegannyi kérdés, a mire nézve sokszor csakis a szakértő orvos adhat helytálló véleményt. Mihelyest a kérdés az értelem tevékenységének bármely névvel nevezendő eseményére vonatkozik, a szakértő van hivatva reá feleletet adni. Ki ítélheti meg pl. azt, valjon a 12—15 éves egyén cselekményének bűnösségébe bír-e belátással vagy sem? Csak az orvos. Ki ítélheti meg az elme-
gyengesség azon fokát,

melynél a beszámíthatóság kezdődik vagy végződik? Ismét csak az orvos. És hányan vannak, kik korlátoltabb eszüknél fogva, vagy veleszületett, esetleg szerzett okok folytán ingerlékenyebb idegrendszerrel bírnak, mint mások, kik ezért csekélyebb indok következtében is — a nélkül hogy öntudatlan vagy elmezavart állapotba jutnának — a reájuk ható ingerekre rendkívül gyorsan és hevesen reagálnak. Ezeknél az ingert rohamosan követi a tett, mielőtt az előbbi még öntudatra jutott volna, mielőtt az értelem rendszerint közbeeső műveletei végbemehekkel volna. Utólagosan a visszaemlékezés, megítélés és logikus következtetés náluk rendesnek mutatkozik, cselekményeiknek esetleges bűnösségét is jól felismerik: de elhatározási képességük csorbát szenvedett, amennyiben organismusuknak rendellenessége folytán nem adatik nekik elég alkalom arra, hogy tetteik végbevitelére mindenkor elhatározóan befolyhassanak. Ezen korlátolt elméjüket, ezen kóros idegrendszerrel bírókat, ezen physchopaticae terhelt egyéneket, elmebetegeknek mondani nem lehet. És cselekedeteik még sem eshetnek ugyanazon elbírálás alá, mint az épeszüeké. Ezek azok, a kiknél a kóros affectusok kérdése felmerül, ezek azok, a kiknél a szakértőnek nem lehet, de nem is szabad az egészséges és beteg elmét rideg szigorral egymással szembeállítania; hanem ismerve a kettő közötti számos átmenetet és fokozatot, korlátolt vagy csökkent elhatározási képességet kell felvennie.

A könyv kiállítása minden igényt kielégítő és tartalma, iránya vonzó alakjánál fogva, élvezetes olvasmányt nyújt. L.

A MAGYAR ORVOSI SZAKIRODALOM 1889-BEN.

Összeállította: *Dr. Balta Gyula tanársegéd.*

I. Orvosi szaklapok és folyóiratok.

Egészség. Folyóirat egészségtani ismeretek terjesztésére s a közegészségügy érdekeinek előmozdítására. Megjelen évenként 6 füzet. Kiadja az országos közegészségügyi egyesület. Szerkesztik: *Dr. Fodor József* egyesületi főtitkár, *Kausser József*, *Dr. Téry Ödön* és *Dr. Tóth Lajos* egyesületi titkárok. Budapest, Franklin-társulat sajtója. E folyóiratot az orsz. közegészségügyi egyesület alapító, rendes és pártoló tagjai kapják. A tagdíj rendes tagoknak 3 forint, pártoló tagoknak 1 forint. Alapító tag, ki legalább 50 forintot befizet. Az egyesület titkári hivatala: VIII. ker. Eszterházy-utca 5. sz.

Gyógyászat. Hetilap. Az orvostudomány hazai és külföldi fejlődésének, különösen az orvosi gyakorlatnak közlönye. Laptulajdonos: *Kovács József* tanár. Szerkesztő-kiadó: *Schächter Miksa dr.* Főmunkatárs: *Szénágy Sándor dr.* Huszonkilencedik évfolyam. Budapest. Előfizetési ár egy évre 10 frt. Orvosnövendékek felét fizetik. Szerkesztőségi iroda: Kigyó-utca 3. sz.

Gyógyszerészi hetilap A gyógyszerészeti tudományok fejlődésének és a „Magyarországi gyógyszerész-egylet“ szakügyeinek közlönye. Huszonnyolcadik évfolyam. Szerkesztő és kiadótulajdonos: *Schedy Sándor.*

Jegyzet. A közlemény czime után álló betűk azon szaklapokat és könyveket jelentik, melyekben az megjelent. Rövidítések: E. = Egészség. Gy. = Gyógyászat. Gy. H. = Gyógyszerészi hetilap. Gy. K. = Gyógyszerészi Közlöny. H. = Honvédorvos. K. K. = Közegészségügyi Kalauz. K. és t. o. = Közegészségügyi és törvénytudományi orvostan. M. L. = Mentők Lapja. O. H. = Orvosi Hetilap. O. H. Sz. = Orvosi Heti Szemle. Ért. = Orvos-Természettudományi Értesítő. Sz. = Szemészet.

Budapest. Előfizetési ár egy évre 10 frt. Szerkesztőségi iroda: IV. ker. Sebestyén-tér 8. sz.

Gyógyszerészi Közlöny. Hetilap a gyógyszerészet tudományos céljainak és közérdekei előmozdítására. Ötödik évfolyam. Szerkeszti és kiadja: *Csurgyay Kálmán*. Budapest. Előfizetési ár egy évre 8 forint. Megjelen minden szombaton. Szerkesztőség és kiadóhivatal: IV. kerület, Borz-utca 9-ik szám.

Honvéder orvos. A hazai katonaeorvosi intézmény tudományos és társadalmi érdekeinek közlönye, a m. kir. honvédm. miniszterium rendeleteivel. A „Gyógyászat“ melléklete. Második évfolyam. Laptulajdonos: *Kordcs József* tanár. Szerkeszti: *Szenánsy Sándor dr.* sz. á. honvédezerorvos.

Hosszu élet. A „Közegészségügyi Kalauz“ melléklapja. Népszerű egészségügyi lap. Második évfolyam. Szerkeszti: *Lőrinczi Ferencz dr.* Ára egy évre: 4 frt., a „Közegészségügyi Kalauz“-zal 9 frt.

Közegészségügyi Kalauz. A magyar községi és körorvosok országos egyesületének, továbbá az országos balneologiai egyletnek hivatalos közlönye. Budapest. Tizenegyedik évfolyam. Szerkeszti: *Lőrinczi Ferencz dr.* Megjelen minden hó 1-én és 15-én. Ára egész évre 6 frt. Kiadóhivatal: Zöldfa-utca 43. sz.

Közegészségügyi és törvénytudományi orvostan. Az „Orvosi Hetilap“ melléklapja. Szerkeszti: *Fodor József* tanár. Megjelen évenként 6 szám.

Mentők Lapja. A „Budapesti Önkéntes Mentő-egyesület“ hivatalos közlönye és közérdekű orvos-természettudományi közlemények lapja. Első évfolyam. Szerkesztő-kiadó: *Burián Aladár*. Munkatársak: *Fodor Géza* és *Chyzer Béla*. Megjelenik 2 hetenkint 1¹/₄ ivnyi terjedelemben. Előfizetési ára: egy évre 3 frt. Egyes szám ára 15 kr. Szerkesztő-kiadóhivatal: Mentő-egyesület. Lipót-bazár 47. sz.

Orvosi Hetilap. A hazai és külföldi gyógyászat és kórbúvárlat közlönye. Harminczharmadik évfolyam. Alapította: *Markusorszky Lajos dr.* 1857-ben. Szerkesztik: *Högyes Endre* és *Antal Géza* egyetemi tanárok. Kiadóhivatal: *Antal Géza*. Ára egész évre 10 frt. Orvos- és gyógyszerészhallgatók felét fizetik. Szerkesztőség: IV. ker. Calvin-tér 4. sz. Kiadóhivatal: IV. ker. Sebestyén-tér 8. sz.

Orvosi Hetiszemle. Folyóirat gyakorló orvosok számára. Felelős szerkesztők és kiadók: *Dr. Flesch Nándor* és *Heltai Manó*. Előfizetési ár egész évre 8 frt. Budapest. Szerkesztőség és kiadóhivatal: IV. Havas-utca 4 sz. Földszint VI. és VII. kötet.

Orvos-Természettudományi Értesítő. Az erdélyi Múzeum-egylet orvos-természettudományi szakosztályának szaküléseiről és népszerű természet tudományi estélyeiről. Kolozsvár. Tizennegyedik évfolyam. Szerkesztik: *Belky János*, *Koch Antal* és *Farkas Gyula* tanárok. Megjelen évenként 3 orvosi, 3 természet tudományi és a népszerű estélyekről kiadott több füzetben. Ára egész évre helybeli szakosztályi tagoknak 3 frt, vidéki tagoknak 2 frt.

Szemészet. Az „Orvosi Hetilap“ melléklapja. Szerkeszti: *Schulek Vilmos* tanár. Megjelen évenként 6 szám.

II. Vegyes tartalmu orvosi munkák és cikkek.

Önálló munkák:

A kolozsuári orvos-sebészi tanintézet történeti vázlata 1775—1870. A kolozsvári m. kir. „Ferencz József tudomány-egyetem orvoscari tanártestülete megbízásából írta *Maizner János* e. ny. r. tanár, n. 8. 80. l. Kolozsvártt. Ajtai K. Albert könyvnyomdája. 1890.

Id. Purjesz Zsigmond dr. Orvosok zsebnaptára 1890-re. 18-ik évfolyam. Eggenberger-féle (Hoffmann és Molnár) könykereskedése. Ára 1 frt 50 krajczár.

A magyar orvosok és természetvizsgálók 1888. augusztus 23—27-ig Tátrafüreden tartott XXIV. vándorgyűlésének történeti vázlata és munkálatai. Szerkesztették: *Staub Lőrincz* dr. és *Schächter Miksa* dr. Budapest, Franklin-társulat könyvnyomdája 272 lap.

Orvosi zsebnaptár. XXI. évfolyam. 1890. Szerkesztette: *Dr. Lőrinczi Ferencz*. Ára 1 frt 40 kr. Kapható a Légrády testvéreknél. Budapest, nádor-uteza 7. sz.

„**Gyógyszerészek Évkönyve**“ (az 1890. évre. V. évfolyam). Kapható a „Gyógyszerési Közlöny“ kiadóhivatalában (Budapest, IV. Borz-u. 9.). Ára bérmentesen 1 frt 60 kr.

Arányi Ignác dr. Paracelsus állítólagos nyilatkozatai a magyar orvosi és közegészségügyi viszonyokról. O. H. 10. sz.

Ambro János dr. Az orvosi kamarák ügyében. Gy. 14. sz.

Árkövy József dr. Gärtner-féle világító készülék. Gy. 18. sz.

- Berczeller Imre dr. Az orvosok és bábák kiképzése Svédországban. O. H. 20. 21. 22. sz.
- Bécsi Gedeon dr. A tervezett orvosi kamarákról. O. H. 23. 24. sz.
- Blum Ödön dr. Szabad-e hypnotizálni? Gy. 31. sz.
- Boszkovitz Mór dr. Egyetmást az orvosi kamarák tervezetéről. Gy. 3. sz.
- Bernát István. A vasárnap munkaszünet. E. 6. f.
- Bendess Jenő és Siró Zsigmond. A magyar orvosi szakirodalom 1888-ban. Ért. I. f.
- Csapodi István dr. Egyetemi magántanár-e vagy docens?
" " A Fröbel-féle tanítás. E. 6. f.
- Chyzer Béla. Látogatás Lister kórodáján. M. L. 14. sz.
- Cseh Károly dr. Egyéni észrevételek az orvosi kamarákról. O. H. 17. 18. sz.
- Dukesz Zsigmond. Az elhizásról. M. L. 7. 8. 9. 10. sz.
- Edelmann Menyhért dr. Babona és kuruzslás. E. 56. f.
- Engel Gábor dr. Nehány szó bábaügyünkről. K. K. 20. sz.
- Faragó Gyula dr. Országos kisednevelési kiállítás. Gy. 38. sz.
" " A kiseddek egészsége kiállításunkban. O. H. 41. sz.
- Fodor Géza. Az alvásról. M. L. 3. 4. sz.
" " A megfagyásról. M. L. 19. sz.
- Gara Géza. Nehány szó beteg egyetemi hallgatókat segélyező egyesület ügyében. M. L. 7. 8. sz.
- Gebhardt Lajos dr. A typhus Budapesten. O. H. Sz. VII. k. 10. sz.
- Hainiss Géza dr. Az országos kisednevelési kiállítás. E. 5. f.
- Hankó Vilmos dr. Kényelmes eljárás az oxigén előállítására. Gy. K. 1. sz.
- Hintz György dr. Gyakornoki vizsgák 1889-ben Kolozsvárott. Gy. H. 41. sz.
- Hochstätter Gyula. Nehány betegség oka és a vele szemben való óvintézkedés. M. L. 14. sz.
- Horn Ignác. Vízbefulók megmentése és áthalottak felélesztése. M. L. 18. sz.
- Kármán Mór dr. Az anyai iskoláról. M. L. 16. sz.
- Konrád Márk dr. A természettudományok és a haladás. M. L. 15. sz.
" " Fusch József dr. „emlékezete.“ M. L. 15. sz.
- Korányi Frigyes tnr. elnöki megnyitója a budapesti kir. orvosegyesület 1889. október 14-diki évforduló nagygyűlésén. O. H. 42. sz.

- Korányi Frigyes tnr. elnöki megnyitója a budapesti kir. orvos-egyesület 1889. deczember 19-diki évi nagygyűlésén. O. H. 51. sz.
- Kormos Béla dr. A berlini balesetóvó kiállításáról. M. L. 18. sz.
- Körösi József. A szülők korának befolyása a gyermekhalál okára. K. K. 4. sz.
- Kovalszky Ferencz dr. Hozzászólások a községi és körorvosok országos segély- és nyugdíj-törvényjavaslatához. K. K. 12. sz.
- Ifj. Kuthy Dezső. Honnan a sok szűk szipő? M. L. 15. sz.
- „ „ A mentőszolgálat Bécsben. M. L. 18. sz.
- Kovács József tnr. Az orvosi kamarák ügyében. Gy. 16.
- Lechner Károly dr. A kedély neveléséről. Gy. 11. 12. 13. sz.
- Lumniczer Sándor dr. Megemlékezés Volkmann Richárdról. O. H. 49. sz.
- Maizner János tnr. A „Magyar Gyógyszerkönyv“ második kiadásának ismertetése. Külön lenyomat. O. H. 7. sz.
- Markusovszky Lajos dr. Elnöki megnyitó a magyar orvosi könyvkiadó-társulat 1889. márczius 29-diki közgyűlésén. O. H. 14. sz.
- Markusovszky Lajos dr. Elnöki megnyitó az országos közegészségügyi egyesület közgyűlésén. O. H. 23. sz.
- Miháلكovics Géza tnr. Üdvözet a „Mentők Lapja“ szerkesztőjéhez és munkatársaihoz. M. L. 1. sz.
- Br. Mundy I. dr. Az önkéntes mentés Európában. M. L. 1. sz.
- „ „ Az önkéntes mentő-egyesületek szükségességéről és hasznáról. M. L. 2. 3. sz.
- Br. Mundy I. dr. Az első segélynyújtásban való oktatás Londonban. M. L. 15. sz.
- Muraközy Károly dr. Egy új dephlegmator. Gy. K. 9. sz.
- Múzsza Gyula. Párisi levelek. Gy. K. 27. 31. 34. 36. 37. 38. 45. 52. sz.
- Ónodi Adolf dr. A nátha. E. 2 f.
- Orotvay Márton. Hang a kuruzsolásról. Gy. H. 7. sz.
- „ „ A kézi gyógyszerárakról. Gy. H. 25. 26. sz.
- „ „ A véderőtörvényjavaslatról. Gy. H. 14. sz.
- Rozsnyai Mátvás. Az üvegétetésről. Gy. K. 9. 10. 11. sz.
- Salgó Jakab dr. A párisi tébolydák. Gy. 36. 37. sz.
- Sassy János dr. Az orvosi kamarák ügye a május 5-ki értekezleten. Gy. 26. 25. sz.
- „ A vidéki közkórházak működése. (Évi jelentések alapján.) Gy. 49. 50. sz.

- Schwartz Frigyes dr. Néhány szó a falusi bábák tanítása ügyében. K. K. 11. 12. 13. sz.
- Schwarzer Ottó dr. Az orvosi kamarák kérdéséhez. K. K. 6. sz.
- Steiner Soma dr. Hozzászólások a községi-körorvosi nyugdíjintézményhez. K. K. 6. sz.
- B. Sümeghy dr. és Tomm Béla dr. Pár szó a községi- és körorvosok nyugdíjazásának tervezetéhez. K. K. 11. sz.
- Szenes Zsigmond dr. Német orvosok országos egyesülete Csehországban. O. H. 33. sz.
- Thuróczy Károly dr. Észrevételek Farkas Jenő dr. kritikai megjegyzéseire. O. H. 52. sz.
- Tomm Béla dr. Egy „pium desiderium.“ (Levél a szerkesztőhöz.) K. K. 4. sz.
- Török János dr. Az orvosi kamarákról. K. K. 11. sz.
- Ujfalussy József dr. Wagner János emlékezete. O. H. 27. 28. 29. 31. 32. sz.
- Váli Béla dr. A mentő-egyesületi fiókosztály a Tátrában. M. L. 9. sz.
- Valovics Gyula dr. A börtönorvosi fizetés Torontálmegyében. K. K. 8. sz.
- Wertner Mór dr. Árpádkori orvosi adatok. O. H. 41. 43. 44. sz.
- Weisz Ede. Brown-Secquard injectiói. M. L. 15. sz.
- Zahora József dr. A gyerekjátékokról. M. L. 16. sz.

† Dr. Wagner János. O. H. 1. sz.

Wagner János utolsó napjai és temetése. O. H. 2. sz.

† Wittelshöfer Lipót dr. O. H. 2. sz.

Az orvosszigorlati szabályzat reformja tárgyában. O. H. 4. 5. 13. sz.

Az orvosi kamarák ügyében. O. H. 6. sz.

Az Orvosi Hetilap munkatársainak emléke volt szerkesztőjüknek Mar-
kusovszky Lajos dr.-nak. O. H. 8. sz.

† Babarci Schwarzer Ferencz dr. O. H. 10. sz.

Az orvosi kamarák tervezete a magyar orvosok és természetvizsgálók
vándorgyűlésének központi választmánya szerint. O. H. 12. 13.
14. 15. sz.

Észrevételek az orvosi kamarák tervezetére. (Lendvay Benő dr.) O. H.
13. 14. sz.

A „Debreczeni orvos-gyógyszerész egyletnek“ az orvosi kamarák tárgyá-
ban hozott határozata. O. H. 14. 15. sz.

Az eperjesi hatósági és magán orvosok nyilatkozata az orvosi kamarák ügyében. O. H. 15. sz.

Az egyetemi magántanárság ügyében. O. H. 16. sz.

A biharmegyei orvos-egyesület eszmecsereje és határozata az orvosi kamarák ügyében. O. H. 16. sz.

Skoda emlékünnepe. O. H. 32. sz.

Egyetemi ügyek. O. H. 32. sz.

Az orvosi kamarákra vonatkozó egyéni nyilatkozat. (Csurgay József dr. B.-Sz.-Mihály.) O. H. 34. sz.

A szellemi munka és az egészség. Gy. 5. sz.

Az Erzsébet-kórház 1884—87-ig. Gy. 6. sz.

A gyermekek egyenlőtlen növése. Gy. 6. sz.

A hipnosis lélektana. Gy. 6. sz.

A budapesti orvosi kör országos segély-egyesületének évi közgyűlése. Gy. 8. sz.

† Dr. Babarczy Schwartz Ferencz. Gy. 11. sz.

A zempléni megyei orvos-gyógyszerész egyesület április 20-án hozott megállapodása az orvosi kamarák ügyében. Gy. 17. sz.

Az orvosi kamarák ügye. Gy. 18. sz.

Biharmegyei orvos-gyógyszerészi és természettudományi egylet a vándorgyűlések központi választmányához intézett átirata az orvosi kamarák ügyében. Gy. 18. sz.

Értekezés az orvosi kamarák ügyében. Gy. 19. sz.

A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlésének központi választmánya által az „orvosi kamarák“ ügyében egybehívott értekezés jegyzőkönyve. Gy. 19. 20. 21. 22. sz.

A két magyar tudomány-egyetem és a leczkepezés-rendszer változtatása. O. H. 44. sz.

Anyák könyvtára. O. H. 35. sz.

Orvos-tudori szigorlati szabályzat reviziója. O. H. 1. sz.

Magántanári szabályzat reviziója. O. H. 1. sz.

A német orvosi kamarákról tekintettel a magyar orvosi kamara tervezetre. O. H. 18. sz.

A Gömör-Kishont megyei orvos-gyógyszerész egyesületnek nyilatkozata az orvosi kamarák tárgyában. O. H. 18. sz.

Újabb vidéki hang az orvosi kamara tervezetéhez. (Kassay Károly dr. Bilze, Beregmege.) O. H. 19. sz.

- † Darányi János dr. O. H. 20. sz.
- † Miskolczi Zelizy Dániel dr. O. H. 20. sz.
- † Verzár Joachim dr. O. H. 21. sz.
- A német birodalmi cancellár és a német orvosi rend egyöntetű szervezete. O. H. 22. sz.
- A vallás- és közoktatásügyi miniszterium elvi határozata a külföldi orvostudori oklevelek nostrifikálása tárgyában. O. H. 24. sz.
- A nyitra vármegyei orvos-gyógyszerészi és természettudományi egyesület orvosi szakosztályának határozata az orvosi kamarák tárgyában. O. H. 25. sz.
- A kir. m. természettudományi társulat tisztújító közgyűlése. O. H. 3. sz.
- Felhívás a Trefort-émlék ügyében. O. H. 3. sz.
- A kolozsvári egyetem évi megnyitó ülése. O. H. 3. sz.
- Orvosnövendékek egy évi önkéntesi szolgálata. O. H. 37. sz.
- A budapesti egyetem évi megnyitó ülése. O. H. 38. sz.
- Az orvosi kamarák ügye. Gy. 20.
- Az ungvármegyei orvos- és gyógyszerész egyesület határozata az orvosi kamarák ügyében. Gy. 20. sz.
- A gyógyszerertani tanszék kérdése a budapesti egyetemen. Gy. 24. sz.
- Orvosi reklám. Gy. 30 sz.
- Párizs és a kiállítás. Gy. 31. 32. 33. sz.
- A betegápolásról. Gy. 35. sz.
- A kísérletes és gyógyító hypnotizmus tárgyában tartott nemzetközi congressus (tartatott Párisban 1889. aug. 8—12) érdekesebb eszmecseréi és felolvasásai. Gy. 36. sz.
- Tanácskozás az orvostanhallgatóknak a véderőtörvényjavaslat alapján adandó kedvezmények tárgyában. O. H. 3. sz.
- Adományok a Trefort-émlékre. O. H. 4. 5. 7. 9. sz.
- A községi és körorvosok nyugdíj-intézetére vonatkozó törvényjavaslat. O. H. 4. sz.
- Szünidei orvosi cursus. O. H. 22. sz.
- Magyarországi néprajzi társaság. O. H. 4. sz.
- Hivatalos rendelet közkórházi betegek hazaszállítása tárgyában. O. H. 27. sz.
- Klug Nándor kolozsvári egyetemi rektor megnyitó beszéde. O. H. 37. 38. 39. 40. sz.
- Az oroszországi influenza-járvány. O. H. 50. sz.
- Az influenza-járványról a bécsi közkórházban. O. H. 50. 51. sz.

- Ántal Gézaról megemlékezés. O. H. 52. sz.
- A gyakorlati orvostudomány állása a lefolyt évben. Gy. 1. sz.
- Az egyetemi magántanári intézmény. Gy. 2. sz.
- Purjesz Zsigmond tnr. megemlékezése Wagner tnr.-ról. O. H. 5. sz.
- A Röck-féle női kórház. O. H. 6. sz.
- Az orvosi tanulmány- és vizsgarendszer. O. H. 6. sz.
- A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlése központi állandó bizottságának javaslata az orvosi kamarák szervezéséről. O. H. 8. sz.
- A fővárosi kórházügy jövője. O. H. 9. sz.
- Emlékbeszéd Rózsai József felett. O. H. 9. sz.
- A fehér-kereszt-egyesület új házának felavatása. O. H. 43. sz.
- A budapesti kir. orvosegyesület I. II. nagygyűlése 1889. október 14. Gy. 42. sz.
- Az orvosi kamara-tervezet módosítása. Δ Gy. 47. sz.
- Mit értünk el és mit kell elérnünk? Gy. 52. sz.
- Ántal Géza rdk. tanár †. Gy. 52. sz.
- A katonaorvosok képzésének ügye. (R. E.) H. 1. sz.
- A katonaorvosok irodalmi működése. (R. E.) H. 2. sz.
- Katonaorvosi iskola Lyonban. H. 2. sz.
- Még néhány sor a honvédorvosok irodalmi működéséről. Sz. J. honvéd-ezredorvos. H. 3. sz.
- Körrendelet.** Ápolási díja azon cs. és kir. helyőrségi kórházakba átadott beteg legénységnek, mely nem a közös hadsereg javadalmazása terhére láttatik el. H. 3. sz.
- Körrendelet.** Legénységi felülvizsgálati szabályzat némely határozványainak módosítása. H. 6. sz.
- A Budapest helyőrségi katonaorvosok tudományos egyesületének 1889. évi június 24-én tartott ülése. H. 8. sz.
- Az őszi gyakorlatokról. . . . r H. 9. sz.
- Fény és árnyék honvédorvosi viszonyainkban. . . . d. H. 11. sz.
- Délmagyarországi természettudományi társulat orvos-gyógyszerési szakosztálya O. H. 9. sz.
- Bókai Árpád megjegyzése „Az acetanilid therapeutikus alkalmazásához“ című cikkre. O. H. 10. sz.
- Jendrassik Ernő viszontmegjegyzései Bókai Árpád megjegyzéseire. O. H. 10. sz.
- Duka Tivadar dr. Semmelweisről. O. H. 10. sz.

- Klinikák szaporítása a bécsi egyetemen. O. H. 10. sz.
Diákok kamarája Németországban. O. H. 10. sz.
Az orvosi könyvkiadó társulat kiadványai. O. H. 10. sz.
Méreg-e a dohány avagy orvosság. E. 1. f.
Illatok és illatszerek. Gy. H. 12. 13. 14. sz.
Az öntevékenység a gyógyszerési kiképzetés ügyében. Gy. H. 17. sz.
Tapasztalatok a gyógyszerési kiképzetés ügyében. Gy. H. 17. sz.
A véderőtörvény a gyógyszereszekre vonatkozólag. Gy. H. 18. 19. sz.
Változások a katonai gyógyszerési karban. Gy. H. 19. sz.
Egy chemiai vizsgálat a régi időkben. Gy. H. 21. sz.
A gyógyszerterek felállításáról. Gy. H. 25. 28. 29. sz.
A jövő. Gy. H. 32. sz.
A párisi világiállítás. Gy. H. 33. 34. 42. 43. sz.
Gyermekvédő-egyesület. O. H. 11. sz.
A Borsod-miskolczi orvos-gyógyász egyesület jubiláló ünnepe. O. H. 12. sz.
A régi orvossebészeti intézetek újra felállításának eszméje Ausztriában.
O. H. 13. sz.
Egyetemi oktatásügyek a képviselőház közoktatásügyi bizottságában. O.
H. 14. sz.
Orvos-oktatásügyi mozgalmak Ausztriában. O. H. 14. sz.
Az orvosi kamarák ügyében megindult eszmeesere. O. H. 15. sz.
Értekezlet összehívás az orvosi kamarák ügyében. O. H. 17. sz.
Csapodi dr. válasza a tervbe vett „belvárosi gyógyítóintézet” ügyében.
O. H. 17. sz.
Kérelem az orvos és gyógyszerész urakhoz. Gy. H. 33. sz.
Az influenza. Gy. H. 52. sz.
A gyógyszerészek kiképzése Olaszországban. Gy. H. 52. sz.
Felhívás Trefort Ágoston emléke ügyében. Gy. H. 4. sz.
Vedrői Victor dr. tanár röpirata a gyógyszerész-gyakornokok kiképzéséről. Gy. H. 13. sz.
Évi szemle. 1888. Gy. K. 1. 2. 8. 11. 13. 14. sz.
Az orvosok száma Amerikában. Gy. K. 2. sz.
† Rohrbach Antal. Gy. K. 6. sz.
A betegbiztosítás Ausztriában. Gy. K. 9. sz.
Post Festa. Gy. K. 10. sz.
Gyógyászati viszonyok Bulgáriában. Gy. K. 11. sz.
Egyről-másról. Gy. K. 16. sz.

Az új véderőtörvény. Gy. K. 17. 20. sz.

Gyógyszertáraink szaporodása. Gy. K. 19. 22. 23. sz.

A gyógyszerészet rendezése Olaszországban. Gy. K. 20. sz.

Még egyszer a világ legöregebb tudósáról. Gy. K. 21. sz.

Helytelen orvosi rendelkezések. Gy. K. 25. sz.

Homeopáthia és a jelenkor orvosi babonája. Gy. K. 33. sz.

A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlésének választmányi ülése. O. H. 17. sz.

Báró Eötvös Lóránd akadémiai elnökké választása. O. H. 19. sz.

Az orvosi kamarák ügyében összehívott értekezlet. O. H. 19. sz.

A budapesti kir. m. tud. egyetem újjáalakításának 109-ik évfordulója. O. H. 20. sz.

A budapesti általános poliklinikai egyesület évi közgyűlése. O. H. 20 sz.

Vidéki hang az orvosi kamarák ügyében. (Hönig Márton dr. Vittencz. Nyitramegye.) O. H. 20. sz.

Belügyminiszteri kinevezés. O. H. 25. sz.

A délmagyarországi természettudományi társulat orvos-gyógyszerészi szakosztálya. O. H. 21. sz.

Hyrtl és Schuh szobrainak leleplezése. O. H. 24. sz.

Osztrák orvosi vélemények. Gy. K. 37. 38. sz.

Congressusok. (Nemzetközi gyógytani és gyógyszereseti, kémiai, közegészségügyi és demografiai congressusok.) Gy. K. 39. 40. sz.

A német orvosok és természetvizsgálók Heidelbergben tartott 62-ik nagygyűléséről. (1889. szeptember 17—23.) Gy. K. 41. sz.

Ujdonságok a mainzi és heidelbergi kiállításon. Gy. K. 46. sz.

Reclámhősök. Gy. K. 49. sz.

A „Magyarországi gyógyszerész-egylet” központi igazgatóságának üléséről. (1889. december 10.) Gy. K. 50. sz.

Két járványos betegség. Gy. K. 50. sz.

1888-ban elhunyt természettudósok nekrológja. Gy. K. 51. 52. sz.

A hivatalos gyógyszer-árszabványról. Gy. K. 52. sz.

A gyógyszereseti mikroszkópról. Gy. K. 52. sz.

A magyar tudományos akadémia III. osztálya. O. H. 4. 8. 16. 21. 26. 27. 28. 43. 47. sz.

A budapesti kir. orvosegyesület. O. H. 3. 4. 5. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 42. 44. 46. 47. 48. 49. 51. sz.

Poliklinikák versengése. O. H. 16. sz.

- A nyitrai megyei orvos-gyógyszerész és természettudományi egyesület alapszabálya. Nyitrán, 1889. O. H. 22. sz.
- A berlini „Aerztlicher Berufsverein“ és a projectált német orvosi rend. O. H. 24. sz.
- Az egyetemek tanulmányi, fegyelmi és leczkepenzi szabályzatának reformja. O. H. 25. sz.
- A pesti szegény gyermek-kórház-egylet közülése. O. H. 25. sz.
- Az akadémiái új elnök székfoglalója. O. H. 26. sz.
- A bécsi kórházak főorvosainak memoranduma fizetésük felemelése ügyében. O. H. 26. sz.
- Gauster dr. a magyar orvosi kamarai törvényjavaslatról. O. H. 29. sz.
- Mennyibe kerül egy gyakorló-orvos kiképzése a különféle országokban. O. H. 38. sz.
- Kisdednevelési kiállítás. O. H. 40. sz.
- A kisdednevelési kiállításon tartott előadások. O. H. 41. sz.
- Érdekesebb eseteink közül. M. L. 3. 4.—6. 7. 8. 9. 10. 12. 13.
- A vidéki mentés érdekében. M. L. 11. sz.
- Az egyetemi leczkepenz-rendszer reformja. M. L. 16. sz.
- Mentés a német tengerpartokon. — r. I. M. L. 16. sz.
- Apróbb jegyzetek az első segélynyújtáshoz. Dr. M. L. M. L. 16. sz.
- Nyílt levél a „Mentők Lapja“ szerkesztőjéhez. Dr. B. M.-tól. M. L. 17. sz.
- Az orvosi díjszabás Németországban. M. L. 18. sz.
- A Wagner János-féle útzó ősztöndíj-alapítvány szabályzata. O. H. 42. sz.
- A budapesti kir. orvosegyesület évforduló nagygyűlése. O. H. 42. sz.
- A Stefánia-gyermek-kórház-egylet választmányi ülése. O. H. 43. sz.
- Az országos kisdednevelési kiállítás bezárása. O. H. 43. sz.
- Törvényjavaslat-tervezet** a községi és körorvosok nyugdíjazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak gyámoltásáról. K. K. 2. sz.
- A községi és körorvosok országos egyesületének beadványa** br. Orczy Béla belügyi, Tisza Kálmán miniszterelnök és pénzügyi, gr. Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter urakhoz a nyugdíj-intézmény tárgyában. K. K. 3. sz.
- A községi és körorvosok. K. K. 4. sz.
- Hozzászólások a községi és körorvosi nyugdíjintézményhez. K. K. 14. sz.
- A himlőoltási ügryhöz. K. K. 7. sz.
- Az országos kisdednevelési kiállítás III. csoportjának nevezetesebb tárgyai. K. K. 16. sz.

Tudományos congresszusok Párisban. K. K. 18. sz.

Kéjelgési szabályzat. K. K. 19. sz.

A tervezett igazságügyi szaktanács ügyében. O. H. 46. sz.

Az új izraelita kórház felavatása. O. H. 47. sz.

Az orvosi kamarák ügyének felelevenedése. O. H. 47. sz.

A budapesti kir. orvosegyesület házépítése. O. H. 47. sz.

Az influenza-járvány tárgyában. O. H. 50. sz.

Az influenza-járvány állása. O. H. 51. 52. sz.

Az orvosi kamarák tervezetének benyújtása a belügyminiszterhez. O. H. 52. sz.

A budapesti kir. orvosegyesület házépítése. O. H. 52. sz.

Belügyminiszteri elvi fontosságú intézkedés a gyógyszereknek jogosítvány nélküli árulásra vonatkozólag. O. H. 52. sz.

Egyetemi reform, alias: a tanárok küzdelme a tandíjért. K. K. 21. sz.

Magzatelhajtási üzelmek. Egy egyetemi tanártól. K. K. 22. sz.

A 7 éven alóli gyermekek gyógykezelésének kérdéséhez. K. K. 22. sz.

A bábaügy fejlődése. K. K. 22. sz.

A főispán kinevezése és a megyei közegészségügyi bizottság ajánlása. K. K. 22. sz.

A körorvosi élet köréből. K. K. 22. sz.

† Wagner János. 1811. jul. 18.—1889. jan. 2. O. H. Sz. VI. k. 1. sz.

A szigorlati szabályzat revíziója. ⊙ O. H. Sz. VI. k. 5. 6. 23. 24. 25. sz.

A tiszti főorvos jelentése a budapesti typhusról. ⊙ O. H. Sz. VII. k. 11. sz.

Biharmegyei orvos-gyógyszerészi és természettudományi egyesület. O. H. 5. 6. 11. 17. 22. 25. 26. 27. 29. 30. 31. 33. sz.

Erdélyi Muzeum-egylet orvos-természettudományi szakosztálya. O. H. 1. 51. sz.

Csikmegyei orvos-gyógyszerészi és természettudományi egyesület. O. H. 45. 46. sz.

Délmagyarországi természettudományi társulat. O. H. 17. 47. sz.

Nyitramegyei orvos-gyógyszerészi és természettudományi egyesület. O. H. 22. 47. sz.

† Rudolf trónörökös. O. H. 5. sz.

A magyar orvosi könyvkiadó társulat évi választó-közgyűlése. O. H. 14. sz.

Az Erdélyi Muzeum-egylet orvos-természettudományi osztályának szakülései. Ért. I. és. II. III. f.

A nagyszebeni tébolyda alapszabályai 17. és 18. §-ának módosítása. O. H. 19. sz.

A közmunka- és közlekedésügyi miniszter rendelete a halottak szállítása tárgyában. O. H. 19. sz.

Hivatalos rendelet az egy-éves önkéntes egyetemi hallgatóknak adandó némely kedvezmények tárgyában. O. H. 26. sz.

Hivatalos rendelet a vöröskereszt-egylet jelvényeinek használata tárgyában. O. H. 29. sz.

III. Közlemények az élettani tudományok köréből.

A) **Boncztan. Anthropologia. Fejlődéstan.**

Ifj. Kuthy Dezső. Valami a lépről. M. L. 3. 4. sz.

Lenhossék Mihály dr. A gerinczvelőidegek hátulsó gyökereiről. O. H. 21. sz.

” ” A pyramis-pályáról némely emlősállat gerinczvelőjében. O. H. 8. sz.

Miháلكovics Géza tnr. A berlini anatómiai congressus. O. H. 43. sz.

Neumann M. József dr. Észrevételek az orr melléküregeiről. Gy. 11. sz.

Perényi S. A mesoderma keletkezéséről. O. H. 21. sz.

Rosinger Vilmos dr. Két méhlepény-készítmény. O. H. 17. sz.

Tangl Ferencz dr. Adatok a húgyivarszervek fejlődési rendellenességeinek tanához. O. H. 21. sz.

A német anthropologok 20-ik közös összejövele Bécsben. O. H. 30. sz.

Az anthropologok nagygyűlése Bécsben. O. H. 33. sz.

Az innsbrucki új anatómiai intézet megnyitása. O. H. 48. sz.

B) **Élet- és szövettan. Élet- és kórvegytan.**

Ö n á l l ó m u n k a :

Az erjedés chemiájának kézikönyve. Irta *Szilágyi Gyula* dr. műszaki chemikus. Budapest, Franklin-társulat. 1890. Ára 2 frt.

Alföldi Dénes dr. A diabetikus vizelet vizsgálata polarisáló készülék segítségével. K. K. 16. sz.

- Baumann Jenő tnr. és Udránszky László mtnr. Diaminoknak, úgynevezett ptomainoknak a cystinuriánál való előfordulásáról. O. H. 26. 27. 28. 29. sz.
- Felletár Emil dr. A phosphor kimutatása az ezen méreg által megölt emberek hullájában 12, illetve 13 hó múlva az illetők halála után. Gy. 52. sz.
- Geyer József dr. A kilehelt levegő méregtartalmáról. O. H. 3. sz.
- „ „ A phenylhydroxin cukorpróba értékéről. O. H. 48. sz.
- Regéczy Nagy Imre dr. Kísérleti adatok a Porret-féle izom-tünetmény jelentőségének kérdéséhez. O. H. 18. sz.
- Regéczy Nagy Imre dr. Az izomáram nemleges változata által egy másik izomban közvetlenül kiváltott másodlagos rángásról. O. H. 18. sz.
- Schiff Ernő dr. A vér alakos elemeinek és haemoglobin tartalmának mennyisége, az újszülöttek ép és kóros viszonyai között O. H. 43. sz.
- Udránszky László dr. Az épélettani glycosuria kérdésének mai állásáról és az emberi vizelet össz-szénhidrát tartalmának meghatározásáról. O. H. 45. 46. 47. sz.
- Udránszky László dr. Adatok a glycerinnek a szeszes erjedésnél való képződésére vonatkozó ismereteinkhez. O. H. 16. sz.
- Weisz Ede. A légzés és egyéb életműködés góczairól. M. L. 6. 7. 8. 9. 10. sz.

Az öröklés élettani okai. Gy. 8.

Az élettan gyakorlati oktatása. O. H. 20. sz.

Brücke 70. születésnapja. O. H. 23. sz.

Ultzmann Róbert halála. O. H. 24. sz.

IV. Közlemények a kórtani tudományok köréből.

A) Kórboncztan. Kórszövettan.

Bakó Sándor dr. Multiplex osteoma esete. O. H. Sz. VII. k. 21. sz.

Böke Gyula tnr. Agytályog és cholesteatom a dobüregben. Gy. 16. sz.

Buday Kálmán dr. Septikus embolus által okozott ütőértágulat egy esetéről. O. H. 7. 8. 9. sz.

Buday Kálmán dr. Aktinomykosis abdominalis egy esete. O. H. 43. 44. sz.

„ „ Hydronephrosishoz csatlakozott phthisis tuberculosa eset kórboncztani készítménye. Gy. 47. sz.

- Hirschler Ágost dr. Genyes májlob bemutatása kórboncztani készítményen.
O. H. 3. sz.
- Hirschler Ágost dr. További jelentés a chylosus ascitesről. Gy. 8. sz.
- Hochhalt Károly dr. Leukaemia lienalis esete. O. H. Sz. VII. k. 21. sz.
- Jendrassik Ernő dr. Tabeses agykészítmények. Gy. 8. sz.
- Kornstein Lajos dr. Lymphosarcoma-természetű mirigydaganat. O. H.
11. sz.
- Lumniczer József dr. Actinomycosis hominis esete. O. H. Sz. VII. k. 20. sz.
- Makara Lajos dr. Osteosarcoma multiplex. Gy. 12. sz.
- Neumann M. József dr. Mindkét oldali teljes hangrésbénulás. Gy. 15. sz.
" " Teljes gégehüdés kórboncztani készítménye. Gy.
19. sz.
- Pertik Otto dr. Intussusceptió ileo-colica Gy. 8. sz.
" " Elsődleges osteomyelitis infectiosa esetei. Gy. 39. 40. 48.
49. 50. 51. 52. sz.
- Pertik Ottó dr. Kerek fekély a bárzsingban az aorta thoracica átfúrásával. Gy. 24. sz.
- Pollák Siegfried dr. Melanosarcoma hepatis. Gy. 13. sz.
- Preis Hugó dr. Fungus umbilicalis ritka esete. O. H. Sz. VII. k. 22. sz.
" " Adatok a világrahozott szívbjajok tanához. O. H. 27. sz.
- Prochnov József dr. Homloköböl kitégulásának két esete. Gy. 16. sz.
- Puky Ákos dr. Echinococcus a májban. O. H. 8. sz.
- Salgó Jakab dr. Hemiatrophia cerebri készítménye. O. H. Sz. VI. k.
20. sz.
- Scheiber S. H. dr. Mindkét oldali radialis hüdés esete. Gy. 14. sz.
- Szini János dr. Epekő esete. O. H. 46. sz.
- Tangl Ferencz dr. Húgyivarszervi fejlődés rendellenességének egy készítménye. Gy. 9. sz.
- Terray Pál dr. Idült szívaneurysma kórboncztani készítménye. O. H. Sz.
VI. k. 21. sz.

B) Általános és kísérleti kórtan.

- Dollinger Gyula dr. Adatok a gümőkör öröklési kérdéséhez. O. H. 29. 30. sz.
- Hőgyes Endre tnr. Kísérleti adatok a veszettség némely függőben levő kérdésének tisztázásához. O. H. 16. sz.
- Hőgyes Endre tnr. A veszettség elleni immunitás mechanizmusáról. O.
H. 26. sz.

- Hőgyes Endre tnr. A veszettség gyógyításáról. O. H. 18. sz.
Korányi Sándor dr. és Tauszk Ferencz dr. Kísérleti adatok a Jackson féle epilepsia tanához. O. H. 48. sz.
Lőte J. dr. Adalék a gümőkór kísérletes kórtanához. O. H. 34. 35. sz.
Ónodi Adolf dr. Adatok a gége élettanához és kórtanához. O. H. 4. sz.
„ További adatok a gége élet- és kórtanához. O. H. 16 sz.
„ Gégekísérleti adatok. O. H. 47. sz.
„ Új észleletek a gégekísérletek terén. O. H. 47. sz.
Schaffer Károly dr. Az idegrendszer szöveti elváltozásai a veszettségnél. O. H. 27. sz.
Székely Ágoston dr. A gyermeknek való sterilizált tej és a tejsterilizálás. O. H. 40. 41. sz.
Weizsmann Frigyes és Reismann Adolf. A női ivarszerveken mutatkozó elváltozásokról a petefészkek kiirtására.

A veszettség ptomainja. O. H. 5. sz.

A veszett ebmarás-esetekben követendő eljárásokról. O. H. 7. sz.

A Szajna-departementben előfordult veszettség-esetek 1888-ban. O. H. 11. sz.

Straus: Védőoltások a takonykór ellen. O. H. 12. sz.

Pasteur-intézet Londonban. O. H. 24. sz.

Londoni meeting a Pasteur-féle antirabikus védőoltások ügyében. O. H. 28. sz.

V. Közlemények a gyógyszer-tan és segédtudományai köréből.

A) Gyógyszer-tan, méreg-tan.

Önálló munkák:

Vénygyűjtemény a magyar gyógyszerkönyv második kiadása alapján, tekintettel a legújabb gyógyszerekre és a gyermekgyakorlatra.

Összeállította: *Bókai Árpád* dr. egyetemi tanár Kolozsvártt. K. 8. 200 oldal. Singer és Wolfner kiadása. Ára kötve 1 frt 60 kr.

A gyógyszerek magyar, tudományos, népies és tájelnevezései. Összeállította *K. Karlovszky Geyza*. Kiadta a „Gyógyszerészi Közlöny“ 236. 8-ad r. old. Ára fűzve 1 frt 50 kr.

Az 1871. és 1888. évi magyar gyógyszerkönyveknek összehasonlítása kivonatban. Kiadja saját tagjai kézi használatára a „Debreczeni orvos-gyógyszerész egyesület.”

A gyógyszereknek a nép által használt román elnevezései latin jelentésökkel. Összeállította *Kende István.* A „Gyógyszerészi Közlöny” kiadása. [A „Gyógyszerészek Évkönyve” (1889.) melléklete.] Ára 30 kr.

Az új hivatalos gyógyszerárszabvány. Ára 65 kr.

Pótlások a használatban levő gyógyszerárszabványokhoz. [A „Gyógyszerészek Évkönyve” (1889.) melléklete.] Ára 20 kr.

Első segély heveny mérgezések eseteiben. Irta *E Kocács Aladár.* 3 iv. Nyomatott a „Pesti könyvnyomda részvénytársaság” nyomdájában.

Bókai Árpád tanár. Újabb gyógyszerekről. Mutatványok egy készülék könyvből. Ért. II. III. f.

Berkovits Miklós dr. Az antifebrin és phenacetin lázellenes hatásáról. O. H. 2. 3. sz.

Bernády György dr. Adatok a kénhydrogégáz vegyi sajátságaihoz. Gy. K. 1. 3. 4. sz.

Blum Róbert. Titkos szerek. M. L. 3. 4. sz.

Burián Aladár. A kalium és natrium maró készítményei. M. L. 1. 2. sz.

Csajka Jenő. A szürlézésekről s a málnaszörp készítése szürlézés nélkül. Gy. H. 20. sz.

Csapodi István dr. A modern mérgekről. E. 3. f.

Deér Endre dr. Tartalmaznak-e a Tinea álcái cantharidint? Gy. K. 31. sz.

Dirner Gusztáv dr. A tupelo antiseptikussá tételéről. O. H. 21. sz.

Gazdik János. A ferrum jodatum és a citromsav egymásra hatásáról. Gy. K. 7. sz.

Gazdik János. A szappankészítésről. Gy. K. 12. sz.

Gajzágó Róbert. A chinincukorkák készítéséről. Gy. K. 15. sz.

Hankó Vilmos dr. A titkos szerek kémiaija. Gy. K. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. — 44. 45. 46. 48. 47. 49. sz.

Hary Antal. A chinincukorkák czélszerű készítési módja. Gy. K. 13. sz.

Hőgyes Endre tnr. Összehasonlító kísérleti adatok néhány altató szer hatásáról. O. H. 2. sz.

- Jendrassik Ernő dr. Az acetanilid therapeutikus alkalmazásához. O. H. 9. sz.
- K. Karlovszky Geyza és Winckler Lajos. Kommentár a magyar gyógyszerkönyv második kiadásának kémiai részéhez. Gy. K. 2. 3. 6. 7. 10. sz.
- Ifj. Kiss Ferencz. Ismét a syrupus ferri jódatiról. Gy. K. 24. sz.
- „ Praktikus törő-mozsár szitáló rúddal, fogaskerekű emelővel. Gy. K. 30. sz.
- „ A cera flava vizsgálata. Gy. K. 40. 41. sz.
- Koller Gyula dr. A sterilizált tejről, mint gyermektáplálékról. O. H. 41 sz.
- Kozma Sándor dr. Higanygőz croup ellen. O. H. Sz. VI. k. 2. sz.
- Lippner Leó. A gomba mérgezésekről. M. L. 11 12. sz.
- „ Méregszekrényünk hánytatóiról. M. L. 12. sz.
- „ A phosphorról és a phosphormérgezésekről. M. L. 13. 14. 15. sz.
- Mahler Gyula. A gyógyszerészet rendezéséhez Ausztriában. Gy. H. 47. sz.
- Munk Béla dr. A glicerinnek mint hashajtó szernek alkalmazásáról. O. H. 17. sz.
- Neumann Zsigmond. Módszer a chinin meghatározására chinintannátban. Gy. K. 36. sz.
- Orotvay Márton. A titkos összetételű gyógyszerekről. Gy. H. 20 sz.
- Pintér Pál. A hydroxylaminum hydrochloricum alkalmazási módja. Gy. H. 16. sz.
- „ Az acidum oxynapthoe rüh ellen. Gy. H. 18 sz.
- „ Extractum cannabis pro solutione. Gy. H. 19. sz.
- Quiriny Alajos. A málnaszörp vizsgálati módszere kérdéséhez. Gy. H. 47. sz.
- „ chininum eriodycticum. Gy. K. 26. sz.
- Rákos Gyula. A „syrup ferri jodati“-ról. Gy. K. 5. sz.
- „ A „decoctum althaeae“-ról. Gy. K. 8 sz.
- Rottenbiller János dr. A rubidium-ammonium-bromid gyógyhatásához. Gy. 43. sz.
- Rozsnyai Mátyás. Az antipyrin kimutatásához. Gy. K. 35. sz.
- Stiller Bertalan dr. A natrium salicylicum némely használatáról. O. H. 52. sz.
- Sztankay Aba. A szódavíz NaHCO₃-al való előállítása előnyeiről. Gy. K. 4. sz.
- „ Gelatin-bacillusok készítése tanninnal. Gy. K. 10. sz.
- „ Az Eau de Princesse összetételéhez. Gy. K. 18. sz.

- Sztankay Aba. Az aqua amygdalarum amararum cyanhydrogen tartalma meghatározásához. Gy. K. 50. sz.
- „ A Than-féle súlybüretta ismertetése és a térfogatos elemzésnél a fajsúly okozta hibák nagyságáról. Gy. H. 19. 20. sz.
- Tarnay István. Aequifusor, új ceratumöntő készülék. Gy. K. 18. sz.
- „ Ceratumok. Gy. K. 18. sz
- Tábor Gyula. A komlóról. Gy. K. 32. 33. sz.
- Than Károly tnr. A volumetrikus normáloldatok készítéséről. Gy. K. 25. 26. sz.
- Traxler László dr. Adalékok a „vizigyöngy“ ismeretéhez. Gy. K. 30. sz.
- Wachsmann Albert. Hydrophilin. Gy. H. 45. sz.
- Winkler Lajos dr. A hivatalos káliumhydroxydról. Gy. K. 26. sz.
- „ A keserű mandolavíz cyanhydrogén tartalmának meghatározásáról. Gy. K. 28. 29. sz.
- „ A „Hydrophilin“ sajátságairól és chemiai összetételéről. Gy. K. 46. sz.

-
- Az aether-narcosis behozatala Európába. Gy. 1. sz
- A morrhuol. Gy. H. 8. sz.
- Bromaethyl és bromaethylen. Gy. H. 8. sz.
- Kommentár a magyar gyógyszerkönyv II-ik kiadásához. Általános rész.
Gy. H. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 18. 19.
21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. — 38.
39. 40. 41. 42. 43. — 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. sz.
- Cacao és készítményei. Gy. H. 8. sz.
- Bór-glycerin és boro-glycerid. Gy. H. 10. sz.
- Arecadió. Gy. H. 13. sz.
- A saccharin kimutatásának módszeréről. Gy. H. 16. sz.
- A vegytiszta narceinről. Gy. H. 20. sz.
- Adatok a gyógyszerek vizsgálata és értékmeghatározásához. Gy. H. 30. sz.
- A németalföldi gyógyszerészet. Gy. H. 30. sz.
- Ergosterin, az anyarozs egy új alkatrésze. Gy. H. 31. sz.
- Mandragorin, egy új alkaloid. Gy. H. 32. sz.
- Columbin. Gy. H. 32. sz.
- Ceresin. Gy. H. 33. sz.
- Fumarin és corydalin. Gy. H. 34. sz.

- A párisi nemzetközi gyógy- és gyógyszer-tani congressus pharmacologiai osztályának értekezletei. Gy. H. 38. 39. 40. 41. 42. sz.
- Chloral, strychnin mérgezéseknél. Gy. H. 40. sz.
- A glicerinnről s annak arzéntartalmáról. Gy. H. 43. sz.
- Észszerűtlen gyógyszerkeverékek. Gy. H. 45. 46. sz.
- A festett málnaszörpben miképen lehet az idegen festanyagokat kimutatni? Gy. H. 45. sz.
- Adatok az alkaloidtartalom meghatározásához extractumokban. *Schneider* gyógyszerésztől. Gy. H. 26. sz.
- Elmélkedés a gyógyszerészet mint tudomány és gazdasági ügyei felett. . . . ts gyógyszerész. Gy. H. 46. sz.
- Álomhozó vankosok. Gy. H. 46. sz.
- Morphium és cocain Franciaországban. Gy. H. 46. sz.
- Az országos közegészségügyi tanács szakvéleménye a sacharin használatára vonatkozólag. Gy. H. 47. sz.
- Morphinhydrochlorid és keserümandulavíz. Gy. H. 48. sz.
- A ricinus magvak mérges hatásáról. Gy. H. 48. sz.
- Lázellenes szerek a növényországból. Gy. H. 49. sz.
- Adatok a ricinus olaj hamisításához. Gy. H. 50. sz.
- A gurjunbalzsam (Woodoil) kinyerési módja és gyógyhasználata. Gy. H. 50. sz.
- Az új gyógyszerészi vizsgálatok sorrendje Franciaországban. Gy. H. 50. sz.
- Gyógyárak áremelkedése a kereskedelmi piacokon. Gy. H. 50. sz.
- A magyar gyógyszerészetre vonatkozó törvények, szabályok kérdésekben és feleletekben. Gy. H. 1. 2. 3. 6. 11. 13. 15. 17. 19. 20. 21. 22. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 34.—38. 39. 41. sz.
- A csillagánizs. Gy. K. 45. sz.
- Az új magyar gyógyszerkönyvről. Gy. K. 6. sz.
- A rovarellenes szerekről. Gy. K. 20. 21. sz.
- Cortex chinae és chinin. Gy. K. 39. sz.
- A gyógyászat Kinában. Gy. K. 42. sz.
- A chinakéreg. Gy. K. 45. sz.
- A vanillia. Gy. K. 46. 47. sz.
- Agar-agar. Gy. K. 48. sz.
- Kenőcsös és tapasztos mullok. Gy. K. 50. sz.
- A ricinus tenyésztése Magyarországon. Gy. K. 51. sz.
- Orosz és német rózsaoilaj. Gy. K. 51. sz.

- A gyógyfüvek tenyésztése. Gy. K. 51. sz.
Kinai kőrishogár. Gy. K. 51. sz.
Pilulae ferri carbonici (Blaudii). L...cz T. Gy. K. 52. sz.
Rebarbara. Gy. K. 52. sz.
Saccharin. Gy. K. 52. sz.
Szürlések. Gy. H. 17. sz.
Ritkábban előforduló mérgezésekről. M. L. 13. 14. sz.
Az új magyar gyógyszerkönyv. O. H. Sz. VI. k. 1. sz.
Bókai Árpád tnr. levele a morphin egy új ellenmérgeről. O. H. 3. sz.
A gyógyszerkönyv szerkesztő-bizottságának ellenészrevételei Maizner tnr. ismertetésére. O. H. 3. sz.

B) Fürdőgyógyászat.

Önálló munkák:

- Balatonfüred gyógyhatányai és gyógyhelyi viszonyai.* Orvosok és gyógyszerészek számára. Irta *Mangold Henrik dr.* 1860 óta fürdőorvos Balatonfüreden. Negyedik bővített kiadás. K. 8. 76 lap. Budapest, Grill Károly könyvkereskedése.
- Vihnye fürdő leírása.* Irta *Boleman István dr.*
- Lipik összehasonlítása a többi fürdőkkel.* Irta *Marschalkó Tamás dr.* 12 lap.
-
- Hankó Vilmos dr. A magyar ásványvizekről. E. 3. f.
- Huray István dr. Balatonfüred újjászervezése. O. H. 12. sz.
- Muraközy Károly dr. A szentesi ártézi kútban talált vivianit elemezése. Gy. K. 6. sz.
- „ A püspökladányi ártézi kút gázának elemezése Gy. K. 7. sz.
- Szontágh Miklós. A XI-dik balneologiai congressus Berlinben. O. H. 17. 18. sz.
- Tauffer Jenő dr. A buziási vasláp föld — (moór) — fürdőkről. O. H. 21. sz.
- Winkler Lajos dr. A mesterséges ásványvizekről. Gy. K. 51. sz.

-
- A csizi jód- és brom-forrás. Gy. 3. sz.
Balatonfüred. K. K. 6. sz.
Ásványviz-készítés folyós szénsavval. Gy. K. 50. sz.

VI. Közlemények az alkalmazott kór- és gyógytani tudományok köréből.

A) Belgyógyászat.

Önálló munkák:

A belgyógyászat tankönyve. Orvosnövendékek és gyakorló orvosok számára Irta *Purjesz Zsigmond dr.* a belgyógyászat ny. r. tanára Kolozsvártt. Második átnézett és javított kiadás. A szöveg közé nyomott számos ábrával. Budapest, Franklin-társulat. 1889. Ára a két kötetnek 12 frt.

A gyakorlati orvostan haladása. Irták *Bakó Sándor, Báron Jónás, Eröss Gyula, Grossmann Lipót, Jelenffy Zoltán, Purjesz Ignác, Schächter Miksa, Schwartz Arthur, Szabó Dénes, Székács Béla, Szily Adolf dr.-ok.* Budapest, Franklin-társulat. 252 lap. Ára 1 frt 20 kr.

Benczur Dénes dr. A sphygmographikus görbék értékéről szívelzsírosodáskor. O. H. 12. sz.

„ A thermopalpatorius vizsgálati módszer bemutatása. Gy. 44. sz.

Burián Aladár. Az influenzáról M. L. 19. sz.

Csatáry Ágost dr. A globulinuriáról. O. H. 48. 49. 50. 51. sz.

Czobos Károly dr. Hallgatódzva kopogtatás. (Percussio auscultativa.) Gy. 42. sz.

Donáth Gyula dr. Alsó végtagon kezdődő atrophia musculorum progressiva. O. H. 23. sz.

„ Hebégés esete. O. H. Sz. VI. k. 16. sz.

Dubay Miklós dr. Veseniás eredetű chorea rhythmica psychicus ataxiával párosulva hysteriás nőnél. O. H. Sz. VII. k. 23. sz.

Friedrich Vilmos dr. Egy a suspensió után fellépett érdekes szövődményről. O. H. 50. sz.

Friedrich Vilmos és Stricker Mór Vizsgálatok a gyomorba vitt víz mennyiségének és hőmérsékének hatásáról az ép és kóros szívre. O. H. 43. sz.

Glass Izor dr. Az oxygen-belélegzésről néhány eset kapcsán. Gy. 29. 30. 31. sz.

- Gyurmán Emil dr. A syringomyelia egy esete. O. H. 32. 34. 35. sz.
- Herz Adolf dr. Hysteria virilis ritka esete egy tizenegy éves fiúnál.
Gy. 21. sz.
- Hirschler Ágoston dr. Chylosus hasúri folyadék. O. H. 5. sz.
- » További jelentés a chylosus ascitesről. O. H. 8. sz.
- » és Buday Kálmán dr. A chylosus hasvízkór egy esetéről. O. H. 33. 34. 35. sz.
- » és Terray Pál dr. A tüdőüszök kóroktanára vonatkozó vizsgálatok.
O. H. 50. 51. sz.
- Horváth Ákos dr. Adatok a phenacetin hatásához. O. H. 37. sz.
- Jónás Arnold dr. és Benzúr Dénes dr. Thermopalpatió. O. H. 41. sz.
- Jendrassik Ernő dr. Vizsgálatok a kéneső okozta diuresisre vonatkozólag.
O. H. 22. sz.
- Kétli Károly dr. egyet. rk. tanár. A lázellenes gyógyeljárás mai álláspontja. O. H. 2. sz.
- Korányi Frigyes tnr. Adatok a tüdőüszök kór- és gyógytanához. O. H. 1. sz.
- » Hangrészgöres felnőttknél. O. H. 8. sz.
- » Észleletek a fővárosi hagymázjárvány köréből. O. H. 16. 18. 19. sz.
- Neumann M. József dr. Juthat-e folyadék az orr kiöblítésekor annak melléküreibe? O. H. 13. sz.
- Nyikora József dr. A diphteritis és gyógyítása. O. H. 36. 37. 38. sz.
- Ónodi Adolf dr. Az orr melléküregei kiöblítésének kérdéséhez. O. H. 14. sz.
- Ötvös József dr. Peczkelő ujj. Gy. 3. sz.
- Pirkler Jenő dr. A tüdőgümőkorra való hajlandóság prophylaxisáról.
Gy. 14. 15. sz.
- Pollatschek Arnold dr. A karlsbadi forrásvíz hatása idült váltólázra.
Gy. 12. sz.
- » Az alkohol szerepe a diabetes mellitus gyógykezelésében. Gy. 19. 20. 21. sz.
- Pollák Siegfried dr. Vizsgálatok a melanuriáról. O. H. 38. 39. 40. sz.
- Polyák Lajos dr. Fluorhydrogénsav-belégzések értéke tüdővérszél. O. H. 5. 6. sz.
- » Kreosot és guajakol bőr alá fecskendések értéke tüdővérszél. O. H. 40. sz.
- Reich Lajos. Hemicrania. (Migraine.) M. L. 6. sz.

- Salamon Vilmos dr. A mellékvese lobja. Inflammatio capsulae suprarenalis. Gy. 30. sz.
- Scheiber S. H. dr. A féloldali bulbar- és pseudobulbarparalysisról. O. H. 11. 12. sz.
- „ A villamos fürdőknél használt káduak egy újabb modificatiója. Gy. 6. sz.
- „ Az athetosis spastica egy esete. O. H. 45. 46. sz.
- Schwarz Arthur dr. Az ideggyógyászat jelen állása. Gy. 7. 8. 9. 10. sz.
- „ Hysteria virilis. Gy. 9. sz.
- „ Paralysis spinalis spastica. Gy. 19. sz.
- Stiller Bertalan tur. Melanuria esete. O. H. 7. sz.
- Szeremley Mihály dr. A diphteritisről, tekintettel a ferrum sesquichloratum használatára. O. H. 33. sz.
- Székács Béla dr. A belgyógyászat jelen állása. Gy. 1. 2. 3. 4. 5. 6. sz.
- Szigethy Károly dr. Vándormáj ritka esete. O. H. 34. sz.
- Szohner József dr. A gyógyszeres vízgőz tüdővész elleni hatásáról. Gy. 9. 10. sz.
- Szontágh Felix dr. Croupos tüdőlob intermittens lázakkal. Gy. 10. sz.
- „ Kritikai megjegyzések a gyermekkori gyomor- és bélbántalmak gyógykezelésének mai állásához. O. H. 44. sz.
- Temesváry Rezső dr. Therapeutikus irányzatok Svédországban. Gy. 25. sz.
- Trajtler István dr. Az epilepsia néhány esete. O. H. 10. 11. sz.
- Vécei Jenő dr. Pericarditis idiopathica egy ritka esete. O. H. 41. sz.
- Weigert Lajos dr. A gümős tüdővész gyógyításáról forró levegő által. K. K. 19. sz.
- Zehery István dr. A diphteritis gyógyítása higany-cyánnal. O. H. Sz. VII. k. 20. sz.

A belgyógyászat a német orvosok és természetvizsgálók ez idei heidelbergi vándorgyűlésén. Gy. 43. sz.

Gager dr. megjegyzései a fluorhydrogensavbelégzések értékére vonatkozólag. O. H. 7. sz.

Fluorhydrogensav-belégzése (Polyák viszontmegjegyzései) O. H. 11. sz.

B) Sebészet.

Ö n á l l ó m u n k á k :

Sebészi mütéttan orvostanhallgatók és gyakorló orvosok számára. Irta *Schmid Hugó dr.* a bp. m. k. t. egyetemen a sebészi mütéttanak képesített magántanára, a pozsonyi orsz. kórház mütő főorvosa.

- A mindennapi sebészet.* Irta *Dr. Wein Minó.* Első kötet Az „Orvosi Heti Szemle“ könyvtára. I. 1889. Számos ábrával a szöveg közt. Budapest. Kiadja az „Orvosi Heti Szemle“. Bolti ára 4 frt 50 kr.
- A sebészet kézikönyve.* Druitt's surgeon's vade-mecum. 12-ik kiadás. Szerkesztette Stanley Boyd. Ford. *Dr. Bakó Sándor.* Az eredetivel összehasonlította: *Dr. Réczey Imre.* 373 fametszetű ábrával. Budapest. Eggenberger-féle könyvkereskedés (Hoffmann és Molnár). 1890. Ára 10 frt.

-
- Alapy Henrik dr. A tág kaliberű húgyesőszükületek jelentőségéről. O. H. Sz. VII. k. 20. sz.
- Antal Géza tnr. Hajtű a húgyhólyagban. O. H. 1. sz.
- » Hólyagmosás és fecskendés. O. H. 16. 19. sz.
 - » Gyógyult magas kőmetszés esete. O. H. 22. sz.
 - » Traumatikus húgyesőszükület. O. H. Sz. VI. k. 22. sz.
 - » Trabecularis hólyag cystoscopikus képe. O. H. Sz. VI. k. 22. sz.
 - » Hólyagdaganat eltávolítása a rendes húgyesővön keresztül (per vias naturales) előleges cystoskopikus tájékozás után. O. H. 39. sz.
 - » Idegen test a hólyagban. Gy. 48. sz.
 - » Ruptura urethrae gyógyult esete. Gy. 48. sz.
- Bakó Sándor dr. Medián kőmetszés gyógyult esete. Gy. 47. sz.
- » *A sebészet jelen állása* A húgyszervek sebészete. Gy. 13. 14. sz.
- Bartha Gábor dr. Hibásan gyógyult kétoldali combesonttörés meggyógyítása osteotomia által. O. H. 3. sz.
- » Három lövés a mellkasba; pyopneumothorax; thoracotomia; gyógyulás. O. H. Sz. VI. k. 14. sz.
 - » Rostos daganat az orrüregben (fibroma cavi nasi). Temporaer osteoplasticus resectio Langenbeck szerint; gyógyulás. O. H. Sz. VII. k. 20. sz.
 - » Ajkas bélsipoly. Felfrissítés; egyesítés; gyógyulás. O. H. Sz. VII. k. 21. sz.
- Baumgarten Egmont dr. Orrsebészeti közlemények. O. H. 32. 33. sz.
- Báron Jónás dr. Végbélrák operált esete. O. H. Sz. VI. k. 24. sz.
- » Belső bélelzáródás miatt végzett hasmetszés. Gy. 24. sz.
 - » *A sebészet jelen állása.* Újabb műtétek a bélhuzam betegségeinél. Gy. 11. 12. sz.

- Both János dr. Idegen test a medencében; laparotomia útján eltávolítás. O. H. 15. sz.
- Brandt József tnr. Plasztikus műtétek. Ért. I. f.
- Bruckner Ernő dr. Húgycsapolás érdekes esete. Gy. 27. sz.
- Brück Miksa dr. Penis strangulatio. Gy. 4. sz.
- Dollinger Gyula dr. Adatok a gümőkór örökléséhez, kórisméjéhez és gyógykezeléséhez, különös tekintettel a sebészet körébe tartozó gümős bántalmakra O. H. 14. sz.
- „ Adatok a gümőkóros csontbántalmak jodoform-kezeléséhez. O. H. 19. sz.
- „ Sodronyvarrattal gyógyított térdkalácstörés esete. O. H. Sz. VI. k. 22. sz.
- „ A 4-ik nyakcsigolya ficamjának egy esete. Gy. 14. sz.
- „ Pseudarthrosis kulcscsonttörés után. Gy. 18. sz.
- „ Közlemények a massage és testgyógyászat köréből. Gy. 10. sz.
- „ Psoriasis acuta purulenta. Gy. 44. sz.
- Dóri Ferencz dr. Pes varus esete. O. H. 17. sz.
- Edenburg A. dr. A só alkalmazása a sebészetben. O. H. Sz. VII. k. 22. sz.
- Farkas Jenő dr. Kritikai megjegyzések Thuróczi Károly dr., a nyitrai közkórházban végzett néhány húgykőműtétet tárgyaló közleményéhez. Gy. 50. sz.
- Fejér Dávid dr. Combnyaktörés esete. O. H. 45. sz.
- Feleki Hugó dr. A húgycsőbe és a hólyagba jutott idegen testek eltávolítása az endoscop segítségével Gy. 41. sz.
- „ Dermoid okozta kőbántalom esete. Gy. 44. sz.
- „ Adat a hólyagkő-képződés módjaihoz. O. H. Sz. VII. k. 18. sz.
- Grósz Menyhért dr. A légszömetszés a hárttyás torokgyulladás orvoslásában. O. H. 11. sz.
- Herczel Manó dr. A veseműtétekről. O. H. 49. sz.
- „ Adatok a húgyhólyag, végbélsipoly műtéti kezeléséhez. Gy. 36. 39. 40. 41. 42. 43. sz.
- Janny Gyula dr. Golyvakiirtás gyógyult esete. O. H. 24. sz.
- Jelenffy Zoltán dr. A Highmor-üreg kiöblítéséről. Gy. 13. sz.
- „ Részletek a laryngologia legújabb irodalmából. Gy. 21. 22. sz.
- „ Új orrtűkór. Gy. 3. sz.
- „ Az orr melléküregeinek kiöblítéséről. Gy. 8. sz.
- „ A Highmor-üreg kiöblítésének kérdéséhez. Gy. 11. sz.

- Lumniczer Sándor tnr. Lövési sebzés folytán nyílt bordatörés, tüdősrítés, gennyes mellhártyalob és nagy mellkas-sipolyképződés; thoracoplastica után gyógyulás. O. H. 1. sz.
- Lumniczer József dr. Kóro dai gyakornok. Adatok a tetanus kóroktanához. O. H. 4. 5. sz.
- Makara Lajos dr. Tömlős nyaki daganatokról esetek kapcsán. Gy. 24. 25. 26. sz.
- Meisels Vilmos dr. Új hólyagmosó készülék. O. H. Sz. VI. k. 21. sz.
- Morelli Károly dr. Gége-légcső-croup miatt végzett légsőmetszés, hűdés, 22 napig. O. H. Sz. VI. k. 19. sz.
- Navratil Imre tnr. Adatok a Jackson-féle traumatikus epilepsia kezeléséhez. Agysebészeti tanulmány. O. H. 20. 21. sz.
- „ Agysértés egy esetéről. O. H. Sz. VII. k. 18. sz.
- Neumann M. József dr. Juthat-e folyadék az orr kiöblítésekor annak melléküregeibe. O. H. 13. sz.
- „ Veszélyes orrvérzések kezelése. M. L. 1. sz.
- Nobel Béla dr. Az égési sebekről. M. L. 17. sz.
- Ónodi Adolf dr. Egy új gége kisérleti eljárás. O. H. 21. sz.
- „ Az orr melléküregei kiöblítésének kérdéséhez. O. H. 14. sz.
- „ A hátsó orrnyílás (choana) világrahozott sa j átszerü elzáródásáról. O. H. 27. sz.
- „ Veszületett hortyok-elzáródás műtett esete. Gy. 11. sz.
- „ Hangréstágitó izmok bénulásának esete. O. H. Sz. VII. k. 21. sz.
- „ Az orr melléküregei kiöblítésének feltételeiről. O. H. 12. sz.
- Prochnow József dr. Idegen test (krajcár) 9 évig a húgycsőben. O. H. Sz. VI. k. 14. sz.
- „ A húgycsőbe s hólyagba jutott idegen testekről. Gy. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. sz.
- Puky Ákos dr. Golyvák kezeléséről hat műtétel kapcsán. O. H. 22. 23. sz.
- „ Kraske szerint operált carcinoma recti esetei. O. H. Sz. VII. k. 20. sz.
- Rothbart József. A nedves vérvar alatti gyógyulásról. M. L. 1. 2. sz.
- „ A csonttörésekről. M. L. 12. sz.
- Rózsa Mór dr. Fistula urethrae gyógyult esete. O. H. 20. sz.
- Schächter Miksa dr. A sebészet jelen állása. A sebkezelés. Gy. 15. sz.
- Szalay Kálmán dr. Ruganyos kettős deréköv üt eres vérzések csillapítására. H. 4. sz.

Tanárky Árpád dr. Úti vázlatok a német- és franciaországi sebészeti kórodákról. O. H. 40. 41. 43. 45. 47. 49. sz.

Thuróczy Károly dr. A nyitrai közkórházban végzett néhány húgyköműtét. O. H. 47. 48. sz.

Vajda Kálmán dr. Sarcophaga-nyüvek végbél körüli fekélyekben. O. H. Sz. VII. k. 20. sz.

Wein Manó dr. A fertőtlenítő sebkezelés és mai állása O. H. Sz. 4. sz.

Weisz Jakab dr. Hét napig kizárt combsérv műtete, gyulladás kedvezőtlen külvizonyok daczára hat nap alatt per primam. Gy. 45. sz.

A német sebészek XVIII.-dik congressusa Berlinben. O. H. 19. sz.

A lyoni új sebészi operáló terem. O. H. 14. sz.

A higmor-üreg vita. O. H. 15. 16. sz.

C) Szemészet.

Önálló munkák:

Az idült ragályos szemgyulladások — a trachoma. Klinikai tanulmány.

Irta Dr. Goldzieher Vilmos egyet. m-tanár és a vörös-kereszt-egylet Erzsébet-kórházának szemész főorvosa Budapesten, Budapest, 1889. Singer és Wolfner kiadása. 8. 58. l. Ára 80 kr.

Útmutató a szemészetben. Irta Csipodi István dr. egyetemi szemkórházi assistens. 1890. 208 oldal.

Áldor Adolf dr. Lencse nagyságu cornea-homály antipyrinnel kezelve. O. H. Sz. VI. k. 20. sz.

„ Diabetes mellitusból eredő cataracta operatiója; a diabetes javulása antipyrin adagolására. O. H. Sz. VI. k. 20. sz.

Csipodi István dr. A kötőhártya gümőkórjáról. O. H. 24. sz.

„ A szaruhártya érhálózatáról. Sz. 6. sz.

„ Canalis Cloqueti. Gy. 7. sz.

„ Érdekes szemfenéki vérzés. Gy. 10. sz.

„ Donders F. C. Sz. 2. sz.

„ A szem sérülései. M. L. 10. sz.

Feuer Nathaniel dr. Tuberculosis iridis. Gy. 49. sz.

„ A trachoma a hadseregben. H. 3. 5. 8. 9. sz.

- Feuer Nathaniel dr. A himlő következtében beállott szembántalmakról.
O. H. 4. sz.
- „ Trachoma-kórház a hadsereg számára. K. K. 23. 24. sz.
- Goldzieher Vilmos dr. Galvanocauter által gyógyított pterygium. Gy. 3. sz.
- „ Szembeli elváltozások mind a két szemüregtet ért lövés okozta sérülés következtében. O. H. 7. sz.
- „ Másodlagos szemizom coneractura ellen alkalmazott izomátmetszés. Gy. 20. sz.
- „ A keratitis interstitialis symptomatológiájáról. Gy. 45. sz.
- „ Endarteritis obliterans retinae, retinitis punctata esete. O. H. Sz. VII. k. 21. sz.
- „ Donders F. C. Gy. 44. 45. 46. 47. 48. sz.
- „ Újabb eljárások az entropium trachomatousum ellen. O. H. 3. sz.
- Grossmann Lipót dr. A szemészet haladása az 1888-ik évben Gy. 15. 16. 17. 18. sz.
- Grósz Emil dr. Adatok a vakság aetiológiájához. Sz. 2. sz.
- „ Irideremia totalis congenita. Sz. 3. sz.
- „ A keratitis interstitialisról. Sz. 5. sz.
- „ Cataracta partialis traumatica. Sz. 1. sz.
- „ A vakságról. E. 5. f.
- Hoor Károly dr. Trichiasis műtétek. Sz. 2. sz.
- „ Adatok a keratitis dextritica casuistikájához és gyógykezeléséhez. Sz. 4. sz.
- Imre József dr. Közlemények a hódmezővásárhelyi kórház szemészeti osztályáról. Sz. 5. sz.
- Issekutz László dr. Orbitabajok. Sz. 1. sz.
- „ *Klinikai közlemények.* I. Cholestearin a retinában. II. Hártásy iritis. III. Búza-toklász a corneán. IV. Keratitis bullosa. Sz. 5. sz.
- „ Ép szemnek hermetikus befedése. Sz. 6. sz.
- „ Blenorrhoea neonati átvitele. Sz. 6. sz.
- „ *Klinikai közlemények.* I. Ütés után ablatio retinae. II. Anoptalmus és blenorrhoea acuta. III. Angioma conjunctivae bulbi. Sz. 6. sz.
- Kiray Arisztid. A kóros színlátóterek megítélésére szolgáló épületi mértékről. Sz. 3. 4. sz.
- Kocsis Elemér dr. Genyes metasticus érhártyagyulladás egy esete. Sz. 2. sz.
- K. Nagy Ernő. A conjunctivitis blenorrhoeica acuta gyógykezeléséhez. Sz. 5. sz.

- Neupauer Gusztáv dr. *Kisebb klinikai közlemények.* I. Szivárványhártyában levő idegen test három esete. II. Lipoma subconjunctivale. III. Fibroma conjunctivae. IV. Polypus conjunctivae. V. A szemsérülés egy érdekes esete. Sz. 1. sz.
- „ Nehány szó az ophthalmoblenorrhoea gyógykezeléséhez. Sz. 6. sz.
- „ A heidelbergi szemésztársaság 1889. évi gyűlésének tárgyalásai. Sz. 6. sz.
- „ Látható canalis cloqueti egy újabb esete. Sz. 2. sz.
- Siklóssy Gyula dr. Szemhéjképzés esetei. Gy. 9. sz.
- Szili Adolf dr. Két ritka papillakép. O. H. 46. sz.
- „ A papilla nervi optici egy typosos rendellenessége. Sz. 1. sz.
- „ A szemészet némely részének haladása. Gy. 19. 20. 28. sz.
- Vidor Zsigmond dr. A glaucomáról. Gy. 44. 45. 46. sz.

Megemlékezés Dondersről. O. H. Sz. VI. k. 14. sz.

Donders halála. O. H. 13. sz.

D) Szülészet és nőgyógyászat.

Önálló munka:

A szülésznök zsebnaptára. Schwarz Frigyes dr. pécsi közhórházi orvostól. 2-ik évfolyam (1890. évre). Pécs. Kiadja Engel Lajos. Ára 50 kr.

Bartha Gábor dr. Jobboldali ovarium-cysta; ovariectomia láz közben; gyógyulás. O. H. Sz. VI. k. 21. sz.

Bársony János dr. Méhelőesések kezelése massage segítségével. O. H. 7. 8. sz.

Berczeller D. Imre dr. Némely gynaekologikus megbetegedések kezelésmódja Thure Brandt szerint. O. H. 36. 37. sz.

„ Lógó has esete. Gy. 18. sz.

„ Decapitatio közben létrejött hólyagsértés, varrás, gyógyulás. Gy. 47. sz.

„ Ruptura uteri egy gyógyult esete. Gy. 47. sz.

Diescher Ferencz dr. A szülészeti poliklinikumról. O. H. 20. sz.

„ Jelentés egy koraszülöttről. Gy. 3. sz.

- Diescher Ferencz dr. A szülészeti poliklinikumról. Gy. 28. 29. 33. 34. 41. sz.
- Dirner Gusztáv dr. A gátképzés új és egyszerű módszere. O. H. Sz. VI. k. 4. sz.
- „ Therapeutikus irányok és mozgalmak a gynaekológiában. O. H. 7. 8. 9. sz.
- „ Ovariectomia esete. O. H. Sz. VI. k. 20. sz.
- „ Hysterectomia esete. O. H. Sz. VI. k. 20. sz.
- „ Haskötő. Gy. 21. sz.
- Engel Gábor dr. A méh hüvelyi részének túltengése és annak kezelése. Ért. II. III. f.
- Frommer Ignác dr. Nagy kiterjedésű haematoma vulvae. Gy. 37. sz.
- Jordán Ferencz dr. Az extr. hydrastis canadensis fluidum gyógyító értéke a dysmenorrhoea membranaceánál Gy. 29. sz.
- Kézmárcsiky Tivadar tnr. Idegen test kihúzása a női hólyagból a húgycső gyors tágitása által. O. H. 4. sz.
- Schultz Henrik dr. A sodronyarratok s cocain alkalmazásáról hüvely s gátszakadásnál. O. H. 22. sz.
- „ Hasmetszési műtétek s születek után fellépő „Ischuriáról“, különös tekintettel ennek okára s prophylaxisára. O. H. 33. sz.
- Schwarz Frigyes dr. Méhenkülső terhesség. O. H. 17. 18. sz.
- Schweiger Zs. dr. A méhvérvzésekről és gyógykezelésükről a balneotherapiára való tekintettel. Gy. 8. sz.
- Sternberg Géza dr. Méhen külső terhesség. Repedés. Gyógyulás. Gy. 51. sz.
- Subbotie Viktor dr. Veleszületett hüvelyelzáródás. (Atresia vaginalis) esete. Gy. 7. sz.
- Szabó Dénes dr. A szülészeti autoinfectió kérdése. O. H. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. sz.
- „ Az endometritisek kezeléséről chlorzinkkel. Gy. 9. sz.
- „ A szülészet és nőgyógyászat haladása. Gy. 17. 18. 19. 20. sz.
- „ Gyógyszerek a szülészeti és nőgyógyászati gyakorlatban. Gy. 22. sz.
- „ A fertőtlenítés a bábgyakorlatban Gy. 47. sz.
- Temesváry Rezső dr. A szülészet és nőgyógyászat az északi országokban. Gy. 23. sz.
- Velits Dezső dr. Az ugyanazon egyénen ismételt hasmetszési műtétekről. O. H. 10. 11. 12. 13. 14. 15. sz.

Hivatalos rendelt a bábák számára a gyermekágyi láz meggátlása céljából követendő eljárás tárgyában. O. H. 22. sz.

A tetszhalott magzattal szemközt alkalmazandó első segélyről. —g —s.
M. L. 4. sz.

A terhesség alatti s utáni vérzések és az ezeket követő vérszegénység körüli első segélyről. M. L. 10. 11. sz.

Breisky halála. O. H. 23. sz.

E) Bőr- és bujakörtan.

Donáth Gyula dr. Herpes Zoster esete dementia paralyticánál. Gy. 16. sz.

Dirner Gusztáv dr. A bőr ápolásáról és a kisedek öltöztetéséről. O. H. 41. sz.

Feleki Hugó dr. Blenorrhagicus bántalom-e a Bartholini-mirigy lobja?
Gy. 35. sz.

„ Antiparasiticus gyógymód a heveny blenorrhoea kezelésénél. Gy. 48. 49. 50. sz.

Grósz Gyula dr. A scleroderma egy esete Gy. 19. sz.

Havas Adolf dr. Syphilis tuberosa ulcorosa. Gy. 7. sz.

„ A német bőrgyógyászok egyesületének első congressusa Prágában.
O. H. 28. 30. 31. sz.

Hirschler Ágost dr. Pemphigus vulgaris esete. O. H. Sz. VI. k. 20. sz.

Major Antal dr. A magyarországi pellagra kérdéshez. O. H. 26. sz.

Pollacsek Simon dr. A Bartholinitis aetiológiájához. Gy. 44. 45. sz.

Róna Sámuel dr. Urticaria kanyaró után. O. H. 14. sz.

„ A chancre kóroktanának mai állása. O. H. 49. sz.

„ Hemiatrophia facialis progressiva esete. Gy. 9. sz.

„ A syphilis első nyilvánulása a jobb mandulán. Gy. 18. sz.

„ Sarcoma idiopathicum multiplex cutis. Gy. 18. sz.

„ A német bőrgyógyászok egyesületének első congressusa Prágában.
Gy. 25. 26. 27. sz.

„ Cowper-mirigylob kanyaró (morbili) folyamában. O. H. Sz. VII. k. 21. sz.

„ Pár szó a Pellagra-kérdéshez Magyarországon. O. H. 18. sz.

Schwimmer Ernő tnr. A magyarországi pellagra kérdéshez. O. H. 20. sz.

„ Sarcoma multiplex cutis. O. H. 24. sz.

„ Megemlékezés a párisi első nemzetközi bőrgyógyászati congressusról. O. H. 38. 39. 40. 41. sz.

- Schwimmer Ernő tnr. Néhány újabb bőrgyógyászati szerről. Gy. 1. 2. 3. sz.
„ Dermatitis herpetiformis. Gy. 20. sz.
Takács Sándor dr. Pellagra (sömörös poklosság). O. H. 17. sz.
„ Még egy pár szó a pellagráról. O. H. 28. sz.
Török Lajos dr. A lichen ruber kérdése. O. H. 32. 35. 36. sz.
„ Nemzetközi dermatologiai congressus Párisban. Gy. 34. 37. 38. sz.
„ Dermatotherapeuticus különfélék. Gy. 49. 50. 51. 52. sz.
Török Lajos dr. és Tommasoli Pieorleone mtnr. Adalék az u. n. epithelioma
(molluscum) contagiosum ismeretéhez. Gy. 43. 44. sz.
Zwillinger Húgó dr. Adatok a felső légútak pemphigusához. Gy. 16. sz.

F) Gyermekgyógyászat.

Önálló munkák:

- A gyermek ápolása az első három év alatt.* Irta *Szegő Kálmán dr.* A budapesti orvosi kör által jutalmazott pályamunka. 40 oldal. Ára 40 krajczár.
- A kisedd ápolása az elsőéletében.* Rövid útmutatás anyák számára. Irta: *dr. Bókai János*, a Stefánia-gyermekkórház igazgatója (Anyák könyvtára. Kiadja a Mária-Dorothea-egyesület. I.) n. 8. 14 lap. 1889. Magy. kir. egyet. nyomda. Ára 5 krajczár.
- A gyermekápolásról.* Irta és az országos közegészségi egyesület győri fiókjának 1889. április 26- és május 2-ikán tartott nyilvános ülésében felolvasta *dr. Bánóczy Gyula*, Győrben. 1889. Surányi János könyvnyomdai műintézete. K. 8. 64 l. Ára 60 kr.
- A beteg baba.* Irta *dr. Faragó Gyula*. Budapest, Révai testvérek kiadása. 96 lap. Ára 80 kr.
- Az egészséges baba.* Irta *dr. Faragó Gyula*. Budapest, Révai-testvérek kiadása. Ára 80 kr.
- A csecsemő táplálásáról* és azon káros hatások, melyek a nőre háromoltatnak, ha az nem szoptat, habár egészsége megengedhetné is. *Dr. Berger Ignác* budapesti nőgyógyásztól. 29 oldal.

-
- Ágai Adolf dr. Az egészséges és beteg gyermekről. M. L. 16. sz.
Bókai János dr. Calculus Urethralis. Extractio. Urethritis és cystitis crouposa. Oldal-gátmetszés. Gyógyulás. O. H. 3. sz.

- Bókai János dr. A garatmögötti tályogokról, különös tekintettel az önszenyi garat-mögötti tályogok kórszármarására és kóroktanára. O. H. Sz. VI. K. 19. sz.
- „ Torok-diphtheria érdekes lefolyással. O. H. 23. sz.
- „ Myositis progressiva ossificans. Gy. 9. sz.
- „ Miként jelentkeznek a tejfogak és vannak-e fogzási betegségek? E. 5. f.
- Böke Gyula dr. A csecsemők hallásáról. M. L. 16. sz.
- Bruck Miksa dr. Penis-strangulatio esete. O. H. 4. sz.
- Buding Miklós dr. Segélyt kisdedeinknek. M. L. 19. sz.
- Csapodi István dr. A kisdetek szembajairól. M. L. 16. sz.
- Dollinger Gyula dr. A gyermekkorban fejlődő elgörbülésekről. M. L. 16. sz.
- Eröss Gyula dr. A gyermekgyógyászat terén kifejtett munkálkodás nevezetesebb eredményei. Gy. 24. 25. 26. 27. sz.
- Ékei Antal dr. Idegen test a légsőben. O. H. 25. sz.
- Faragó Gyula dr. A kisdetek egészségéről. M. L. 16. sz.
- Ifj. Kuthy Dezső. Néhány szó a kisdednevelési kiállításról. M. L. 16. sz.
- Schiff Ernő dr. A konyhasó-oldatok bőr alatti befecskendésének befolyása a vér összetételére. O. H. 51. 52. sz.
- Szegő Kálmán dr. Velezületett szívbántalom egy esete. O. H. 15. sz.
- Szontagh Felix dr. Osteomyelitis acuta suppurativa infectiosa két esete. O. H. 6. sz.
- „ Kritikai megjegyzések a gyermekkori gyomor- és bélbántalmak gyógykezelésének mai állásához. Gy. 45. 46. 47. sz.
- Vámos (Weiszbarth) Gyula dr. Az arteria pulmonalis szájadékának szűkülete. O. H. 17. 18. sz.
- Verebély László dr. Tapasztalatok a budapesti szegény gyermekkórházegylet (Stefánia-kórház) ágyain 18 év alatt ápolt húgykő betegek körül. Gy. 4. 5. 6. sz.
- „ Az empiema sebészi kezelése körül tett tapasztalatok a budapesti szegény-gyermek (Stefánia) kórházban. Gy. 42. 43. sz.
- „ Idegen test a hólyagban G. 48. sz.
- Vécsei Jenő dr. A gyermekek vékonybélhurutjáról. O. H. 48. 49. sz.

G) Elmekórtan.

- Blum Ödön dr. A szerzett buták eskóros rohamai. Gy. 10. sz.
- Janovics Sándor dr. Melancholiás lehangoltság testi betegség kapcsán. O. H. 25. sz.

- Konrád Jenő dr. Suggestio-hypnosis és tébolyodottság. O. H. 26. 27. sz.
„ Agytályog miatt végzett késő koponyalékelés egy esetéről. O. H. 12. 13. sz.
- Laufenauer Károly tnr. A kisdetek szellemvilágának beteges nyilvánulásairól. O. H. 41. sz.
„ Előleges jelentés a rubidium-amoniumbromid gyógyhatásáról. O. H. Sz. VI. k. 25. sz.
„ Castrált hystero-epileptica. O. H. Sz. VI. k. 24. sz.
„ Monoplegia hysterica. O. H. Sz. VI. k. 24. sz.
„ Hysteriás petit-mal. O. H. Sz. VI. k. 24. sz.
- Moravcsik Ernő Emil dr. Néhány gyakorlati megjegyzés a hysteriáról és hypnotizmusról egy castrált hystero-epilepsiás kapesán. O. H. 28. 29. 30. sz.
- Oláh Gusztáv dr. Intézkedések elmebetegség esetében. K. K. 24. sz.
- Rottenbiller János dr. Circularis paralysis egy esete. Gy. 51. sz.
- Schaffer Károly dr. Újabb adatok a veszettség kórodai és kórszövettani képehez. O. H. 31. 32. sz.
„ A chloralamid álmhozó hatásáról. O. H. 44. sz.

Elmebeteg-megfigyelő osztály áthelyezése Budára. O. H. 2. sz.

Örültek háza Székesfehérvárrt. O. H. 31. sz.

H) Fülgyógyászat.

Ön álló munka:

A *gyakorlati fülgyógyászat kézikönyve*. Orvosok és orvostanhallgatók igényeihez mérve Kirschner V. egyet. magántanár műve nyomán írta dr. Purjesz Ignác fülorvos Budapesten. (Budapest, Grimm Gusztáv kiadása. Nagy 8-adrét. 183 l. Számos ábrával. Orvosi kézikönyvek gyűjteménye II. 1889. Ára 2 frt.)

Anton Vilmos dr. és Szenes Zsigmond dr. Zaufal tanár fülklinikájáról Prágában. O. H. 38. 39. sz.

Csapodi István dr. Sarcophaga-nyű az emberi fülben. Gy. 44. sz.

Purjesz Ignác dr. A fülgyógyászat haladása. Gy. 23. sz.

- Szenes Zsigmond dr. A fülészet a lefolyt évben. O. H. 3. 5. 6. 12. 13. sz.
„ Fülészi útítárczák. O. H. 37. 44. 45. 48. sz.
„ A dobüreg heveny lobjának kór- és gyógytanáról. Gy. 34. sz.
„ A fülészet a német orvosok és természetvizsgálók ez idei heidelbergi vándorgyűlésén. Gy. 41. sz.
„ Észak-Németország fülorvosainak I. ülése Berlinben. O. H. 27. sz.

I) Fogászat.

Önálló munka:

A legszükségesebb tudnivalók a fog és száj ápolásáról. Irta *Bikfalvi Máthé Domokos* cs. és kir. udvari fogorvos, a Ferencz-József-rend lovagja stb. Negyedik kiadás. Budapest. Ára 50 kr.

Abonyi József dr. A párisi első nemzetközi fogorvosi congressusról. Gy. 42. sz.

„ Két összenőtt fog esete. Gy. 16. sz.

Rothmann Armin dr. A párisi nemzetközi fogászati congressus. O. H. 41. 42. 49. 50. 52. sz.

A fogtechnikusokra vonatkozó osztrák miniszteri rendelet módosítása O. H. 5. sz.

A fogászati szaktanítás érdekében újonnan kibocsátott miniszteri intézkedés. O. H. 8. sz.

A fogászati tanfolyam terve a budapesti egyetem orvosi karánál. O. H. 24. sz.

Belügyminiszteri intézkedés a fogorvosi teendőknek jogositvány nélküli végzésére nézve. O. H. 51. sz.

K) Államorvostan.

a) Törvényszéki orvostan.

Önálló munkák.

Törvényszéki orvosszakértői eljárás. Irta *Földváry Elek dr.* Pest-Pilis-Solt-Kiskunmegye tb. t. főorvosa volt törvényszéki orvostani tanársegéd a budapesti kir. magy. tud. egyetemen. Budapest, 1889 Ifj. Nagel Ottó bizományában. Ára 2 frt 60 kr.

Utasítás a bírói és rendőri hulla vizsgálat körül követendő eljárás iránt. Kiadja a m. kir. belügyminiszterium. Budapest, Nagel Ottó bizománya. Ára 15 kr.

- Ajtai K. Sándor tnr. megjegyzései a „Pribilné bűnügyéhez“ című közleményünkre. O. H. 8. sz.
- Belky János tnr. A magyar bűnvádi eljárás törvényjavaslata orvosi szempontból. Ért. II. III. f.
- Fekete Lajos dr. Törvényszéki orvosi észleletek. Magzatelhajtás. Gy. 2. sz.
„ Törvényszéki orvosi casuistica. Gy. 13. 14. 23. 28. 30. 31. 32. sz.
- Fischer Jakab dr. Elmezavar fellépése a bűncselekmény elkövetése után. Orvos-törvényszéki esetek. Gy. 37. 38. 52. sz.
- Földváry Elek dr. A magyar bűnvádi eljárás törvényjavaslatának a bírói szemlére és szakértőkre vonatkozó része. K. és t. o. 1. sz.
„ Igazságügyi orvosi szaktanács. Gy. 43. sz.
- Hőgyes Ferencz dr. Eljárás a vörös véresejtek szerkezetének feltüntetésére. O. H. 5. sz.
- Kéltli Károly tnr. Pribil Ferenczné bűnügyéhez. O. H. 7. sz.
- Meisels A. Vilmos dr. A vörös véresejtek szerkezetéről. Gy. 17. sz.
- Schwarzer Ottó dr. A terhességnek befolyásáról a beszámíthatósági képességre, különös tekintettel a gyilkossággal vádolt öngyilkossági kísérletet tett Pribilné esetére. Gy. 4. sz.
- Szigeti Henrik dr. A vér színképi elemzése. K. és t. o. 3. sz.
„ Ujabb adatok a haemin-krystályok ismeretéhez. O. H. 30. 31. sz.
„ Megjegyzések Fekete Alajos dr. lugosi törvényszéki orvosnak „A magzat életképességének és életének egy hullamaradványból való meghatározása“ című közleményére. Gy. 32. sz.
- Sztankay Aba. A higany sók kimutatása törvényszéki vegyvizsgálatoknál. Gy. K. 16. 17. sz.
-

A törvényszéki orvostan tárgyában Párisban 1889. aug. 19—14. tartott nemzetközi congressusból. Gy. 38. sz.

A bírói és rendőri hullavizsgálatot szabályzó utasítás életbeléptetése O. H. 9. sz.

Körrendelet a hullavizsgálatot szabályzó utasítás tárgyában. Gy. 9. sz.

- Néhány megjegyzés a Pribilné-féle bűnper folyamán felmerült orvosszak-
értői vélemények ügyéhez. O. H. 5. sz.
Az új hullavizsgálati utasítás. K. K. 9. sz.
Orvosi vélemény Rudolf trónörökös haláláról. O. H. 6. sz.
Belügyminiszteri rendelet a budapesti orvos-törvényszéki és orvos-rend-
őri bonczolatok tárgyában. O. H. 44. sz.
Bonczjegyzőkönyv a XVII. századból. K. és t. o. 6. sz.
Hivatalos rendelet a törvénykezési eljárás czéljából szállítandó hulla-
részek szállításának szabályozása tárgyában. O. H. 27. sz.

b) *Közegészségtan.*

Ö n á l l ó m u n k á k :

- Magán egészségtan.* Polgári és felső leányiskolák, valamint tanítónő-
képzők számára. Irta *Balogh T. dr.* Budapest, 1889.
Egészségtan. Polgári és felsőbb leányiskolák számára. Kiadja Lampel
Róbert Budapesten. Irták *Usapodi István dr.* és *Gerlóczy Zsig-
mond dr.* Ára 80 kr.
Humanismus az iskolai nevelésben. Irta *Ember János.* Ungvárott. A
szerző kiadása. Ára 50 kr.
„*Hogyan kell desinficiálni.*“ Irták: *dr. Pávai Gábor* és *Dobrorits M.*
pozsonyi orsz. kórházi első-orvosok. Ára 25 kr.

-
- Bodor Károly dr. A gyermekejről és annak fontosságáról. O. H. 17. sz.
Deák Gyuláné. A gyermekápolás köréből. E. 1. f.
Fischer Samu dr. A tej orvos-rendőri vizsgálatának biztos módszerei.
K. K. 7. 8. 10. sz.
Ferderber Ignác. A társadalom és hygienia befolyása az emberi élettár-
tamra. M. L. 11. sz.
Fodor József tnr. Hogyan ruházkodjunk télen. E. 1. f.
Frank Ödön dr. A saccharin. K. és t. o. 2. sz.
Gerlóczy Zsigmond dr. A typhusos lakások fertőtlenítése Budapesten.
K. és t. o. 5. sz.
Grósz Menyhért dr. A nagy-váradi piac tejéről. O. H. 17. sz.
Hutyra Ferencz tnr. A húsvizsgálat Budapesten. E. 1. f.
Kutiák Ágoston dr. Az emberi és állati se- és excretumoknak saccharin
által történő conserválásáról. O. H. 17. sz.

- Lumniczer József dr. A dermedés (tetanus). E. 1. f.
Lübbert A. dr. A bakteriák. Gy. H. 39. 41. 42. 43. 47. 49. 50. 51. sz.
Nékám Lajos Sándor. A levegő organikus anyagának vizsgálatáról. K.
és t. o. 4. sz.
Pósa Lajos. Hogyan kell a gyermekeknek irni? M. L. 16. sz.
Rozsnyai Mátyás. Syphonfejek vizsgálata ólomra. Gy. K. 46. sz.
Székely Ákos dr. A tej sterilizásáról. Gy. 21. sz.
Szilágyi Gyula dr. A szesz és pálinka tisztátalanságairól. O. H. 9. sz.
Sztankay Aba. Adatok a szódavíz némely fertőző szereit vizsgálatához
Gy. K. 35. sz.
Winkler Lajos dr. A hatásképes chlór meghatározása a chlórmezben.
Gy. K. 24. sz.

- A saccharin a kereskedésben. K. és t. o. 5. sz.
Adatok a tápszer-chemiához és közlemények a technikai productumok
hamisításáról. Gy. H. 34. sz.
Gyógyanyagok hamisítása. Gy. H. 34. sz.
A borkósav kimutatása ecetben. Gy. H. 49. sz.
Gyógyárúk hamisítása. Gy. H. 50. sz.
A saccharin kimutatásának módszeréről. Gy. H. 16. sz.
Hogyan kell a bakteriologiai vizsgálatokat megejteni. K. K. 7. 8. 10. sz.

c) Közegészségügy. Orvosi rendészet.

Ön álló munkák:

- Huszonöt év Markusfalva életéből.* Elbeszélés a magyar nép számára.
Irtta: *Lendray Benő dr.* Pozsony-vármegye főorvosa. Kiadja az
országos közegészségügyi egyesület. Budapest, 1889. Az Eggen-
berger-féle könyvkereskedés (Hoffmann és Molnár) bizománya. K.
8. 159. lap. Ára 30 kr.
Az iskolai egészségügy mai állása. Schuschny Henrik dr. állami főreál-
iskolai orvostól és egészségtani tanártól. Különlenyomat a „Ta-
náregyesületi Közlöny“ XXII. évfolyamából.
„Vezérkönyv a közegészségügyi szolgálat terén.“ Orvosok, gyógyszer-
részek, szülésznők, megyei, városi, községi tisztviselők, közegész-
ségügyi bizottsági tagok használatára. Szerkesztette: *dr. Lőrinczi*
Ferencz. Ára 4 frt.

Függelék a „Vezérkönyv a közegészségügyi szolgálat terén“ czimű műhöz. Szerkesztette: *dr. Lőrinczi Ferencz.* Ára 4 frt.

Magyarország közegészségi viszonyairól. Irta *Oláh Gyula dr.* Budapest, 1889. Egy kötet; 277 lap. Ára 2 frt.

Barts József dr. A földművelő cselédség helyzete. E. 2. f.

Biringer Ferencz dr. A tüdővész elleni óvintézkedésekről. O. H. 47. sz.

Csatáry Lajos dr. A közegészségügy államosítása, tekintettel a közigazgatási reformra. K. és t. o. 5. sz.

Czékus Miklós dr. Iszákosok számára való kényszerházak Ausztriában. K. és t. o. 6. sz.

Faragó Gyula dr. A gyermekvilág proletárjai. E. 2. 3. f.

Farkas Jenő dr. Adatok a kórházak egészségügyének történetéhez. Gy. 9. 16. sz.

Fejér Dávid dr. Népünkél leginkább elterjedt néhány egészségügyi balszokásokról. O. H. 46. sz.

Fodor József tnr. Budapest vízműve. O. H. 1. sz.

„ Egészségügyi közigazgatásunk reformja. K. és t. o. 5. sz.

„ A tifusz Budapesten. E. 6. f.

„ Észrevételei a sterilisált teje vonatkozólag. O. H. 12. sz.

Gebhardt Lajos tnr. A fővárosi közmunkák tanácsa és a közegészségügy. K. és t. o. 5. sz.

„ A fővárosi fertőztelenítő intézet. K. és t. o. 6. sz.

„ Az újonnan épült házak lakhatási engedélyének kérdése. K. K. 22. sz.

Gerlóczy Zsigmond dr. A dengue-láz. E. 6. f.

Hutya Ferencz tnr. A gümőkór-congressus Párisban. E. 3. f.

Ifj. Kiss Ferencz. A szódavíz-gyárak vizsgálásáról. Gy. K. 20. sz.

Kőrösi József. A fővárosi járványokról és az óvószabályok közegészségi hatásáról. E. 2. f.

Lőrinczi Ferencz dr. A közegészségügyi közigazgatás államosítása. K. K. 12. sz.

Munch Lajos dr. Nyitra-város közegészségügyi viszonyai, különös tekintettel az utolsó 3 esztendőben észlelt járványokra. O. H. 47. Sz.

Müller Kálmán tnr. A fővárosi kórházügy jövője. K. és t. o. 2. sz.

Ónodi Adolf dr. A figyelő és tanulóképesség csökkenése orrbaj miatt. E. 3. f.

- Poor Imre tnr. Nedves új lakásokba legyen-e szabad behurczolkodni?
Gy. 46. sz.
- Rózsahegyi Aladár tnr. A lefolyt évben a közegészségügy terén tett fontosabb tapasztalatok és az egészségtudományban felmerült fontosabb vívmányok. O. H. 23. sz.
- Szilágyi Gyula dr. A magyarországon gyártott és italul elárusított szeszek. K. és t. o. 3. sz.
- Tauffer Jenő dr. Az iskolaorvosi intézmény. O. H. 47. sz.
- Török János dr. A tiszti-orvosi munka-körből. K. K. 1. sz.
- Weszelovszky Károly dr. Közegészségügyünk állapotáról és annak megjavításáról. Nyílt levél Tisza Kálmán miniszterelnök ur ő Nagyméltóságához. K. és t. o. 1. sz.
- Winkler Albert dr. Körorvosok és védhímlőoltásügy. O. H. 46. sz.

-
- A szombathelyi lovas-kaszárnya csatornázása. K. és t. o. 3. sz.
- Közegészségügy Franciaországban. K. és t. o. 4. sz.
- Typhus-járvány a fővárosban. O. H. 34. sz.
- Az országos közegészségügyi tanács ülései. O. H. 3. 4. 10. 11. 15. 16. 42. sz.
- Fővárosi vízmű. O. H. 35. sz.
- Vaccina termelő állami intézet felállítása. O. H. 7. sz.
- Népszerű egészségügyi tanácsadó. O. H. 43. sz.
- Bacteriologicus intézet felállítása a fővárosban. O. H. 9. sz.
- Az országos közegészségi egyesület nyilvános szakülése. O. H. 44. sz.
- A vízvezetékek veszedelmei. E. 3. f.
- Bacteriologiai szakosztály a budapesti m. kir. vegyakisérleti állomáson.
Gy. H. 52. sz.
- A bécsi tápszervizsgáló intézet megnyitása. Gy. K. 6. sz.
- Magyarország közegészségügyi viszonyai 1885-ben (Az országgyűlés elé terjesztett belügyminiszteri jelentésből.) Gy. K. 18. sz.
- Az új bolgár közegészségügyi törvény. Gy. K. 18. sz.
- Koller Gyula dr. gyermekorvos levele a tej-sterilizálás érdekében. O. H. 11. sz.
- Az országos közegészségi egyesület választmányi ülése. O. H. 15. sz.
- Az országos közegészségi egyesület közgyűlése. O. H. 23. sz.
- Bécs vízvezetékének kibővítése. O. H. 31. sz.
- Ovátió Pettenkoffernek. O. H. 32. sz.

A fővárosi tiszti főorvos jelentése a typhus járvány tárgyában. O. H. 36. sz.

Országos közegészségi tanács. O. H. 22. 38. sz.

Körrendelet az ólom és horganynak a táp- és élvezeti szerek, italok, valamint az emberi szervezettel érintkezésbe jövő egyéb tárgyak körül való használata iránt. Gy. 24. sz.

A VII-dik nemzetközi higienikus és demographikus congressus (tartatott Párisban, 1889. aug. 4—11.) érdekesebb tárgyai és eszmecseréi. Gy. 35. sz.

1890. évi állami költségvetésből közegészségügyi kiadások. Gy. 45. sz.

A typhus-járvány a fővárosban. Gy. 36. 37. 38. sz.

Ujonnan épült házak lakhatása. O. H. 45. sz.

A belügyminiszter közegészségi programja. O. H. 49. sz.

A fővárosi tej. K. és t. o. 6. sz.

Bacteriologiai vizsgálatok a m. kir. vegyikísérleti állomáson. O. H. 50. sz.

Körrendelet az élelmi szerek mikroskópi vizsgálata tárgyában. K. és t. o. 4. sz.

Az új szesz törvény és a tápszerek, italok vizsgálata. K. K. 2. sz.

Higienikus-egylet Szebenvármegyében. K. K. 8. sz.

A közegészségügy államosítása. K. K. 16. 17. sz.

A fővárosi typhus-járvány. K. K. 18. 19. sz.

Közegészségügyi viszonyaink javulása. K. K. 19. sz.

Egy közegészségügyi szempontból nagy fontosságú újítvány. K. K. 20. sz.

Mikor kezdődjék hazánkban az iskolakötelezettség? K. K. 24. sz.

Országos közegészségi egyesület. O. H. 3. 15. 23. 44. 46. sz. K. és t. o. 3. 4. sz.

d) Orvosi statistika és jelentések.

Önálló munkák:

A budapesti kir. orvosegyesület 1888-ki évkönyve. Összeállította: *Ángyán Béla dr.* egyesületi első titkár. 1888. 306 lap.

A gömörmezei orvos-gyógyszerész egyesületnek évkönyve 1888-ról.

Ádám Endre dr. A kőrösbányai kórháznak 1888. évi betegforgalma. O. H. 8. sz.

- Áldor Adolf dr. Évi kimutatás a nagy-károlyi nyilvános közkórházban kezelt betegekről az 1888-ik évben. O. H. 19. sz.
- Batizfalvy Sámuel dr. a testgyógyászat magántanárának, budapesti orvossebészi, testgyógyászati magángyógyintézete XXX-ik s az intézet önálló hidegvizgyógyászati osztályának I-ső évi működéséről évi jelentés. Gy. 9. sz.
- Benkő Lajos dr. Kimutatás az aranyosmaróthi megyei közkórház működéséről 1888-ban. Gy. 16. sz.
- Berger János dr. Jelentés Szilágymegyében az 1888. évben észlelt közegészségügyi viszonyokról. K. K. 9. sz.
- Bécsi Gedeon dr. Temesvár város közkórházának 1888-ik évi betegkimutatása. O. H. 38. sz.
- Bókai János dr. Orvosi jelentés a „Stefánia“ pesti szegény gyermek-kórház 1888-ik évi működéséről. O. H. 25. sz.
- Csatáry Lajos dr. Jelentés az országos közegészségi tanácsnak 1888. évi működéséről. Gy. H. 4. 5. 6. sz.
- Donáth Gyula dr. nyilvános ideggyógyintézetéből évi kimutatás. Gy. 11. sz.
- Elischer Gyula dr. A magyar északkeleti vasút betegsegélyző egyletének 1888. évi kimutatása. O. H. 22. sz.
- Erreth Lajos dr. A Pécs városi közkórház 1888. évi betegforgalmának kimutatása. O. H. 12. sz.
- Engel Gábor dr. A kolozsvári Karolina országos közkórháznak táblázatos kimutatása az 1888-ik évben ápolott betegekről. O. H. 42. sz.
- Faragó Ödön dr. A szegedi kir. kerületi börtön egészségügye 1888-ban. O. H. 23. sz.
- Fridrich Alajos dr. Nyitramegye nagy-tapolcsányi közkórházának 1888. évi kimutatása. O. H. 35. sz.
- Gere Gyula dr. Kimutatás a jászberényi „Erzsébet“ közkórház 1888. évi működéséről. Gy. 16. sz.
- Kanka Károly dr. A pozsonyi m. kir. országos kórház betegkimutatása 1888. évről. O. H. 25. sz.
- Karafiáth Márius dr. A lévai közkórház kimutatása 1888-ról. Gy. 22. sz.
- Koller János dr. Jelentés a „Gyöngyösi alapítványi nyilvános közkórháznak“ 1882-dik évi működéséről. O. H. Sz. VI. k. 19. sz.
- Kováts Sándor dr. Kimutatás a szolnok-dobokamegyei Rudolf közkórház 1888. évi működéséről. Gy. 16. sz.

- Kövér Kálmán dr. nyilvános gyermek-gyógyintézetében járólagon gyógykezelt betegekről Budapesten 1888-ik évi kimutatás. O. H. 22. sz.
- Lechner Károly dr. Az angyalföldi m. kir. országos elmebeteg árpolda jelentése 1888. évi működéséről. K. K. 12. 13. 14. 15. 16. 17. sz.
- Löcherer Tamás dr. A gömörmezei közkórház működése 1888-ban. Gy. 26. sz.
- László Elek dr. Orosháza 1888-ban. Közegészségügyi jelentés a múlt 1888 évről. K. K. 3. sz.
- Marossi Kálmán dr. Évi kimutatás a maros-vásárhelyi országos kórházban ápolt betegekről 1888. évben. O. H. 9. sz.
- Rózsaffy Alajos dr. A fővárosi államrendőrség főorvosi hivatalának jelentése az 1883—1887. évről. O. H. Sz. VII. k. 23. sz.
- Schnierer Gyula dr. Az 1888. évben foganatosított hazai gyárvizsgálótokról szóló hivatalos jelentésből. K. K. 3. sz.
- Szeitl Szervác dr. irgalmasrendi perjel és főorvos, Gubicza Tadó dr. oszt. főorvos. Évi kimutatás az irgalmasrend budapesti betegápoló intézetében 1888. évben ápolt betegekről. O. H. 8. sz.
- Szigeti János dr. A somogy megyei közkórház kimutatása 1888-ról. O. H. 23. sz.
- Szilvássy János dr. 1889. évi borszéki fürdőorvosi jelentése. O. H. 46. sz.
- Tauffer Jenő dr. Titkári jelentés a délmagyarországi természettudományi társulat orvos-gyógyszerési szakosztálya 1887—88-ik évi működéséről. Gy. 17. sz.
- Thuróczy Károly dr. A nyitramegyei közkórháznak 1888-ik évi betegkimutatása. O. H. 37. sz.
- Valovics Gyula dr. Az 1888-ik év egészségi viszonyai Torontálmegye nagy-kikindai járásában. K. K. 6. sz.
- Weisz Ignác dr. A szabadkai városi kórház 1888. évi kimutatása. O. H. 14. sz.
- Winkler Mór dr. A nagy-enyedi fegyintézet egészségi viszonyai 1888-ban. O. H. 11. sz.

Statisztika a gyógyszerfogyasztásról. Gy. K. 22. sz.

A nagy-szebeni m. kir. országos tébolyda évi jelentése 1888-ról. O. H. 18. sz.

- Tiszti főorvosi jelentés a főváros közegészségi viszonyaira vonatkozólag az év első feléről. O. H. 32. 33. 34. 35. sz.
- Évi jelentés a budapesti Önkéntes Mentő-egyesület II. működési évről. 1888. évi január hó 1-től december hó 31-ig. M. L. 1. sz.
- Titkári jelentés. A bihar-tordai járásbeli orvostudorok körének 1889. évi január hó 20-án Udvariban tartott rendes havi értekezletén felolvasva Dr. Tomm Béla. K. K. 4. sz.
- Jelentés Temes megye fehértemplomi járás közegészségi viszonyairól. K. K. 5. sz.
- Szent-István korona országainak népesedési mozgalma az 1887. évben. Az orsz. statisztikai hivatal jelentése. K. K. 6. sz.
- Jelentés Békés vármegye közegészségügyi viszonyairól 1888-ban. K. K. 12. sz.
- A budapesti orvosi kör országos segélyegylete pénztárának kimutatása 1888-ról. O. H. 21. sz.

L) Állatgyógyászat.

Önálló munkák:

- Állategészségügyi évkönyv az 1888-ik évre.* A földművelésügyi m. kir. miniszterium megbízásából hivatalos adatok alapján szerkesztette *Dr. Hutyra Ferenc*, állatorvos-tanintézeti ny. r., egyetemi m. tanár. Második évfolyam. Budapest, Franklin-társulat. 1889. 336 l.
- Útmutatás a marha- és vágóhídi szemle megejtésére.* Vágóhídi biztosok számára, írta *Dr. Hutyra Ferenc* állatorvosi tanintézeti ny. r., egyetemi m. tanár. (A földművelés- ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszter 59785/V. rendeletével ajánlva.) Budapest, 1889. Ifj. Nagel Ottó kiadása. N. 8. 60 lap. 3 ábra. Ára 75 kr.
- Az állategészségügy rendezéséről szóló 1888. VII. törvényczikk*, kiegészítve a reá vonatkozó törvényekkel és betürendes tárgymutatóval. Budapest, Eggenberger-féle könyvkereskedés. (Hoffmann és Molnár). Ára 40 kr.
- Az állategészségügy rendezéséről szóló 1888. VII. t. cz. végrehajtására vonatkozó rendeletek gyűjteménye*, kiegészítve a kapcsolatos törvényekkel és rendeletekkel és betürendes tárgymutatóval. Buda-

pest, 1888. Kiadja az Eggenberger-féle könyvkereskedés. (Hoffmann és Molnár.) Ára 1 frt 20 kr.

„Nádudvari uram az állategészségügyi törvényről.“ Irta *Tormai Béla* min. tanácsos.

Hutyra Ferencz tnr. Az új állategészségügyi törvény. O. H. 34. 35. 36. 38. 40. sz.

VEGYESEK.

*Az erdélyi Muzem-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya
1890. február hó 9-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.*

Jelen volt az elnökön és titkáron kívül 24 szakosztályi tag.

I. Elnök a közgyűlést a következő beszéddel nyitja meg :

Tisztelt Közgyűlés!

Üdvözlöm a jelenlevő tisztelt tagtársakat, kik megjelentek, hogy szakosztályunk ez évi közgyűlésén, mely a 2—2 évre terjedő cyclosok hetedikét befejezi, meghallgassák tisztviselőinek jelentéseit a szakosztály múlt évi működéséről, szellemi életéről és anyagi állapotáról. Erről a titkárnak évi jelentése fog mindjárt hű képet adni, melynek alapján meg fogják ítélni, hogy szakosztályunk miként felelt meg azon feladatának, melyet anyaegyletünk alapszabályai és ügyrendünk kítűznek.

Ha működése sikert mutathat fel, azt egyrészt mindazon buzgó tagtársaknak köszönjük, kik szellemi munkájukkal az elmúlt évben is hozzájárultak a siker eléréséhez, másrészt anyaegyletünknek, mely a működéséhez megkívántató anyagi eszközöket megadta. A midőn ez alkalommal is a szellemi és anyagi támogatásért hálás köszönetünknek adok kifejezést, bátor vagyok azt a jövőre is kikérni.

Múlt évi közgyűlésünkön volt már szerencsém bejelentetni, hogy a bel- és külföldi tudományos társulatokkal 3 évvel ezelőtt megindított csereviszony mennyire haladott volt. Miután ezen csereviszony fentartása a múlt évben is rám volt bízva, ezúttal jelenthetem, hogy azt rendesen kezeltem és lehetőleg tovább fejlesztettem is. A múlt évnél elején 14 hazai és 60 külföldi társulattal voltunk már összekötöttesben; azóta még 1 hazai és 6 külföldi társulattal növekedett a számuk. Jelenleg tehát 15 hazai és 66 külföldi tudom. társulattal vagy orvos-természettudományi folyóiratok szerkesztőségével állunk már csereviszonyban, a mint azt az ide mellékelt jegyzék feltünteti. A mindenfelől beérkezett társulati kiadványokat a múlt évben is anyaegyletünk könyvtárába beszállítottam; sajnos azonban, hogy kellő helyiség hiányában ezen kiadványokat a múlt évben sem lehetett a szakosztály tagjai számára könnyen hozzáférhetővé tennünk. Ezen hiányon valami módon és minél előbb segíteni kell.

Végül a két évi elnökségem alatt tapasztalt szíves támogatásért hálás köszönetet mondva, szakosztályunk évi közgyűlését megnyitom.

Ezután elnök a múlt közgyűlés hitelesített jegyzőkönyvét mutatja be, Dr. Maizner János és Szenkovich Márton tag urakat a felveendő jegyzőkönyv hitelesítésére és a szakosztályi titkárt Dr. Belky János trrt jelentésének előadására kéri fel.

2. A titkár felolvassa a következő jelentést:

Tisztelt közgyűlés!

Szakosztályunk 1889-ik évi működése a helyes úton való fejlődésnek és az alapszabályaiban kijelölt feladat következetes betartásának képét tünteti elő. Daczára azon nehézségeknek, melyek hazánkban többé-kevésbbé minden hasonló társulat működésére zsibbasztólag hatnak, és melyek társulatunknál talán még jelentékenyebbek, mint máshol, — a múlt év adataira való visszapillantás, ha nem is a rohamos haladás, hanem a társulatunk céljának és eszközeinek inkább megfelelő lankadatlan zaj nélküli törekvésről és annak sikeréről győző meg bennünket.

A csereviszony eddigi eredményéről t. elnökünk már megemlékezett és így áttérhetek szakosztályunk belső életének vázolására.

Szakosztályunk a múlt évben — a közgyűléstől eltökintve — három választmányi ülést, — hét orvosi és öt természettudományi szakülést tartott, — öt népszerű tudományos estélyt rendezett.

A választmányi üléseken a következő fontosabb ügyek intéztettek el. A választmány az Értesítő nyomdai kiállítására nézve Ajtai K. Albert nyomdájával kötött szerződést, mely tekintve a kiállítás minőségét és költségét, előnyösnek bizonyult. Az Értesítő füzeteinek bizományban való eladásánál a füzetek ára ívenkint 13 krban állapítottat meg, mely összegből 3 kr az eladót illeti. A szerkesztő bizottságból eltávozása végett kilépő Entz trr. helyébe a választmány a népszerű szak szerkesztésére Dr. Farkas Gyula trrt kérte fel. A Muzeum-Egylet pénztárosának Móricz István urnak elhalálózása folytán a szakosztály pénztárosának kezelése a titkárra bízott, miáltal az ügykezelés igen jelentékeny egyszerűsítése éretett el.

A hét orvosi szakülésen előadásokat tartottak, illetőleg előterjesztéseket tettek:

1. Dr. Brandt József. Érdekes bezárt sérvdemonstratio (betegbemutatással).
2. Dr. Maizner János. A kolozsvári orvos-sebészi tanintézet története. Három előadás.
3. Dr. Purjesz Zsigmond. Betegbemutatás.
4. Dr. Engel Gábor. Egy műtő-asztal bemutatása.
5. Dr. Belky János. A magyar bűnvádi eljárás törvényjavaslata orvosi szempontból.
6. Dr. Genersich Gusztáv. a) Adatok a chloralamid altató hatásához. b) Sclerosis lateralis amyotrophica egy esete (betegbemutatás).

7. Dr. Bókai Árpád. a) Újabb gyógyszerekről. b) Tanulmányok a veszett-ségről. c) Az epe és alkotó részeinek hatása a bélmozgásokra.

8. Dr. Turcsa János. Koponyasértés esete (betegbemutatás).

9. Dr. Roth Adolf. Czombcsonttörés esete fenjáró betegen bemutatva.

Tehát összesen 9 szerző 12 tárgyról.

Az 5 természettudományi szakülésen előadást tartottak:

1. Dr. Abt Antal. a) Egy Jamin-féle aczélmágnés bemutatása és erejének összehasonlítása más mágnesekkel. b) a Frères-féle regisztráló thermometer bemutatása s ezzel kapcsolatban a hőmérsék változása Kolozsvártt 1889-ben ápril 1-től szeptember 30-ig. c) Siemens mérőhidjának bemutatása igen kis vezetési ellentállások meghatározására.
2. Dr. Entz Géza. A madarak költözése. Zeyk Miklós hátrahagyott irományaiból.
3. Dr. Koch Antal. a) A Kolozsvár vidéki felső durvamész taglalása. b) Erdély felső tertiaerjére vonatkozó új adatok. c) Csetrás hegységi lajtamészkökövületeinek ismertetése. d) A Kőmál diluviális kavicsában legújabbban talált ősemlős maradványok.
4. Méhely Lajos. Előfordul-e a Keresztes béke Magyarországon?
5. Dr. Bálint Sándor. a) Észrevételek Dr. Cserny Bélának „Gyulafehérvár környékének faunája” című két enumeratiójára. b) A múlt év nyarán Székelyföldön gyűjtött rovarok. Két közlemény.
6. Dr. Farkas Gyula. Az egymásra leteríthető felületek problémájáról.
7. Dr. Primics György. A Vlegyásza hegyvonulat térképe.
8. Hangai Octáv. Növénytani közlemények.
9. Dr. Istvánffy Gyula. Az új apochromatikus objectivekről.
10. Dr. Demeter Károly. Bryologiai közlemény.
11. Schwab Frigyes. A Cicindella elegans előfordulása Erdélyben.
12. Dr. Gerevich Emil. A fölfelé menő lánczörtékről.
13. Szabó Péter. A hajlítható mennyiségtani inga mozgása.

Összesen 13 szerző 19 tárgyról.

A népszerű estélyeken előadásokat tartottak:

1. Dr. Martin Lajos. Az időmérőkről egy tengerészeti chronometer bemutatásával.
 2. Végh Lajos dr. A telegraphiáról, különös tekintettel Hughes betünyomtatógépére. A Morse és Hughes-rendszer bemutatásával.
 3. Dr. Fabinyi Rudolf. Chemiai synthesis, erő és munka.
 4. Dr. Roth Adolf. a) Súlyos izületgyuladások és alsó-végtag gyógyításának új, — a betegek feljárása mellett eszközölhető módjáról. b) A gerincoszlop és végtag elgörbülések gyógyításának műtét és fájdalom nélküli módja.
- A felsorolt előadások Értesítőnkben nagyrészt közöltettek. Az Értesítő terjedelme a múlt évben 41 és $\frac{1}{2}$ iv volt 17 ábrával, tehát az előző évihez képest öt ivvel nagyobb.

Az Értesítőt ajándékba kapták ugyanazon könyvtárak, egyletek, testületek stb. mint a múlt évben. Ismertetés végett megküldetett az Értesítő a Kolozsvár, Ellenzék, Erdélyi Híradó, Magyarság helybeli lapoknak, továbbá a Pesti Napló, Nemzet, Egyetértés. Pester Lloyd és a Vasárnapi Ujság szerkesztőségének.

Szakosztályunk tagjainak száma az 1889-ik évben 258; ezek közül helybeli 107, vidéki 151; az 1888. évi létszámhoz képest tehát a szaporulat 2.

Helybeli tagjaink sorából az év folyamán elhunytak: Dr. Bartók István, Dr. Szombathelyi Gusztáv, szakosztályunknak mindketten 1876 óta tagjai, — továbbá Dr. Éltes Károly apát-plebános, ki 1877-ben lépett tagjaink sorába, — Móricz István a Muzeum-egylet pénztárosa és egyszersemind szakosztályunk pénztári kezelője és Dr. Bendess Jenő szakosztályunk titkári segédje. A vidékiek közül Dr. Antal Géza a hazai orvosi tudomány egyik fáradhatatlan bajnoka, Dr. Tóthmayer Ferencz a tragicus véget ért fiatal orvos és végre Dr. Felszeghy János Kis-Küküllőmegye főorvosa. Az elhunytaknak nem csak száma, hanem egyénisége miatt is a mult évet a súlyos veszteségek esztendejének kell tartanunk, áldást kívánván elhunytaink emlékezetére.

A mult évben belépett új tagok névjegyzéke a következő:

Helybeliek:

Ádám Endre szigorló orvos.
 Dr. Genersich Gusztáv egyetemi tanársegéd.
 Hangaí Oktáv kereskedelmi-akadémiai tanár.
 Dr. Jancsik Imre egyetemi tanársegéd.
 Dr. Kerekes Gyula kir. fogházorvos.
 Dr. Lechner Károly egyetemi tanár.
 Dr. Osváth Gerő egyetemi tanársegéd.
 Szabó Péter tanárjelölt.
 Végh Lajos távirótiszt.

Vidékiek:

Bodnár Lajos evang. ref. tanár.
 Dr. Heinrich Ernő orvos.
 Dr. Kain József körorvos.
 Méhely Lajos állami főreáliskolai tanár.
 Dr. Róth Adolf orvos.
 Serédy Ilona állami felső leányiskolai tanítónő.

Szakosztályunk pénztári kezelése a mult évben a következő eredményt tünteti fel:

I. Bevétel.

1. Pénztármaradék áthozatal az 1888 évről.	344	frt	17 ¹ / ₂	kr.
2. Muzeum-egyleti átalány.	2000	"	—	"
3. Évi tagdíjak	490	"	—	"
4. Mellékletek szétküldéseért.	9	"	90	"
5. Takarékpénztári kamat.	40	"	43	"
6. Herbich munkájának eladásából.	19	"	24	"
7. Értesítő eladásáért	1	"	10	"
8. Postadíj megtérítésben		"	97	"

Összesen: 2905 fr. 81¹/₂ kr.

felmenteni. Kolozsvártt, 1890. február hó 6-án Dr. Farkas Gyula, Dr. Benel János, Dr. Primics György.

A közgyűlés a jelentést tudomásul vevén Dr. Belky János egyetemi tanár, szakosztályi titkár urat az 1889-re szóló számadásokért való felelősség alól felmenti s neki a pénztár pontos kezeléseért teljes elismerést és köszönetet szavaz.

4. Uj tagokul ajánlják: Klug Nándor: 1. Donogány Zakariás, 2. Wettenstein József, 3. Nyerges Gábor, 4. Dr. Hönez Kálmán, 5. Virányi Istvánt; Fabinyi Rudolf: Behm L.-et.

Egyhangulag mind a 6-an megválasztatnak.

5. Elnök jelenti, miszerint az ügyrend 6. §-a értelmében a tisztikar, s ez évben elnök és titkár is választatnak, és felkéri a közgyűlésen megjelent tagokat, hogy először az elnökre és titkárra adják be szavazatukat. A szavazatszedő bizottságba felkéri: Dr. Benel János elnökle alatt Dr. Nyiredi Géza és Dr. Balta Gyula tagtárs urakat.

A szakosztály elnökének Belky János s titkárnak Farkas Gyula egyhangulag választattak meg.

6. Ezek után elnök felszólítja a közgyűlés tagjait, hogy orvosi és természettudományi alszakok szerint csoportosulva adják be szavazataikat az illető szakelnökre, jegyzőre s 3 választmányi tagra.

Az orvosi alszak szavazatainak beszedésére Dr. Benel János elnökle alatt Dr. Balta Gyula és Fein Hermann; a természettudományi alszak szavazatainak beszedésére Dr. Koch Ferencz elnökle alatt Dr. Primics György és Dr. Nyiredi Géza tagtárs urakat kérte fel.

A szavazatok beszedetvén és összeszámittatván, Benel János tagtárs az orvosi alszak részéről jelenti, miszerint 15 beadott szavazat közül:

szakelnöknek:	Genersich Antal	14	szavazattal
szakjegyzőnek:	Benel János	12	"
választmányi tagoknak:	Purjesz Zsigmond	11	"
	Klug Nándor	10	"
	Lechner Károly	10	" választattak meg.

A természettudományi alszak részéről Koch Ferencz tagtárs jelenti be a választás eredményét, mely szerint 11 szavazat közül:

szakelnöknek:	Koch Antal	8	szavazattal
szakjegyzőnek:	Primics György	8	"
választmányi tagoknak:	Fabinyi Rudolf	9	"
	Abt Antal	8	"
	Koch Ferencz	5	" választattak meg.

Ezzel a közgyűlés bevégeztett.

Kelt, 1890. február hó 9-én.

Dr. Koch Antal,
szakoszt. elnök.

Dr. Maizner János,
mint tanu.

Szenkowich Márton,
mint jegyzőkönyvi hitelesítő.

Az erdélyi országos Múzeum-Egylet orvosi szakosztályának jegyzőkönyvei.

1890. január 17-én.

1. *Dr. Bókai Árpád*, tnr.
Tanulmányok a veszettségről.
2. *Dr. Turcsa János*, cs. és k. ezredorvos.
Koponyasértés (betegbemutató).
3. *Dr. Róth Adolf*.
Czombcsonttörés esete fennjáró betegen bemutatva.

1890. márczius 7-én.

1. *Dr. Bókai Árpád*, tnr.
Közlemények a gyógyszer-tani intézetből.
2. *Prihoda Gyula* tnrsgd.
Az állati alkaloidokról. Előzetes ismertetés.

1890. márczius 29-én.

- Dr. Rudas Gerő*.
Vizsgálatok a fogzománcz szerkezetéről.
-

JEGYZÉKE

az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettud. szakosztályával cse-
reviszonyban álló tud. társulatoknak.

A) Hazaiak.

1. *Budapest.* M. kir. Természettudományi Társulat.
2. " Magyarhoni Földtani Társulat.
3. " M. kir. Földtani Intézet.
4. " Természettudományi Füzetek szerkesztősége. (M. nemz. Múzeum.)
5. " Budapesti kir. Orvosegyesület.
6. " A „Gyógyászat“ szerkesztősége.
7. " Az „Ungarische Montan-Industrie-Zeitung“ szerkesztősége.
8. *Gyulafejérvár.* Alsó-Fejérmegyei történelmi, régészeti- és természettudományi társulat.
9. *Nagyszombat.* Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften in Hermanstadt.
10. " Verein für Siebenbürgische Landeskunde.
11. " Siebenbürgischer Karpathenverein.
12. *Nagyvárad.* Biharmegyei Orvos-Gyógyszerész-Egylet.
13. *Poprád.* Magyarországi Kárpát-Egylet.
14. *Pozsony.* Természettudományi és Orvosi Egylet.
15. *Temesvár.* Délmagyarországi Természettudományi Társulat.

B) Külföldiek.

1. *Augsburg.* Naturhistorischer Verein.
2. *Belgrád.* Szerb tudós Társaság. (Société savante Serbe.)
3. *Bergen.* Le Musée de Bergen.
4. *Berlin.* A „Naturae Novitates“ kiadó.
5. *Braunschweig.* Verein für Naturwissenschaften.
6. *Breslau.* Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur.
7. *Bruxelles.* Société Royale malacologique de Belgique.
8. " Société entomologique de Belgique.
9. *Bukarest.* Biourul geologicu a Bukuresti.
10. *Cambridge.* Museum of comparative zoology.
11. *Cassel.* Verein für Naturkunde

12. *Cherbourg*. Société nationale des sciences naturelles.
13. *Chur*. Naturforschende Gesellschaft Graubündens.
14. *Dorpat*. Naturforscher-Gesellschaft bei der Universitaet.
15. *Dublin*. Royal Dublin Society.
16. *Erlangen*. Physikalisch-medicinische Societät.
17. *Firenze*. Società entomologica Italiana.
18. *Frankfurt a/M*. Physikalischer Verein.
19. *Frankfurt a/O*. Naturwissenschaftlicher Verein des Regierungsbezirkes Frankfurt a/O.
20. *Frauenfeld*. Thurganische naturforschende Gesellschaft.
21. *Genève*. Société de Physik et d'Historie naturelle.
22. *Giessen*. Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
23. *Göttingen*. Kgl. Gesellschaft der Wissenschaften.
24. *Graz*. Naturwissenschaftlicher Verein für Steyermark.
25. „ Verein der Aertzte in Steyermark.
26. *Haarlem*. Société Hollandaise des Sciences.
27. *Halle*. K. Leopoldinisch-Carolinische deutsche akademia der Naturforscher.
28. „ Naturwissenschaftlicher Verein für Sachsen und Thüringen.
29. *Hamburg*. Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung.
30. *Hanau*. Wetteranische Gesellschaft für die gesammte Naturkunde.
31. *Innsbruck*. Naturwissenschaftlich-medicinischer Verein.
32. *Kiel*. Naturwissenschaftlicher Verein für Schleswig-Holstein.
33. *Königsberg*. Kgl. Physikalisch-oekonomische Gesellschaft.
34. *Krakau*. Akademija umiejtnosci w. Krakowie (Lengyel tudom. Akademia).
35. *Lausanne*. Société Vandoise des sciences naturelles.
36. *Lissabon*. Academie royale des sciences à Lisbonne.
37. *London*. Royal Society.
38. *Lüneburg*. Naturwissenschaftlicher Verein für das fürstenthum Lüneburg.
39. *Magdeburg*. Naturwissenschaftlicher Verein.
40. *Meklenburg*. Verein der freunde der Naturgeschichte.
41. *Montreal*. Royal Society of Canada.
42. *Moskau*. Société imperial des Naturalistes.
43. *München*. Kgl. bairische Akademie der Wissenschaften.
44. *Münster*. Westphälischer Provincialverein für Wiessanschaften und Kunst.
45. *New-York*. The New-York Academy of sciences (School of mines, Columbia college).
46. *Nürnberg*. Naturhistorische Gesellschaft.
47. *Offenbach*. Verein für Naturkunde.
48. *Osnabrück*. Naturwissenschaftlicher Verein.
49. *Paris*. Société zoologique de France.
50. *Pisa*. Societa Toscana di scienze naturali.
51. *Philadelphia*. Academy of Natural Science.
52. *Práha*. Jednota. Ceskyeh Mathematiku Praze (Clementinum).
53. „ Naturwissenschaftlicher Verein „Lotos“.

54. *San José*. Museo Nacional Republica de Costa Rica.
55. *Schafhausen*. Schweizerische entomologische Gesellschaft.
56. *St. Gallen*. Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
57. *St. Pétersburg*. Comité géologique de la Russie (Institut des Mines).
58. *Utrecht*. Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wettenschappen.
59. *Washington*. Smithsonian Institution.
60. *Wien*. K. K. Akademie der Wissenschaften.
61. " K. K. naturhistorisches Hofmuseum.
62. " K. K. geologische Reichsanstalt.
63. " K. K. zoologisch-botanische Gesellschaft.
64. " Redaction der internationalen Zeitschrift „Ornis“.
65. *Wiesbaden*. Nassauischer Verein für Naturkunde.
66. *Zwickau*. Verein für Naturkunde.

Az erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya tagjainak névsora 1889. év végén.

Tisztviselők:

Elnök: Dr. Koch Antal.
Titkár: Dr. Belky János.

Az orvosi alszakosztályban:

Szakelnök: Dr. Genersich Antal.
Szakjegyző: Dr. Benel János.
Választmányi tagok: { Dr. Purjesz Zsigmond.
 { Dr. Maizner János.
 { Dr. Klug Nándor.

A természettud. alszakosztályban:

Szakelnök: Dr. Abt Antal.
Szakjegyző: Dr. Primics György.
Választmányi tagok: { Dr. Fabinyi Rudolf.
 { Dr. Farkas Gyula.
 { Parádi Kálmán.

A szerkesztő-bizottság tagjai:

Orvosi szak: Dr. Belky János.
Természettudományi szak: Dr. Koch Antal.
Népszerű szak: Dr. Farkas Gyula.

Folyó szám.	Név- és állás.	A belépés éve.	Szakosztály	
			orvosi.	term. tud.
	Örökítő tag:			
1	Dr. Markusovszky Lajos min. tan. Bpsten.	1882	*	—
	Rendes tagok:			
	A) Helybeliek:			
2	Dr. Abt Antal egyetemi tanár	1876	—	*
3	Adler Albert szigorló orvos	1887	*	—
4	Dr. Ákontz Károly egyetemi tanársegéd	1888	*	—
5	Ádám Endre szigorló orvos	1889	*	—
6	Dr. Bakonyi József nyug. kórházi igazg.	1876	*	—
7	Dr. Bálint Sándor egyetemi tanársegéd	1886	—	*
8	Dr. Balta Gyula egyetemi tanársegéd	1887	*	—
9	Dr. Bartha János városi főorvos	1876	*	—
10	Dr. Belky János egyetemi tanár	1883	*	—
11	Dr. Benel János egyetemi magántanár	1879	*	—
12	Dr. Berde Áron egyetemi tanár, m. t.	1876	—	*

| Folyó
szám | Név- és állás | a belépés
éve | Szakosztály | |
|---------------|---|------------------|-------------|---------------|
| | | | orvosi | term.
tud. |
| 13 | Dr. Berks Lajos cs. és kir. ezredorvos . . . | 1876 | * | — |
| 14 | K. Biasini Domokos birtokos, m. t. . . . | 1876 | — | * |
| 15 | Biró Béla kath. status-referens | 1883 | — | * |
| 16 | Dr. Bókai Arpád egyetemi tanár, m. t. . . . | 1881 | * | — |
| 17 | Bokros Elek ügyvéd, m. t. | 1876 | — | * |
| 18 | Dr. Brandt József egyetemi tanár | 1876 | * | — |
| 19 | Dr. Brüchler Ignác egyetemi magántanár | 1878 | * | — |
| 20 | Cseh Lajos m. kir. min. osztálytan. m. t. . | 1876 | — | * |
| 21 | Dr. Csernátoni Gyula tanár, m. t. | 1886 | — | * |
| 22 | Csutak Lajos szigorló orvos | 1885 | * | — |
| 23 | Dr. Davida Leó egyetemi tanár | 1881 | * | — |
| 24 | Dorgó Albert kir. közjegyző, m. t. | 1881 | — | * |
| 25 | Dr. Ember Bogdán gyógyszerész | 1883 | — | * |
| 26 | Dr. Engel Gábor kórházi igazgató | 1880 | * | — |
| 27 | Gr. Esterházy Kálmán az Erd. Muz.-Egylet
elnöke, m. t. | 1884 | — | * |
| 28 | Dr. Fabinyi Rudolf egyetemi tanár, m. t. . | 1878 | — | * |
| 29 | Dr. Farkas Géza megyei főorvos | 1880 | * | — |
| 30 | Dr. Farkas Gyula egyetemi tanár | 1887 | — | * |
| 31 | Frank-Kiss István tanárjelölt | 1888 | — | * |
| 32 | Dr. Gálfy Endre honvéd törzsorvos | 1876 | * | — |
| 33 | Gamauf Vilmos kir. tanácsos, m. t. | 1876 | — | * |
| 34 | Gámán Zsigmond iparkamarai titkár . . . | 1878 | — | * |
| 35 | Gazsi József nyug. képezdei tanár | 1876 | — | * |
| 36 | Dr. Géber Ede egyetemi tanár, m. t. . . . | 1876 | * | — |
| 37 | Dr. Genersich Antal egyetemi tanár, m. t. | 1876 | * | — |
| 38 | Dr. Góth Manó egyetemi magántanár . . . | 1876 | * | — |
| 39 | Gundhart Albert gyógyszerész | 1887 | — | * |
| 40 | Dr. Groisz Béla orvos, m. t. | 1888 | * | — |
| 41 | Dr. Genersich Gusztáv egyet. tanársegéd | 1889 | * | — |
| 42 | Dr. Hintz György gyógyszerész, m. t. . . . | 1876 | — | * |
| 43 | Heinrich József főlövézmester | 1888 | — | * |
| 44 | Hangai Oktáv keresk. ak. tanár | 1889 | — | * |
| 45 | Dr. Issekutz Hugó gyógyszerész | 1882 | — | * |
| 46 | Dr. Istvánffy Gyula egyetemi magántanár | 1880 | — | * |
| 47 | Dr. Jancsik Imre egyetemi tanársegéd . . | 1889 | * | — |
| 48 | Dr. Kánitz Ágost egyetemi tanár, m. t. . . | 1884 | — | * |
| 49 | Keresztély Lajos kereskedelmi isk. tanár | 1876 | — | * |
| 50 | Kisegítő pénztár | 1878 | — | * |
| 51 | Dr. Klug Nándor egyetemi tanár, m. t. . . . | 1879 | * | — |
| 52 | Dr. Koch Antal egyetemi tanár, m. t. . . . | 1876 | — | * |
| 53 | Dr. Koch Ferencz egyetemi h. tanár | 1876 | — | * |
| 54 | Dr. Kolozsváry Sándor egyet. tanár, m. t. | 1876 | — | * |
| 55 | Dr. Kerekes Gyula kir. börtönorvos | 1889 | * | — |
| 56 | Lévai Ede végzett tanárjelölt | 1887 | — | * |
| 57 | Dr. Lindner Gusztáv egyet. tanár, m. t. . . | 1880 | — | * |
| 58 | László László bankhivatalnok | 1888 | — | * |
| 59 | Dr. Lechner Károly egyetemi tanár | 1889 | * | — |
| 60 | Dr. Maizner János egyetemi tanár | 1876 | * | — |
| 61 | Dr. Matusovszky András járás-orvos | 1885 | * | — |

| Folyó-
szám	Név és állás	a belépés	Szakosztály	
		éve	orvosi	term.
tud.
		1880	—	*
62	Merza Lajos mérnök	1876	*	—
63	Mihály László városi orvos	1880	—	*
64	Molnár József kereskedő	1888	—	*
65	Dr. Martin Lajos egyetemi tanár, m. t.	1882	—	*
66	Márton Károly könyvkereskedése	1884	*	—
67	Dr. Nappendruck Kálmán városi orvos	1886	—	*
68	Dr. Nyiredi Géza egyetemi tanársegéd	1888	—	*
69	Dr. Nyiredi Jenő gyógyszerész	1889	*	—
70	Dr. Osváth Gerő egyetemi tanársegéd	1883	—	*
71	Dr. Pachinger Alajos főgymn. tanár	1876	—	*
72	Páll Sándor tankerületi főigazgató, m. t.	1876	—	*
73	Papp Mózes egyh. ker. főjegyző	1876	—	*
74	Parádi Kálmán coll. tanár, m. t.	1885	*	—
75	Dr. Pataky Leó orvos	1880	*	—
76	Perl József fogorvos	1884	—	*
77	Dr. Pfeiffer Péter egyetemi tanársegéd	1879	—	*
78	Dr. Primics György muzeumi őr, m. t.	1876	*	—
79	Dr. Purjesz Zsigmond egyetemi tanár, m. t.	1888	*	—
80	Prihoda Gyula egyetemi tanársegéd	1876	*	—
81	Reich Albert állatorvos	1879	*	—
82	Dr. Rózsahegyi Aladár egyetemi tanár	1888	*	—
83	Dr. Rudas Gerő fogorvos	1884	—	*
84	Russu Victor képezdei tanár, m. t.	1887	—	*
85	Ruzitska Béla tanárjelölt	1884	—	*
86	Dr. Sárkány Lajos colleg. tanár	1885	—	*
87	Schwab Frigyes egyetemi mechanikus	1876	—	*
88	Szabó Samu ref. colleg. tanár, m. t.	1884	—	*
89	Dr. Szamosi János egyetemi tanár, m. t.	1876	—	*
90	Dr. Szász Béla egyetemi tanár, m. t.	1883	—	*
91	Szathmáry Ákos ref. colleg. tanár, m. t.	1876	—	*
92	Szenkovich Márton birtokos	1876	—	*
93	Székely János főmérnök	1876	*	—
94	Dr. Szilágyi Ete egyetemi tanár	1889	—	*
95	Szabó Péter tanárjelölt	1882	*	—
96	Dr. Turesa János cs. és kir. ezredorvos	1876	*	—
97	Dr. Tüske Ferencz cs. és kir. ny. törzsorvos	1878	—	*
98	Unitárius tanári kar	1883	*	—
99	Dr. Vajna Vilmos fogorvos	1876	—	*
100	Valentini Adolf gyógyszerész	1876	—	*
101	Dr. Vályi Gyula egyetemi tanár	1876	—	*
102	Dr. Veres Vilmos keresk. akad. tanár	1876	—	*
103	Vörös Sándor gazd. intézeti igazgat	1881	—	*
104	Weisz Mór szeszgyáros	1876	—	*
105	Wolff János gyógyszerész	1888	—	*
106	Vidovich Béla tanárjelölt	1889	—	*
107	Végh Lajos távirtdai tiszt		—	*
108	Dr. Vajda Gyula főgymn. igazgató-tanár, m. t.		—	*

B) Vidékiek.

| Folyó-
szám | Név és állás | Lakhely | A hely-
pés éve | Szakoszt. | |
|----------------|--|-----------------|--------------------|-----------|---------------|
| | | | | orv. | termi
tud. |
| 1 | Ács Albert gyógyszerész | Turkeve | 1878 | — | * |
| 2 | Dr. Ajtai Endre ker. orvos | Szilágy-Somlyó | 1876 | * | — |
| 3 | Dr. Ajtai Sándor egyetemi tanár | Budapest | 1876 | * | — |
| 4 | Dr. Altman Jakab városi orvos | Nagy-Várad | 1885 | * | — |
| 5 | Dr. Antal Mihály megyei főorvos | S.-Szt.-György | 1885 | * | — |
| 6 | Barabás Ferencz gyógyszerész | S.-Szt.-György | 1882 | — | * |
| 7 | Dr. Baresi Lajos cs. és kir. főorvos | Csány | 1887 | * | — |
| 8 | Baresi József ev. ref. gymn. tanár | Mezőtúr | 1886 | — | * |
| 9 | Bartha Zsigmond polg. isk. tanár | Nagy-Enyed | 1879 | — | * |
| 10 | Dr. Báthori Béla körorvos | Uzon | 1884 | * | — |
| 11 | Bod Sándor tanár | Szathmár | 1882 | — | * |
| 12 | Dr. Boér Jenő vasuti orvos | Tövis | 1876 | * | — |
| 13 | Dr. Bókai János kórház-igazgató | Budapest | 1881 | * | — |
| 14 | Dr. Büchler Mór körorvos | Vajda-Hunyad | 1880 | * | — |
| 15 | Barabás József unit. gymn. tanár | Sz.-Keresztur | 1879 | — | * |
| 16 | Buda Ádám birtokos. m. t. | Réa | 1884 | — | * |
| 17 | Besztercebányai m. k. felső leányisk. | Besztercebánya | 1888 | — | * |
| 18 | Bodola László gymn. tanár | Csurgó | 1888 | — | * |
| 19 | Békésy Sándor gazd. szeszgyárfelügy. | Kassa | 1888 | — | * |
| 20 | Dr. Bikfalvi Károly körorvos | Vajda-Hunyad | 1880 | * | — |
| 21 | Dr. Benkő Gábor gymn. tanár | Zilah | 1883 | — | * |
| 22 | Bodnár Lajos evang. ref. tanár | Hajdu-Nánás | 1889 | — | * |
| 23 | Barabás Jenő tanár | Pápa | 1888 | — | * |
| 24 | Dr. Butorka Száva | Delibálat | 1886 | — | * |
| 25 | Dr. gróf Csáky József vegyész | Budapest | 1882 | — | * |
| 26 | Dr. Chyzer Kornél megyei főorvos | Sátoraljaújhely | 1884 | * | — |
| 27 | Czinege István gymn. tanár | Brassó | 1878 | — | * |
| 28 | Czeglédy A. T. Emil tanár | Magyar-Óvár | 1887 | — | * |
| 29 | Dr. Daday Jenő muz. őrségéd, m. t. | Budapest | 1876 | — | * |
| 30 | Dr. Daday Vilmos kórházi főorvos | S.-Szt.-György | 1884 | * | — |
| 31 | Dr. Dávid Lajos körorvos | Alsó-Jára | 1882 | * | — |
| 32 | Dr. Demeter Károly ref. coll. tanár | M.-Vásárhely | 1879 | — | * |
| 33 | Dohnányi Frigyes | | | | |
| 34 | Dr. Dirner Gusztáv orvos | Budapest | 1889 | * | — |
| 35 | Ebergényi Elemér bányamérnök | Verespaták | 1887 | — | * |
| 36 | Elekes Károly coll. tanár | Nagy-Enyed | 1878 | — | * |
| 37 | Dr. Entz Géza műegyet. tanár, m. t. | Budapest | 1876 | — | * |
| 38 | Fábry Emil, premontr. kanonok | Kassa | 1881 | — | * |
| 39 | Faragó János tanár | Békés | 1876 | — | * |
| 40 | Dr. Farnos Árpád körorvos | Nagy-Enyed | 1887 | * | — |
| 41 | Dr. Fejér Dávid orvos | Ditró | 1879 | * | — |
| 42 | Fekete János áll. isk. tanító | Bánffy-Hunyad | 1881 | — | * |
| 43 | Félegyházi Antal gymn. tanár | Sz.-Údvarhely | 1876 | — | * |
| 44 | Ferenczy István főgymn. tanár | Nagy-Szeben | 1876 | — | * |
| 45 | Floth Adolf szolgabíró | Bethlen | 1881 | — | * |
| 46 | Dr. Fodor József egyetemi tanár | Budapest | 1880 | * | — |
| 47 | Dr. Fodor László akad. tanár | Selmeczbánya | 1886 | — | * |
| 48 | Dr. Franzenau Ágoston muzeumi őr | Budapest | 1884 | — | * |
| 49 | Dr. Fridrich Alajos kórházi igazgató | N.-Tapolcsány | 1884 | * | — |

| Folyó
szám | Név- és állás | Lakhely | A belé-
pés éve | Szakoszt. | |
|---------------|---|----------------|--------------------|-----------|---------------|
| | | | | orv. | term.
tud. |
| 50 | Dr. Felszeghy János K.-kük.-m. főor. | D.-Szt.-Márton | 1888 | * | — |
| 51 | Faschler László kegyesrendi tanár . . | Podolin | 1888 | — | * |
| 52 | Grandpierre Károly távirtdai titkár . | Debreczen | 1878 | — | * |
| 53 | Gärtner Kálmán gyógyszerész | Szepes-Igló | 1885 | — | * |
| 54 | Dr. Gerevich Emil leányisk. igazgató | Besztercebánya | 1886 | — | * |
| 55 | Gúta József felső leányisk. tanár . . | Besztercebánya | 1888 | * | — |
| 56 | Dr. Gencsy Endre cs és k.ny.főtörzsorv. | Arad | 1883 | — | * |
| 57 | Greguss János bánya-igazgató | Köpecz | 1888 | — | * |
| 58 | Gáspár János gazd. akad. tanársegéd | Magyar-Óvár | 1881 | — | * |
| 59 | Hadik Richárd főgymn. tanár | Lőcse | 1878 | * | — |
| 60 | Dr. Hajós Béla községi orvos | Baróth | 1879 | — | * |
| 61 | Herepey Károly coll. tanár | Nagy-Enyed | 1879 | — | * |
| 62 | Hlavacsek Kornél bányaigazgató . . . | Szomolnok | 1882 | * | — |
| 63 | Dr. Hints Elek orvos | M.-Vásárhely | 1886 | * | — |
| 64 | Dr. Heinrich Ernő orvos | Besztercebánya | 1889 | * | — |
| 65 | Inkey Béla birtokos | Pozsony | 1879 | * | — |
| 66 | Dr. Imre Gábor orvos | Budapest | 1887 | — | * |
| 67 | Dr. Jáhn Károly főreáliskolai tanár . | Brassó | 1884 | * | — |
| 68 | Dr. Jendrassik Ernő egyet. m. tanár | Budapest | 1883 | * | — |
| 69 | Junker Ágost ev. gym. tanár | Besztercebánya | 1888 | — | * |
| 70 | Dr. Károly I. Irén prem. főgy. tanár | Nagy-Várád | 1882 | * | — |
| 71 | Dr. Katz Albert orvos | Ér-Mihályfalva | 1885 | * | — |
| 72 | Dr. Kellner Viktor városi orvos . . . | Dobsina | 1884 | * | — |
| 73 | Dr. Kerkápoly Gyula községi orvos . . | Keczel | 1881 | * | — |
| 74 | Kertész Miksa premontrei tanár . . . | Nagy-Várád | 1879 | — | * |
| 75 | Keszler Pál gyógyszerész | Nyiregyháza | 1887 | — | * |
| 76 | Dr. Klatrobecz Gyula körorvos | Csucsá | 1881 | * | — |
| 77 | Dr. Kovács Sándor kórházi főorvos . . | Deés | 1884 | * | — |
| 78 | Dr. Kresz Ottó cs. és kir. főtörzsorvos | Nagy-Szeben | 1876 | * | — |
| 79 | Dr. Köblös Lajos honvéd ezredorvos | Deés | 1884 | * | — |
| 80 | Dr. Kain József körorvos | B.-Szt.-Mihály | 1889 | * | — |
| 81 | Dr. Lichtenegger Lajos cs. és k. főorv. | Mostar | 1886 | * | — |
| 82 | Dr. Löw Samu a „Pest. med. chirurg.
Presse“ szerkesztője | Budapest | 1884 | * | — |
| 83 | Lovászy Nándor kegyesr. tanár | Vác | 1887 | — | * |
| 84 | Dr. Magyarai Károly m. főorvos | Nagy-Enyed | 1881 | * | — |
| 85 | Dr. Marosán György városi orvos . . . | Belényes | 1880 | * | — |
| 86 | Dr. Mártonfi Lajos gym. tanár | Szamos-Ujvár | 1879 | — | * |
| 87 | Dr. Malom Zsigmond körorvos | Kőrösbánya | 1883 | * | — |
| 88 | Méhely Lajos áll. főreáliskolai tanár | Brassó | 1889 | — | * |
| 89 | Nagy-Enyedi ref. főtanoda | Nagy-Enyed | 1879 | — | * |
| 90 | Dr. Neubauer Lajos városi orvos | Szepes-Igló | 1879 | * | — |
| 91 | Nits Pál minorita r. tanár | Nagy-Bánya | 1880 | — | * |
| 92 | Novák Antal gym. tanár | Szamosujvár | 1879 | — | * |
| 93 | Dr. Nemes Felix Dénes ferenczr. tan. | Csik-Somlyó | 1888 | — | * |
| 94 | Olasz Gyula tanár | Sz.-Údvarhely | 1879 | — | * |
| 95 | Ormay Sándor főgym. tanár | Nagy-Szeben | 1877 | — | * |
| 96 | Orvos-gyógyszerész egyesület | Debreczen | 1881 | * | — |
| 97 | Dr. Pantocsek József körorvos | Tavarnok | 1887 | * | — |
| 98 | Pap Lajos ref. tanár | Mezőtúr | 1881 | — | * |
| 99 | Dr. Pataky Jenő uradalmi orvos | Sárvár | 1886 | * | — |

| Folyó
szám | Név- és állás | Lakhely | A. be-
lé-
pés éve | Szakoszt. | |
|---------------|---|----------------|--------------------------|-----------|---------------|
| | | | | orv. | term.
tud. |
| 100 | Péter Károly coll. tanár | H.-Böszörmény | 1883 | — | * |
| 101 | Pintér Pál piarista tanár | Debreczen | 1887 | — | * |
| 102 | Poor János piarista tanár | N.-Kanizsa | 1886 | — | * |
| 103 | Dr. Philip Samu körorvos | Jassenova | 1888 | * | — |
| 104 | Dr. Ráczkői Sámuel járásorvos | Sz.-Udvarhely | 1881 | * | — |
| 105 | Dr. Réczey Imre egyetemi tanár | Budapest | 1881 | * | — |
| 106 | Dr. Regéczy Nagy Imre egyet. tanár | Budapest | 1881 | * | — |
| 107 | Dr. Réthy Mór műegyetemi tanár | Budapest | 1876 | — | * |
| 108 | Rohonczy Zsigmond gyógyszerész | Mócs | 1876 | — | * |
| 109 | Roth Márton főgymn. tanár | Igló | 1880 | — | * |
| 110 | Ruzsitska József nyitram. állatorvos | Ny.-zsámbokrét | 1889 | * | — |
| 111 | Roediger Lajos gymn. tanár | Zombor | 1876 | — | * |
| 112 | Dr. Roth Adolf orvos | Budapest | 1889 | * | — |
| 113 | Dr. Schmidt Ágoston kegy. főgy. tanár | Budapest | 1876 | — | * |
| 114 | Simó Ferencz birtokos | Budapest | 1876 | — | * |
| 115 | Simon Ferencz gymn. tanár | Szászváros | 1880 | — | * |
| 116 | Dr. Sigmund József községi orvos | Gyula | 1876 | * | — |
| 117 | Dr. Sinkovich Aurél orvos | K.-Vásárhely | 1884 | * | — |
| 118 | Somkerekí Gusztáv kincstári főerd. | Gyula | 1876 | — | * |
| 119 | Dr. Spányik József megyei főorvos | Déva | 1876 | * | — |
| 120 | Süss Nándor egyetemi mechanikus | Budapest | 1884 | — | * |
| 121 | Dr. Szabó István ny. tébolydai igaz. | Nagy-Szeben | 1878 | * | — |
| 122 | Szamosujvári örm. kath. algymn. | Szamosujvár | 1881 | — | * |
| 123 | Dr. Székely Bendeguz ev. ref. tanár | K.-Újszállás | 1881 | — | * |
| 124 | Szekeress Ödön prem. főgymn. tan. | Kassa | 1881 | — | * |
| 125 | Székelyudvarhelyi ref. collegium | Sz.-Udvarhely | 1881 | — | * |
| 126 | Szemerjai Károly realisk. tanár | Szeged | 1876 | — | * |
| 127 | Dr. Szentkirályi Géza orvos | Kis-Szállás | 1884 | * | — |
| 128 | Dr. Szentpétery Lajos megyei főorvos | Torda | 1886 | * | — |
| 129 | Dr. Szini János körorvos | Gy.-Szárhegy | 1887 | * | — |
| 130 | Dr. Szokol Pál bányásztanár | Felsőbánya | 1883 | — | * |
| 131 | Dr. Szőlősy Máté m. főorvos | Tasnád | 1877 | * | — |
| 132 | Dr. Szontág Adolf bánya főorvos | Zalatna | 1879 | * | — |
| 133 | Szántó Endre nevelő | Constance | 1887 | — | * |
| 134 | Dr. Z. Szabó Ödön körorvos | Maros-Vécs | 1887 | * | — |
| 135 | Dr. Szentpétery Bálint körorvos | K.-Vásárhely | 1888 | * | — |
| 136 | Szmetka L. Ödön premontr. tanár | Rozsnyó | 1888 | — | * |
| 137 | Serély Ilona áll. fel. leányisk. tanítónő | Besztercebánya | 1889 | — | * |
| 138 | Téglás Gábor főrealisk. igazgató | Déva | 1880 | — | * |
| 139 | Dr. Tomcsik József gyógyszerész | Gyéres | 1876 | — | * |
| 140 | Dr. Török József coll. tanár | Debreczen | 1882 | — | * |
| 141 | Török Péter coll. tanár | H.-Böszörmény | 1884 | — | * |
| 142 | Dr. Tóth Mihály polg. isk. igazgató | Nagy-Várad | 1881 | — | * |
| 143 | Várady Mór kegyesr. tanár, m. t. | L.-Rózsashegy | 1876 | — | * |
| 144 | Dr. Veress Lajos cs. és kir. ezredor. | Békés-Csaba | 1876 | * | — |
| 145 | Dr. Vida Károly gymn. tanár | Csurgó | 1880 | — | * |
| 146 | Dr. Vutskits György gymn. igazgató | M.-Vásárhely | 1881 | — | * |
| 147 | Dr. Wachsmann Ede körorvos | Bethlen | 1881 | * | — |
| 148 | Dr. Weszelovszky Károly m. főorvos | Árva-Váralja | 1882 | * | — |
| 149 | Dr. Winkler Frigyes járásorvos | Mócs | 1876 | * | — |
| 150 | Dr. Wolff Gyula gyógyszerész | Torda | 1878 | — | * |